

496

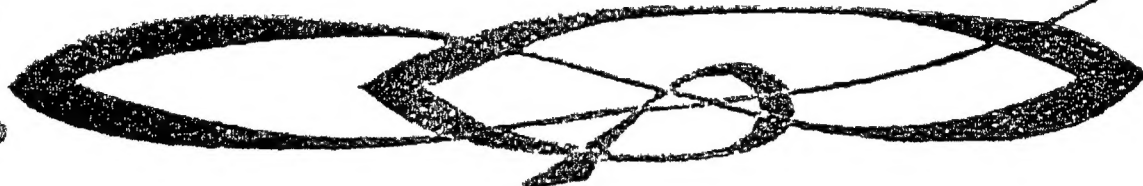
శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీ దేవ్యై నమః.

వి. రామకృష్ణారెడ్డి గారి వద్దనున్నది

ప్రతి పేజీకి రూ. 1/2 వసూలు చేయబడినది

అవధానమంజరి.

శ్రీశ్రీ, అవధానకంతీరవేత్త్యాది విరుదవిరాజతులును
శతావధానులు నగు

ప్రతాప వేంకటేశ్వర కవిగారిచే

రచింపబడి

మాసానిపల్లి జమీందారులగు

బి. రామకృష్ణారెడ్డిగారివలన

అంకితముగ గ్రహింపబడి

గుంటూరుమండలములోని తెనాలి తాలూకా

కసుగుట్ట గ్రామవాసులగు

చింతలపూడి రాజగోపాలరావుగారి

సహాయమున

గ్రంథకర్తచే బ్రకటింపబడియె.

1927.

All Rights Reserved.]

[Price Re. 1-0-0.

బె జ నా డ,

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాక్షరశాల (లీమిటెడ్) యందు

స. కోదండరామయ్యగారిచే

ముద్రింపబడియె.

1927

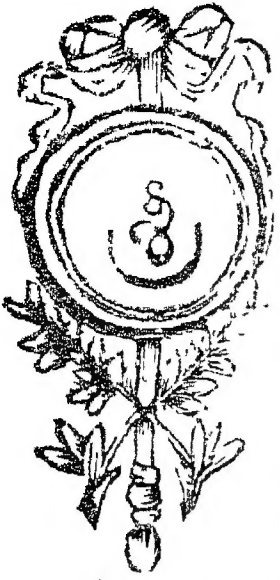

కృతిభర్త :

బి. రామకృష్ణారెడ్డిగారు.

కృతి సతి బహుకృతి.

కాంతానుజి భర్తసన్నిధిని కూర్చుంటేరి నరొక్కొక్క "స్వ
ద్వోకాదుల్ ననుబుట్టి సేయ; నతి గీర్వాణము కల్పింప న
న్నాకై పొల్చినపుత్రుడుండెననియానన్నంట" వన్న న్ముదో
త్సేకంబుగనుశ్రీశుండో ముతనయన్ శ్రీరామకృష్ణాధిపున్.

సీ॥ దైవభక్తినిగట్టి • దాక్షిణ్యమువహించి

సర్వార్థలయొప్పు • సరసులెవరొ

శరణాగతత్రాణ • బిరుదులశోభిల్లి

అర్థలరక్షించు • ననఘులెవరొ

శౌర్యవిస్తారులై • శత్రుసంహారులై

విఖ్యాతంగంపిన • పరులెవరొ

రణముజయించి • రాజనీతిజ్ఞులై

ప్రజలబోషించిన • ప్రభువులెవరొ

సీ॥ సాధుజనులకు కల్పవృక్షంబులెవరొ

సద్యశోపంతులైపొల్చు • చతురులెవరొ

అట్టిరెడ్డివంశీయులం • దవతరించె

శ్రీయుతుండగు వేంకటరెడ్డిప్రభువు.

శా॥ శ్రీరామాంఘ్రియుగమ్ము భక్తిని సదా • చిత్తమ్మున న్నిల్చి స

క్మారుణ్యమ్ము వహించి నాశ్రితుల విద్వల్లోకమున్ భూరిస

క్మం నూనసపర్యలన్ నెఱపి విఖ్యాతిన్ వహించెన్ జమీం

దార్లై వేంకటరెడ్డిరాజమణి యేతన్నాత్మగ్దే చూడంగన్.

కం॥ ఆసుగుణి దైవకృపచే । భాసురగాత్మలను ధర్మపరుల వినయవి

ద్యాసంయుతులనుతులంగనె వాసిగ నేవురను బంచపాండవులనంగన్.

శా॥ వారిన్ ధర్మజుడేయనంగ సుయశోవర్ధిష్టుడై జష్టుడై

పాగావారగభీరుడై సుగుణుడై • భక్తప్రమోదాత్ముడై

సాగాసారవివేకదత్తుడయి నిచ్చల్ పొల్చు శ్రీరామకృ

ష్ణారెడ్డిం గృతినాథు నిత్యరి బ్రశంసంజేయఁగా జెల్లదే.

సీ॥ ఘనశీలసత్యముల్ • తనకుభూషలుగాగ

ధరియింపజాలె నేధర్మమూర్తి

తనధర్మమే సదా • తనకు రక్షణమగు

నని యనుష్ఠించె నేయమలగుణుడు

సగుఢైశ్వర్యంబు • శాశ్వతంబేయంచు
గర్వింపియెల్లుంగి • దేత్మానరంబు

పరమేశ్వరుని సేవ • పరమంబుధిగపమ్మి
భక్తినివిడుచు • దేభవ్యమూర్తి

గీ॥ ఉడుజమిందారుడౌట నుద్యోగియాట
బ్రజలెలుగరాని నిర్వికారస్వరూప
మూని సర్వజ్ఞుడైపొల్చు • చున్నయట్టి
బుధుని రచి కృష్ణారెడ్డి • బొగడవశమె!

సీ॥ రాజనరేంద్రుండు • ప్రధితకీర్తిని భార
తమ్మున వహించుచు • తనరియుంట
నాత్మీయవంశీయు • లసఘుశ్రీనాథుని
కృతులంది పూజించు • బెటిగియుంట
కృష్ణరాయలకీర్తికిని పెద్దనకవీంద్రుఁ
డే మూలమంచు గ్రహించియుంట
ఘనకీర్తిగాఁజేంచి • అనుగుచుట్టములైన
ప్రభువులు కృతులంది • వలలుచుంట

గీ॥ తను జమిందారుడౌట విద్యద్రణంబు
వలన గృతులంది పొషింపవలసియుంట
నధికకృప మామకకృతికన్యం గ్రహించె
భళిర! రామకృష్ణారెడ్డి • ప్రభునరుండు.

ఉ॥ పౌరుషశాలియంచు నిజభావమునన్ భయవంది రామునం
దారయ భక్తిజూపు భరతాదినహోదరులట్లు గాక మేల్
ధీరుని సద్గుణాధ్యుని యుధిష్ఠిరుఁగొల్చిన పార్థులట్లు నిన్
వారకఁగొల్చు నీయనుజవర్గముసద్గుణ మెన్న శక్యమే.

క॥ మీయుద్యోగముకలిగియు! మీయైశ్వర్యంబుకల్గి • మెలఁగెడివారిన్
మీయంతటిసౌభాగ్యుల • నేయెడ గనుటరుదు రామకృష్ణారెడ్డి!

మ॥ వరసౌభాగ్యము సౌఖ్యమున్ యశము సంపద్యుద్ధియున్ మోదనం
భరితాంతఃకరణంబు సంతతియు శుంభత్ జ్ఞానదీర్ఘాయువుల్
వలలంజేసి విరేషదాతయనిపింపంజేయుమీ యింక ద్వ
త్కరుణాదృష్టిని బోచుచుం గనకదుర్గా! రామకృష్ణాధిపున్.

గ్రంథకర్త :
ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవి.

సహాయకులు :
చింతలపూడి రాజగోపాలరావు.

కృతజ్ఞత

శా|| శ్రీరాముండు మహీసుతాసహితుడై * సింహాసనంబెక్కుచు
 గారామొప్పగ రత్న హారము సతీకంతంబునన్వేష వి
 స్తాగామోదముజెందు సీత కృపచేతకౌనిత్యమున సొల్లు మే
 పారకచింతలపూడిచంశజని గోపాల్ యు రక్షించుతన.

గీ|| అజునిముఖముననుద్భవం * బైనయట్టి
 బ్రహ్మజాతికిముఖ్య ముద్వేషత మందు
 పావనంబయ్యు సన్నుతిపాత్రమగుచు
 వెలయుచుండును మిగుల నాశ్వేలశాఖ.

తే|| అట్టిశాఖనుపాపట * బొట్టనంగ
 వలలుచింతలపూడి సద్వంశ మందు
 శేషగిరిరావు రాజ్యలక్ష్మీలలామ
 యందు సంతతివడసె యానందమెసంగ.

సీ|| వందలు వేలు ద్రవ్యంబు హరించిన
                     వారల బలైతి * పలుకడాయె
 నాశ్రితావళిరక్షణార్థంబు తనప్రాణ
                     మీయంగ వెనుకంజ * వేయడాయె
 ధనమేల సద్యశోధనమెకావలెనన్న
                     మమతను రవ్వంత * మానడాయె
 అధికార మతిశయం * బైనకొలందిని
                     యొక్కింతయును గర్వ * మానడాయె

గీ|| బంధుజనముల బండితవరులగుడి
 యుపసిషద్యాధ్యముల చర్చ * నొక్కక్షణము
 మానడాయె దానంత సన్మార్గపగుడొ
 సద్గుణముల నెలపు శేషగిరిరావు.

సీ|| భృత్యునిల్లగి * ముగ్ధునిల్లగి ముగ్ధునిల్లగి
                     భ్యాతి యొకరికి యేగరిత యొప్ప
 తావచ్చియున్న చింతలపూడివంశపా
                     వనమొనరించె నేభవ్యచరిత

బీదలకన్నంబుఁ • బెట్టి సాకియు నన్ను
పూర్ణయనంగ నే • పాలతినటలె
పతిపాదసేవయు • బంధుపోషణసేయ
సావిత్రియనంగ నే • సాధ్వినారె

గీ॥ భవ్యగుణులగు రాజగోపాలయ
రామకోటిశ్వరాఖ్యులే • రమాణిగర్భ
శుక్తిముక్తాఫలంబు లా • శుదతిమిన్న
యైన రాజ్యలక్ష్మ్యంబ నే • నభినుతింతు.

సీ॥ అష్టావధానము • నాచరింపఁజేసి
‘అయ్యారె’యని చాల • యభినుతింపి
శతవధానవిధాన • సరణి గన్గొని నది
నాహ్లాదమంది సఖ్యము పెంచి
హేమంబొసంగియు • దృష్టినహింపనే
పట్టుపుట్టముల • గట్టబెట్టి
ప్రేముడి నరుదెంచి • రేమిడిచర్ల న
భింశమునందు పద్యముల బొగడి

గీ॥ నన్ను పూజించుచున్న చందముగిన్న
నాదుసుస్థితమౌ యటుగాక • మేదురపల్లె
మీకుఁ గవితాభిమానమౌ • నాకుఁ దేట
పడదు తెల్పుమ! రాజగోపాలరాయ!

శా॥ అధికారుల్ కవులన్ నిరాదరము నేయంజూచునీనాట నా
యధికారుల్ గలయోలగమున సవర్యల్ జేసి యస్మన్ను
రథమిడేటంగఁ గాన్కలిచ్చితిని నీ • ప్రాధత్వమేమందునో
ప్రధితామేయ! సుధీవికాయసుత! గోపాల్ రాయ పూర్తిగ్రాహిణీ!

సీ॥ ప్రతిఘటించిన సంతవాడైనలెక్కింప
నడగియుండిచవాని • యూరగింతు
పధికారిప్రావకం • బంద నిచ్చకమాడ
ప్రన్ననిదము బాచియుంచబోవు
పరుషవాక్యముల సేనకులభీతిలఁజేసి
కన్నబిడ్డలరీతి • గాయగలవు

సంపన్ను లర్థించు ♦ సాయము జేయవు
నిలువేద లడుగకే ♦ కరుణబోతు

గీ॥ వాపుడై నను దుష్టుని ♦ నణగద్రొక్కి
దాయయైనను శిష్టుని ♦ దరికెజేర్తు
వౌనె నీవర్తనంబెన్న ♦ నజునికైన
ప్రాజ్ఞజనగేయ! రాజగోపాలరాయ!

నీ॥ ఒకనాడు పండితప్రకగముతో గోళ్ళి
సేయుచు నింట నుంచుచుండు

నొకనాడుచెనటుల ♦ నుక్కడగింపగా
కొండలగుహలలో ♦ నుండియుండు

నొకదిన మజమాయిషికినేగి అశ్వము
పైనుండి భువిపైన ♦ పాదమూన
నొకదినము కచేరినుండు కార్యభర మ
గ్గలమైన హితులకే ♦ గానుపింప

గీ॥ నహాహ! నీజాతకంబు మహాద్భుతంబు
గాగర గన్పించుచుండె నిల్కడయులేక
అహలచింతలపూడి పంశాబ్ధిసోమ!
రసికజనకామ! గోపాలరాయనామ!

కం॥ ఇతరులసత్కవిత్వము నుతించుటగౌరవలోపమంచు సం
శయమును మాటుమూలలను ♦ దాగియుం బ్రల్లదముల్ వచించు కు
త్పితులుకృశింపగా సుగుణసింధులు మెచ్చంగ నాకు పెక్కున
త్కృతులొనరించినాడవు భళిభళి! చింతలపూడినంశజా!

నీ॥ నీయింట పడుగున ♦ నేఁ బ్రశంసగజెప్పు
పద్యము లచ్చు కూర్పంగవైతి

“మనభావములకుటియొందు నన్నుంగూర్చి
పద్యముల్ పల”నని ♦ పలికినాడ

పొరులసన్నిధిసొ ద్వందున్నతి గొండాడ
“కవులయైన”చుని ♦ పరినాపు

భాయనాపరమున నానరసనుండంగగోర
నొప్పకే యొప్పకే ♦ యొప్పినాడ

గీ॥ వింతనిర్దయబుద్ధి నీకెట్టులబ్బె
నాశ్రితుండనియైన రంవ్వంతయైన
బేర్నిజూపింపవైతివి • విపులధైర్య!
ఆర్య! యజగోపాలరాయ కవివర్య!

సీ॥ స్వర్గస్థురాలైన • జననిపేరిటఁ గృతి
పలయునంచును గూర్చిఁబలుకునాఁడు
శాఖవేఱయ్యను • సరసోక్తులాడుచు
నాత్మబంధువుభంగి • నగయునాఁడు
సముండుకాడని నీరసముజూపక హితుని
చండమిష్టాగోష్ఠి • సలుపునాఁడు
పాత్ర మచ్చొత్తింప • హత్తినవిత్తంబు
నిదిగొ! కైకొమ్మని • యిచ్చునాఁడు

గీ॥ నాకుఁగల్గినచుట్టి యానంప మట్టు
లుండనిండు; ప్రేమకు సాక్ష్యమొసఁగినట్టి
మీనుహృద్భావ మెఱిఁగితి • నోసముండ!
పండితవిధేయ! రాజగోపాలరాయ!

సీ॥ నకలభోగములిచ్చి • సాంకెడి కలుముల
చెలి త్వద్గ్రహమున • నిలచుగాత
విజ్ఞానమొనఁగూర్చి • వెలయించుభారతి
త్వజ్జిహ్వపై సదా • వఱలుగాత
దాసమనోభీష్టదాయి శ్రీరాముండు
కృపఁబూని నిన్ను రక్షించుగాత
అస్మదుపాస్యదుర్గాంబిక సర్వసం
పదలిచ్చి సన్నెట్లు • మనుచుగొల

గీ॥ ధర్మములొనర్చుపట్ల రాధాతనూజ
ధర్మములెఱుంగువేళల • ధర్మరాజు
యగహింసించు నిను సుదృఢబుద్ధిమంజుగోకు
గాత! గోపాలరాయ! సంప్రీతిమెఱయి.

తొలి పలుకు

హాసితవతంసులారా!

ఇందలియనధానములు కావ్యరచనా పణులును గవినరులునునగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగారిచే దాదాపు పదినంవత్సరము లకుఁ బైకాలమునకు మున్ను మొదలుకొని నేటివఱ కొనరింపఁబడినవి. కొలదిగ నీకవిగారి సహపాఠియగు పువూరి త్రిరామకవిగారుగూడ నిందుఁ బాల్గొనిరి. ఆయా వివరములు మనకు గ్రంథకర్తగారె తెలుపఁ గలరు. ఈ గ్రంథముద్రణమునకుమున్నె సారస్వత సేవకు లగు త్రిరామకవిగారు కీర్తి శేషులైననుట సంజాపకము.

ఆంధ్రసారస్వతచరిత్రమును బరిశోధించిన అవధానములు ప్రబంధయుగమున బయలువెడలిన వని చెప్పవచ్చును. వివిధకళలకు నోహదములనొసంగిన త్రి కృష్ణరాయల యాస్థానమునుండి కవితాకాంతాలీల లననగు ద్వ్యర్థికావ్యములు, ప్రబంధములు, ఆశుకవిత, సమస్య పూరణములు, అవధానములు, ఘటికాశతగ్రంథకల్పనము తఱచుగా వాడుకలోనికి వచ్చినవి. పెద్దన ఆశువునందును, రాధామాధవుండు సమస్యారచనమునందును, రామరాజభూషణుఁడు చిత్రకవితయందును, సూరన శ్లేషకావ్యరచనమునందును నద్వితీయులు. అవధానకల్పనము నకు వీరందఱును భిక్షాప్రదాత లనుటలో సంశయముండదు.

రామరాజభూషణుఁడు తనప్రగల్భత నరసభూపాలీయమునం దీక్రిందివిధముగాఁ జెప్పికొనినాఁడు.

* నీ॥ శతలేఖనీపద్య • సంధానధౌరేయు
 ఘటికాశతగ్రంథకరణధుర్యు
 నాశుప్రబంధ బంధాభిజ్ఞు నోవ్యుని
 రోవ్యజ్ఞు నచల జిహ్వాక్తినిపుణు
 తత్సమభాషావిత్ సజ్జు బహుపద్య
 సాధితవ్యస్తాక్షరీధురీణు

* రామరాజభూషణుఁడు మూర్తికవియు నొకఁడై యనుట నుప్రసిద్ధముగాన సాచర్చకండుఁ గావీయలేదు.

ఏకసంధోచిత • శ్లోకభాషాకృత్య

చతుగు నోష్ఠ్య నిరోష్ఠ్య • సంకరజ్ఞా

శ్లో॥ అచలయమితి శ్లోకభాషాకృత్య

రాజసుత తమ్మ రాజపుత్రప్రసిద్ధి

సరసవేంకటరామ భూషణసుపుత్రు

వసు బుధవిధేయు శుభ ముర్తి • నాగుధేయు.

ఇంద్రుని కవిశక్తిసాన ర్థములఁజెలుపు విశేషణములన్నియు శతావధానపరికరములై. ఈ పద్యమువలన శతావధాని కెంతవిద్యావివేక విజ్ఞానాతిశయము బుండవలయునో ద్యోతకమగును. పూర్వకవులలో చరికొండధర్మన, నెల్లూరి వీరరాఘవకవి, మఱింగంటి సింగరాచార్యులు లోనగు విద్యత్కవులు తాము శతావధానమును కొద్యములలోఁ జెప్పుకొనిరి. తంజావూరు రఘునాథరాయల యంస్థానవిద్యత్కవయిత్రయగు మధురవాణిసూడఁ దాను శతావధాననిపుణురాలనని చెప్పుకొన్నది. పాఠీనకవులలో అష్టావధానవ్యాప్తి యంతగాఁ గానరాదు. మత్స్యవరాహ నారసింహాది పురాణకర్తయగు హరిభట్టు తాను అష్టఘంటా సురత్రాణిబిరుదాంకుడ నని చెప్పుకొనెను. నాటి యవధానములుగాని అవధానలక్షణములుగాని ఆశుగ్రంథములుగాని యిపుడు గానవచ్చుటలేదు. కొలఁదికాలము అవధానరచనము విస్మృతికి వచ్చినదనియే చెప్పవచ్చును. విస్మృతకళను బునరుద్ధరించిన కవివతంసుడు విద్వాన్ మాడభూషి వేంకటాచార్యులవారు. ఈ మహామహాని యఖండధారణాతిశయము, ధారాసౌష్ఠ్యము జగత్ప్రసిద్ధములు. తరువాత నీయవధానకళను సర్వవిధముల నుద్ధరించి లక్ష్యలక్షణముల నిర్వచించి సారస్వతప్రపంచమున మార్గదర్శకులైనవారు లోకవిఖ్యాతులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు. ఒకనొక సందర్భమునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులై “మాడభూషి నిది తోడివేంగబయ్యెఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులఁజేరె” అని మాడభూషి వేంకటాచార్యులవారి యనంతరము తమదే అవధానపీఠమని చెప్పుకొనిన వాక్యసందేహయొ సత్యముగలదు.

అస్మదాదులును, వర్తమానకాలమునందలి సుప్రసిద్ధావధానులును, తిరుపతివేంకటేశ్వరుల యనుయాయునర్థములోనివాగవే. అన

ధానః క్షణములనుగూర్చి శతావధానసారపీఠికలో తి॥ వె॥ కవు
లిటులఁ జెప్పిరి.

“శ్లో॥ కావ్యోక్తిః కవితోక్తి రంచితకథా విద్భిన్నహాభాషణం
పౌరాణోక్తి గమ్యదౌక్తిగిణో వ్యస్తాక్షణోక్తి స్పష్టం
ధీమద్భి శ్చతురంగభేదన వాఙ్మో సగభ్యేయప్రచ్ఛాశయో
యస్మిన్తస్మిన్ద్యుగపత్తదేవకృతినా మష్టావధానాభిధం॥

శ్లో॥ తత్తత్తానసమానసాదృతతమం వృత్తం తథా వస్తుచ
స్వీకృత్యవగ్రహం శతాయ సరయం తత్పాద మేకం వచేత్
భూయః కైర్నుచ బోధితః క్రమవశా త్పాదత్రయం తీర్తయే
దేతన్నామశతావధాన మథచే త్పద్యాని సంకీర్తయేత్॥”

అష్టావధానరచనమునకుఁ జతావధానరచనము చాలకష్టము.
మహత్తరమగు ధారణాశక్తియు నిర్దగళమగు ధారయు సమయోచిత
కల్పనాశక్తియు సదృశస్ఫరణము దీనికిఁ జాలయవసరము. కాననే యవ
ధాననిపుణులగు శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు గుంటూరు శతావ
ధానమునందు అవధానమునందలి కష్టనిష్ఠురములను శతావధానము
నందలి శ్రీమాతిశయమును నీక్రిందివిధముగాఁ జెప్పిరి.

“శా॥ త్రిరమ్యాష్ట శతావధానములలోఁ ♦ జెన్నొందు నష్టావధా
నారంభం బదిశ్రోతకుం గడు వినోదార్హంబు, యీషన్మనో
భారంబొను, శతావధానవచనఁ జెప్పక శక్యమే కష్ట వి
స్తారం బియ్యదిచేయునట్టికని యేశన్నాత్మకడే చూడఁగన్॥

ఉ॥ ఈమహాసీయ కార్యమిది ♦ యిట్టిది నా వివరింపఁ గత్తివై
సాము, సమర్థునంబు గొనసాగిన కీర్తికి మేరలేదు, కా
లామయ వీడితుండయిన ♦ హానికీమానములేదు.”

శతావధానమునందుఁ బూర్వము నూరుమందికిఁ జరణక్రమ
ముగాఁ బద్యములు చెప్పుటలేదనియు అష్టావధానమునందువలె చిన్న
కార్యములు జరుపువారనియు అట్టివారిలో రేపల్లి సంస్థానాధిపతుల
ప్రాప్తించిన శకుంతలాపరిణయ రచయితయగు కృష్ణకవి ముఖ్యుడని
మాతఁడ్రీగారుచెప్పువారు. ఇపుడు బ్రహ్మత్రి వేమూరి శ్రీరామశాస్త్రి
గారుచేయు శతావధానములు కవితకొంచెముగను సంగీతశాస్త్రవాద

గణితాది విద్యావిద్యోపములు మెండుగను గలవు. వేలూరి శిష్యులము
శాస్త్రీగారు శతావధానములో అష్టావధానము గర్భితముజేసి మధ్య
ఘంటా త్రిశతిగ ఆశుకవితఁజెప్పి గర్భావధానము చేయుదునని ప్రతిజ్ఞ
చేసిరి. సందర్శించునవకాశము కలుగకున్నను నిరంకుశప్రజ్ఞాధురీణులగు
వారియెడ నామహా తరప్రతిభ గలదనుటలో సంశయపడము.

గీ॥ సురుచిరమగు సహ్యానగో

త్తరమున విలసిల్లుచుండుఁ • దద్దయు గోదా

వరి తత్ప్రదేశము మనో

హరము పవిత్రము మునీంద్ర • యఖిలధరిత్రీక.

—మార్కండేయపురాణము.

అని పేరొందిన గోదావరితీరవాసులయెడ సహజముగా నవ
ధానప్రజ్ఞ కానవచ్చుచున్నది. నిజామురాష్ట్రములోని గోదావరితీర
మంతయుఁ బూర్వము జైన బౌద్ధ విద్యాపీఠములతో నిండియుండెను.
అవి త్రిమతాచార్యులు భేదించినపిదప వేదవిద్య కాతావున నెలవు లభిం
చెను. గోదావరితీరమునందలి నిజామురాష్ట్రము వేదావధాననిపుణు
లగు బ్రహ్మజ్ఞులకు నెలవుగ నున్నది. మంధననివాసులగు బ్రహ్మశ్రీ
స్వయంభట్ల సీతారామఘనపాఠిగారు వేదావధానులలోఁ బ్రథమగణ్యు
లు. వీరు వేదమునందలి యేపన్నములోని పదముచెప్పినను ఎచట
గలదో చెప్పుటయు ఏపన్నమునకేని వెనుకనుంచిగాని మధ్యనుండిగాని
కొన్నిపదములు విడిచి మఱికొన్నిపదములతో జటా, శిఖ, మాల,
ఘనాద్యవధానాష్టకమును సభాగంగమున నిరంకుశముగఁ జెప్పుచు
భిన్నభాషలలో ఎనిమిదిమందియొసంగు వ్యస్తాక్షరిని ప్రశస్తతరముగాఁ
బూర్తిచేయుచున్నారు. జ్ఞాపకప్రధానమగు అవధానకళ వేదమూర్తు
లగు బ్రాహ్మణులనుండి తొలుత బయలువెడలి కవిశాసంపన్నులగు
కవులప్రావున నూతనవికాసమునొందెనని యాధునిక విమర్శకుల
మతము.

పూర్వోక్తచరిత్ర విశిష్టము. కష్టభూయిష్టమునగు నవధానరచ
నమునందు మిగులఁ బరిశ్రమచేసి సభాస్థులలోఁ బండితవత్తంసు
లయుఁ గవివత్తంసులయు భాషాభిమానులయు సన్నిధిలో బ్రహ్మతి

ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగారొనరించిన యవధానపద్యము లిందు సమ .
 హర్షబడినవి. కృష్ణా నెల్లూరు గోదావరి గుంటూరుమండలములలో
 ప్రసిద్ధస్థలములలో నీకవిగారెన్నియో యవధానములఁగావించి బిరు
 దములు స్వర్ణఘంటికలు బహుకృతులనందిరి. ప్రకృతకాలమునఁగూడ
 సమీకసమావేశములందు అవధానకళఁ బ్రదర్శించి ప్రసిద్ధిగడించుచున్న
 యీ కవిగారినిగూర్చి తెలుపుట యతిశయోక్తియు స్తోత్రపాఠము
 కానోపునని గుణగ్రహణభారము పండితులకే వదలుచున్నారము. ఈ
 మవధానమంజరిలోఁ జాలపద్యములు అవధానసభాసమావేశమునఁ
 బాటుపడిన విద్యాభిమానులను బ్రశంసించునవి. అవధానస్థపద్యములను
 గూర్చి కొంచెముచెప్పుట ప్రకృతముగాకపోదు.

కపితాధార నిర్దళముగా నున్నది. విషయసంగ్రహణము, రచ
 నాచాతుర్యము సమస్యపూర్తిలోనగు సల్లక్షణము అవధానకవిత
 నుకూలములగు సంతపతి కీకవిగారి కవితలోఁగలవు. 72 పుటలోని
 'ఈశనిభార్య' అను సమస్యపూర్తియు 63 పుటలో చెఱుకుపల్లి సంత
 వర్ణనము 62 పుటలోని రిజప్టరుఆఫీసువర్ణనము. 33 పుటలోని దశావ
 తారవర్ణనము. 13 పుటలోని రామాయణార్థపద్యము స్థాలీపులాక
 న్యాయమునఁ దిలకింతుమేని కవిగారికిఁగల రచనాచాతుర్యము ధారా
 గాఢవము వేద్యముకాగలదు.

అవధానములుచేయుట సామాన్యకార్యముగాదు. అందులి కష్ట
 ఘోరములనుగూర్చి ప్రకృతకవిగారు చేబోలు అవధానములో
 టులఁ జెప్పియున్నారు.

“నీ॥ ధారణాశక్తి విస్తారమైయుండుట

బుద్ధివిశేషంబు • పూజ్యమగును

అశుకవిత్వ విహారమై యుండుట

కల్పనాప్రాప్తి హరిగళమయిగును

• శబ్దసౌష్ఠవము యోజనచేయఁగానెంచ

ధీవరామోదమా • లెన్నుఁగాంచు

సతత మాలోచనా • సరణినుండుట మది

పోడిమిగనఁబరి • పూర్ణమగును

తే||గీ|| అట్టి యవధానమొనరించు • నలఘుషతుల
ప్రమదవాన్నిధి ప్రభలభంగములుగావె”

తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులుగూడ అవధాన రచనాకృష్టమును ప్రతిప్రసవవేదనతోఁ బోల్చిరి. అవధానరచనము ఆశుధారయు, ధారణయుఁ బ్రధానముగలదిగాన ఉచితభావసంగ్రహణమున కవకాశము చాలదు.

అవధానములు చేయుటచలనఁ గవితాశక్తి కేమేని లాభమున్నదా? లోకమున కేమేనిలాభమున్నదా? యని నేటిభావకవులు ప్రశ్నించుచున్నారు. అవధానకవిసామాన్యుఁడుగాక వివిధవిద్యాశాస్త్ర వివేకశాల్మయై యుండునుగాన సదస్యులసందేహములను బద్యరూపమునఁ దీర్చ వీలుకలుగును. పృచ్ఛకులనేక సదిద్గ్రాంథములను బరిష్కరించుకొనవచ్చును. ప్రత్యుత్తరరూపములగు భావములు ఘంధోబద్ధములుగానుంటచేఁ బృచ్ఛకులాయాయంశములఁ గంతస్థముగావిందుటకును మననముచేయుటకు వీలుకలుగును. కవికిఁగల యుపయోగములు గూడఁ దెలిసికొనఁదగినవె. అవధానాభ్యాసముగలకవి విస్మృతములగు పద్యాదికములఁ గొంచెము ప్రయత్నించి జ్ఞాపకమునకుఁ దెచ్చుకొనఁగలఁడు. ధారణాశక్తి నుపయోగించినకొలఁది తాను వివిధగ్రంథములయం దేయేవిశేషముల నెంతవఱకు గ్రహించినది సద్యస్ఫురణము జేసికొని సమయోచితవిధులయందుఁ గృతకృత్యుఁడు కాఁగలఁడు. అవధానాశుకవితల కభ్యాసమైన నిరర్గళధార గ్రంథరచనమున మిగులఁ దోడ్పాటుకాఁగలదు. ఉద్ద్రంథరచనమున సామాన్యకవికంటె నవధానకవి మిగుల నశ్రమముగఁ గృతార్థుఁడు కాఁగలఁడు. ధార వచోవిధేయముగ, విషయసంగ్రహణశక్తి సహజముగా, సద్యస్ఫురణము అభ్యాససాధ్యముగా నున్నపుడు కవి సారస్వతమున నున్నతపదవి వడయుటలో నచ్చెరువులేదు. రాజాచరణములేక దేశభాషాదికమునై ప్రజాసామాన్యమునకుఁగూడ నాచరణముతోలంగుచున్న యాకాలమున అసన్యగతికులగు కవులకు అవధానములు జీవనోపాధికరములుగా నున్నవి. శ్రోతలకుఁగూడ సారస్వతాభిమాన మీయవధానములు కలుగఁజేయుచున్నవి. కాని అవధానరచనముచలన. గవికిఁగల

VII

శక్తిసామర్థ్యములు త్వరలో సంతరించును. ధారణాధారాపరిశ్రమల చే నున్నట్లులైన కవుల బలువురఁజూచుచున్నారము. చూచి యీకపితా వ్యాయామము మానుచున్నారమా లేదు.

శ్లో॥ అస్యదగ్ధోదరస్యాద్ధే । కిం నకుర్వతి పండితాః
వానరీమివ వాద్ధేవీం । సత్తయంతి గృహేగృహే॥

కాలినకడుపుకొరకు కమలగర్భరాణిని గడపగడపకుఁ ద్రోవ్వు చున్నారము. అనుకూలపరిస్థితులుగల కవు లీయవధానరచనమునుండి త్వరలో విముక్తులుగాకున్న సారస్వతసేనకర్తలుగాని దుస్థితికిఁబచ్చె దరు. ఎంతవఁగ కుచితమొ యంతవఱకె యవధానములొనరించి యావల గ్రంథరచనముతోఁ గవులు భవిష్యత్సంతతి నుద్ధరించుట యుక్తము.

మామిత్తులగు ఓ ప్రితాప వేంకటేశ్వరకవిగా రుభయభావా విదులు. మృదువధురకవితాచణులు. వీరినిపుణత నీయవ థానమంజరిలోని పద్యములు. చాటుచున్నవి. ప్రజ్ఞాప్రపర్శనమునకుఁ దార్కాణముగా నీ యవధానమంజరిని లోకమునకు సమర్పించి యుద్దగ్రంథరచనారూప మున శాశ్వతభాషాసేవగావింప మిత్రధర్మముగా వీరినిఁ గోరుచు న్నారము.

“మదగజయానకుఁ” అనుసమస్యాపూర్తియు నింక నితరపద్య భాగములఁ బట్టిచూడ శ్రీరామకవిగారు ముద్దులొలుకు సులభశైలీలో రసోచితముగఁ గైతజెప్పునేర్పరులని తెలియుచున్నది. ఇట్టిబుద్ధిశాలిని శోల్పోవుటచే నాంధ్రలోకమునకు, జంటపోవుటచే ఓ వేంకటేశ్వర కవిగారికి లోపము వాటిల్లినదని చెప్పకతప్పదు.

ఇప్పటికిఁ జాలతడవయ్యెనని పాఠకలోకమున కీయవధానమంజరీ సుగంధగ్రహణమున కవకాశము గల్పింప నెంచి విరమించుచున్నారము.

భాషాసేవకులు,

శేషాద్రిరమణకవులు,

శతావధానులు.

నంది గౌడు,
• 1-12-26. }

విజ్ఞప్తి

పాపకులారా!

మన్ని వాసము గుంటూరుమండలములోని మన్నవగ్రామమున జన్మించి అచ్చటి కనతిదూరమునగల 'పెదనందిపాడు' అను గ్రామము నకు దత్తుడుగఁజనినట్టియు నా కా బాల్యస్నేహితుఁడైనట్టియు కొన్ని అవధానములలో నాకు సహవర్తియైనట్టియు మత్సరాధ్యాయుడు బ్రహ్మశ్రీ కావూరి శ్రీరామకవిగారు దుర్మతి సం॥ చైత్రశుద్ధ తదియను స్వర్గస్తుడగుటచే తచ్చింతాభరమున చక్రమువీరిగిన మా అవధానరథమును మూలవైచి మత్కవితాకన్యకకు మానససరోవిహార మొసంగి విజయవాడలో నొకచో నొకయఁద్యోగినై కాలక్షేపమొనర్చుచుంటిని. ఇటీవల కొంగలుమిత్రులు ప్రోత్సహించుటచే మధిర, రేవిడిచర్ల శతావధానములొనర్చుటయు సీగ్రంథము ప్రకటించుటయుఁ దటస్థించినది. "ఎంతఁజర్చించినను పద్యమంత సారవంతమగు గాన నిలుకడవలయుకృతికి" అని అప్పకవిమహాశయుడు చెప్పినదానికి భిన్నమగునట్లు అవధానముచేయునప్పుడును నాశుకవిత్వమల్లనపుడును శబ్దసౌప్త్యమును, రసవిచారణయుఁ జేయవలనుపడకుండుట తత్తత్కవినకులకును పండితులకును అనుభవైకవేద్యమునగుట ఇందలి పద్యములు సీరసములుగానుండుట నిర్వివాదాంశమయినను పుచ్చకులు కోరెడు కఠినప్రశ్నములును వానికి సద్యస్కాలముననే పద్యరూపకముగ ప్రత్యుత్తరమిడునట్టి బుద్ధిశేషమును ఇందు బుధులుతిలకించి హర్షింతురనియే యీ గ్రంథమును ప్రకటించుటకు ముఖ్యకారణము.

ఈ అవధానములొనర్చుటఁగాంచి కొందఱు యుపాసనాభిలషనియు కొందఱు అభ్యాసవశమనియు కొందఱు బుద్ధిబలమనియు కొందఱు పూర్వజన్మనుకృతమనియు మఱికొందఱు దీనికి కొన్ని గుర్తులుండుననియు నిట్లే యనేకు లనేకరీతులుగ భావించెదరుగాని నాయనుభవమునుబట్టిచూడఁగ దీనికి విస్తారమగు కవితాధోరణికలిగి జ్ఞాపకశక్తి బాగుగఁగల ప్రతివాఁడును చేయవచ్చుననిగాని తోచుచున్నది. మా ప్రార్థన పద్యములలో చాలవఁకు పార్వతీస్తవముగాఁ జెప్పియుండుచే మమ్ముల చాలమంది "మీరు కాళీయుపాసకులా" యనుచు డుగుచునచ్చిరి. అందులకు మేము "మా అవధానములకొరకు ఆమె భక్తులముకాము, మాజన్మతరించుటకై పూజించుశ్రీ కాళీపదసేవకుల"

మనుచు యథార్థమును నచించుచు వచ్చితిమి. నామిత్రులగు చింతల
పూడిరాజగోపాలరావుగారు యువసననంతగనమ్మువారు కొడుకులు చే
నట్టులనడుగక “యీయవధానమున కేమైనా ప్రక్రియలున్నవా” యనుచు
నడుగుచు వచ్చిరి. వారేగాక వారిమిత్రులగు జమలాపురపు నారా
యణరావుగారిచేకూడ నడిగించిరి. ఈవిషయము 198 కే.జీలో చూడ
నగు. ఈవిషయమున అవధానప్రసక్తిలేని కీ॥ శ్రీ॥ రాజరాజు వేంకట
లక్ష్మణరావు ఎం ఏ మొదలగువిద్వాంసులు తమగ్రంథములలో అవ
ధానమునకు గుర్తులుండుననిలిఖించుట గణనీయముకాదుకాని సుప్రసి
ద్ధకవులును అవధానులునునగు నండగిరి వేంకటప్పయ్యగారు అవధానము
లకు గుర్తులుండునని తమ అవధానదర్పణములో వ్రాయుట చింత్యము.

నేనును త్రిరామకవియు కలసి అవధానములఁ జేయుటకు
ప్రారంభించిన నాటనుండియు త్రి రాజా మంత్రప్రగడ భుజంగరావు
పంతులవారి మందిరమునజరిగిన వివాహమున కేగినప్పుడుమాత్రము
- “వేంకటరావ కవుల” మను పేరుననుంటిమి. అందువలననే శ్రీ హైహవతీ
పరిణయము (ఆధునికకవులజీవితము) అను గ్రంథమున మాయభయుల
నామములు పైపేరున ప్రకటింపబడినవి అప్పటినుండియు మా యుభ
యులనామములో కొంతకొంతజేర్చి రామేశ్వరకవుల మనుపేరున
చాలకాలము సంచరించితిమి. అందువలననే మా అవధానములలో
చాలవరకు నాపేరుతోనే ప్రశంసాపత్రిక లివ్వబడినవి. ఈ పేరున
నేవరో కవులుండిరని వింటిమికాని వారి గ్రంథములనుగాని వారిని
గాని నేటివరకును నేను చూచియెఱుంగను.

బ్రహ్మత్రి రావూరి శ్రీరామకవిగారితోకలిసి చేసినసభలకు
* గుర్తుపెట్టితిని. తొలుతనుండియు నీ యవధానములను బ్రచురింప
వలయునను మనోరథములేకుండుటచే మా అవధానములలోని అన్ని
పద్యములను దాచియుంచలేదు. కీర్తిశేషుడైన శ్రీరామకవియొద్ద ఈ
అవధానములరికార్డు కొంతయుండిపోవుటచే యది నాకులభింపమి మా
యవధానములలోని సంపూర్ణపద్యములను ప్రశంసాపద్యములను ప్రక
టింపజాలనైతిని. నాయొద్ద నున్న హానినైనను గ్రంథవిస్తరభీతిచే
చాలవరకు క్లుప్తపఱచి ప్రకటించడమయినది ఇటుల పద్యములైనను
కొన్ని వ్రాసి జాగ్రతపెట్టితినిగాని ప్రతిఅవధానసభలో విధాయకముగా
చెప్పబడిన వ్యస్తాక్షరి, నిషిద్ధాక్షరి, దత్తాక్షరి, మొదలగువానిపై

చెప్పబడిన పద్యములనంతగా మేము గణింపకుండుటచే ఇత్యటి కొలది
 అవధానములలోని వైసను ప్రకటింపజాల నైతిని. ఘంటానాద, పుష్ప
 గణన, చదరంగ, పురాణవిషయముల నిచటబేర్కొనుటయే అనవసర
 మని తోచెడిని. ఈ ప్రకటించిన పద్యములలోకొన్ని ధారణామూల
 మున సేకరించివవగుటచే ఆ యా విషయముల గొంత మాన్యుగలిగి
 గుండపచ్చును. నాని అడిగినప్రశ్నయు, వృత్తము, యతిప్రాసాదులు
 మార్పుజేందియుండవనియె నాదృఢాభిప్రాయము.

భాషాభిమానులును కవులును, పండితులును మాపై రచిం
 చిన ప్రశంసాపద్యము లా యా యవధానములక్రింద ముద్రింపించి
 యుంటిని. ఈప్రశంసాపద్యములఁ బ్రకటించుకొనుట నాప సన్మనకు
 హేయముగఁ గనుపించినను కొందఱినియూచించి ప్రశంసాపత్రికల
 వ్రాయించుకొని ప్రకటించుకొను యపాత్రపుకవుల ప్రకటనలవలె
 గాక మాపైనిగల సంపూర్ణవాత్సల్యముచే నయాచితముగా సగౌరవ
 ముగ నొసంగినవాని నేత్రోసివేయవలయునని వాని నేమాత్రమును
 సవరింపక యధారీతిగనే ప్రకటించితిని.

నైజామురాజ్యములోని ప్రతిపల్లెయు పట్టణమును భారమసి
 దలంపక సంచరించి అందుగల శాసనములను, అముద్రణస్థితిచే చెదల
 పుర్వుల కూహరమై నానాటికి నామావశిష్టమగుచున్న ఉత్కృష్టగ్రంథ
 ముల నొకసహస్రమునకుపై గా సేకరించి భాషాసతి కమూల్యాలంకా
 రమొనగూర్చునట్టియు విక్రమోర్వశీయాది ప్రబంధకర్తలును శతావ
 థానులునగు శ్రీమాన్ శేషాద్రిరమణకవులు నాపైగల విశేషమిత్రీవా
 త్సల్యతచే నాగ్రంథమునకు విపులమగు తొలిపలుకువ్రాసి నాపొత్తము
 నకు శోభకూర్చినందులకు వారికి నే నెంతయుఁ గృతజ్ఞుడను.

ఏతద్గ్రంథముద్రణమునకై వలసినంత ప్రహ్వమును సాయముచేసి
 సర్వదా మచ్ఛ్రీయోభివృద్ధికై అభిలషించు శ్రీ చింతలపూడి రాజ
 గోపాలరావుగారికి వినయపూర్వక పందనము లర్పించుచున్నాఁను.

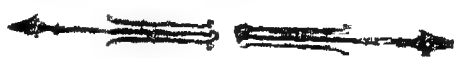
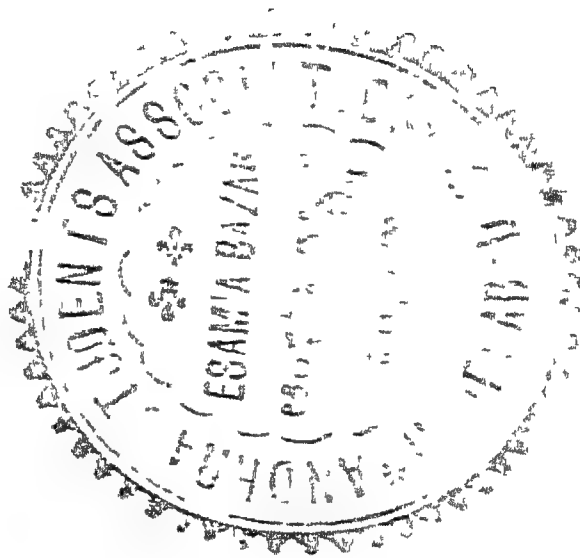
పూర్వుల నెంతశ్రద్ధగపరిశీలించినను ప్రమాదవశమున తప్పులు
 కుప్పతెప్పులుగఁ బడినవి. వానిలో కొన్నిమాత్రము సవరణపట్టికలో
 గ్రంథము చివరఁజేర్చితిని. నీరక్షీరమరాశన్యాసమున ఇందలిదోషములు
 పరిత్యజించి గుణములనే పండితమండలి గ్రహించుగాక!

—ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవి.

విషయ సూచిక

	పుట
1 తెనాలి	1
2 ముత్తుకూరు I	4
3 జగ్గయ్యపేట	15
4 ముత్తుకూరు II	19
5 మన్నవ	22
6 రేమిడిచర్ల I	26
7 క్రొత్తరెడ్డిపాళెం	29
8 తెట్టు	35
9 చేబోలు	44
10 ఇనగల్లు	52
11 చుండూరు	55
12 చెఱకుపల్లి	59
13 మొగలితుర్తి	68
14 పెంటపాడు	72
15 అత్తిలి	74
16 కొలకలూరు	77
17 భీమడోలు	78
18 గుండుగొలను	81
19 నెల్లూరు I	83
20 నెల్లూరు II	85
21 నెల్లూరు III	87
22 బాపట్ల	88
23 గూడూరు	91
24 ఒంగవోలు	93
25 మధిర I	95
26 మధిర II	99
27 • రేమిడిచర్ల II	107

శ్రీ బాలాత్రిపురసుందరీదేవ్యై నమః

అవధానమంజరి

తె నా లి

(అష్టావధానము)

రాక్షససం॥ చైత్రశు॥ నవమి గురువారము (25-3-1915)

— పా ర్థ స —

సీతాసతీయున్ సహోదరులు కూర్మిన్ బార్హ్వభాగములన్
భాసిల్లం బవనాత్మజుండు చరణద్వంద్వముపై వ్రాలి సీ
కై సాష్టాంగమొనర్చుచుండ కడువేడ్కన్ బట్టభద్రుండవై
ఆ సాకేతము నేలినట్టి రఘురామా! త్వత్కృపన్ జూపుమా!
॥ నలువకురాణివై నతజనంబులకున్ సురభూరుహంబవై
కళలకునెల్లఁ దల్లివయి • కల్మి నెలంతకుఁ గూర్చు ముద్దుకొ
డలవయి విశ్వనాథునిపడంతికి నెచ్చెలివై చెలంగు యో
పలుకువెలంది! యీసభ నపారకృపన్ విజయమొసంగునూ!
॥ కరమనురక్తి నిత్యమును • కైతరచించుటఁజేసి ధారకున్
కొఱతఘటిల్లకున్న నిది • నూతనమాటను నేడు ధారణా
గరిమకు సంశయించెదను • గావున నీయపధానమందు త్వ
త్కరుణను జూపుచున్ జయము • కల్గునటుల్ పొనరించు మంచికా!

పా రం భ ము.

శ్రీరామచంద్రుడు

॥ జనకునియాజ్ఞను దలనిడి! వనములకున్ బోయి మానివరులసపర్యల్
ఘనముదమున నీవందనా! జనకజలత్కృణులతోడ • సతతము రామా!

ఆంజనేయ స్తవము.

మ॥ వనధిక్షదాటి సురారివాసమయి నఁ ప్రాప్యమునై పొల్చు లం
కను వైదేహీయ పెక్కుబన్నములచే • గగ్గోలుచెందంగ రా
మునివృత్తాంతముదెల్పి జానకికి సఁమోదమునుం గూర్చియుం
డిన వాతాత్మజు నాంజనేయుని సదా • డెందమునం గొల్చెదన్.

శంకరస్తుతి.

శా॥ అంగంబెల్లను బూదిపూసి కుహనాఽవ్యాపారమున్ బూనెదో
శృంగారం బెటుగంగలేని మునిగా! • సేబాసు! అట్టైనచో
గంగ న్మోళినిఁదాల్చుటేలయని శృంగారంబుగా నార్య ప
ల్కంగా నవ్వెడు శంకరుండు మనకుఁగల్యాణముల్ గూర్చుతన్

సర్వీపార్తీనిగూర్చి

సీ॥ ఎండకన్నెలుఁగకే • యెసఁగుచుండునరుండు
పంచాగ్నిమధ్యపఁసించునటుల
అలరులసెజ్జవై • న త్తమిల్లునరుండు
గులకతాలను పండఁగలిగినటుల
అనుకూలపతియైన • యాలుకల్గునతండు
కులటచేమొత్తించు • కొనినయటుల
మృష్టాన్నకలనచే • తుష్టిజేందునరుండు
శుష్కపవాసియై • సుక్కినటుల
గీ॥ సౌఖ్యముగనున్న ప్రాణంబు • సంకటముల
పాలొనరెచ్చెడి యీసర్విఁపార్తిలోనఁ
జేరుచుందురు కొందఱు • శ్రేష్ఠమనుచు
“చదువు నానట్టివారికి • సర్వియనరె.”

శ్రీ గిరిరాజు వేంకటరత్నముగారు.

॥ తననాశ్రయించుచో • నెనరూని ఫలమీయఁ
గల్గును కల్పవృక్షముపగిది
హితవితానముఁగాంచి • కుతుకమువహియించి
వారికోర్కెలు నెరఁపేరఁజేయు

తలిదండ్రులను మోదఃజలరాశిలోఁదేల్చు
భక్తుఁడై వారల • పజ్జనిలచు
తనతోడియుద్యోగు లనుదారకావళి

దరిఁబొల్పు కుముదబాంధవునిరీతి

గీ॥ జ్ఞాతులెల్లరు నాత్మవంశమునకును
వాసినింగూర్చెనంచును • బ్రస్తుతింప
వరలుచుండె శ్రీగిరిరాజవంశమునను
రసికజనవర్తి వేంకటరత్నమూర్తి॥

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

ఉ॥ చేయఁగలండొ లేదొయని • చిత్తమునందున సంశయించు వా
రీయెడ మేలుమేలనఁగ • నీసభయందు జయముగల్గ నా
పై యెసలేనిప్రేముడిని • వాగ్దరిమంబు నొసంగినట్టి కా
త్యాయని! యింకతోడుపడుమా! యవధానములందు నిట్టులన్.
నెల్లూరురైల్వేస్తేషనునకు శ్రీ॥వేం॥రత్నముగారువచ్చినప్పుడు చెప్పినవి.
మ॥ మిడియెండన్ దనువెల్లడస్సి వదనోన్మేషమువోవంగ నె
• క్కుడు దూరమ్మని భారమంచు మదిఁగొంకున్ జంకులేకుండ ని
క్కడికిన్ వేంకటరత్న వచ్చితివె! నిక్కంబైన మిత్రుండ వొ
క్కడ వీవేయని నెంచెదన్ విహితవర్గంబందు నీనాటికిన్॥
మ॥ ఉదయంబాదిగ నిన్నుఁగాంచుటకునై • యుత్సాహముం జెంది యి
య్యదనందున్ నయనోత్సవముగను నీదౌ రూపుఁగన్గొంటి చె
ప్పెదనో చెప్పఁగలేనొ మేల్ కవిత రఁప్పించెన్ నినుంజూపె నూ!
సదయన్ వేంకటరత్న మిత్రుఁడు ప్రశస్తంబైన నెల్లూర్పురి!

శ్రీరామ నవమి:—ఈ నెల 25 వ తేదీని శ్రీరామనవమి మహోత్సవ
దినంబున తెనాలిలో సర్వీఆఫీసురైటరుగా రగు శ్రీగిరిరాజు వేంకటరత్నంపతులు
గారి మేడమీద శ్రీరామభజన మొదలైన భక్తిమూలకములైన చర్యలు జరిగిన పిమ్మట
రామచరిత్రసంబంధమైన చర్యలకొన్ని మన్నవవాస్తవ్యులయిన ప్రతాప వేంక
టేశ్వరుల గారి అష్టావధానరూపకంబుననున్న అచ్చట స్వామిని సేవించుటకువచ్చిన ఆర్యు
లకు ఆహ్వాదజనకంబులైయుండె. శ్రీరామకరుణను యీ నూతనకవికీర్తి వర్ధిల్లుగాత!
తుదకు సాకువుగఁగూడ కొన్ని పద్యములు చెప్పిరి. వ్యస్తాక్షరి మొదలగు విచక్కగ నిర్వ
హింపఁబడెను. సభ జయజయధ్వానములతో ముగిసెను. అని కో. తిరుమలరావుగారు
వ్రాయుచున్నారు. —ఆంధ్రప్రతిక. రాక్షస॥ చైత్ర శు ౧౪ మంగళవారము.

ముత్తుకూరు

(అష్టావధానము)

రాక్షససం॥ నిజవై శాఖశుద్ధవిదియ ఆదివారము (16-5-1915.)

పాఠ్యం

ఉ॥ నీజనకుండు నీజనని • నికగనినట్టులె నన్నుఁగూడ న
వ్యాజకృపారసమున నహర్నిశలుం దిలకించుచుండి రా
యోజను నీవుఁగూడఁ గృప • యుంచినచో నవధానసత్సభా
రాజి జయముఁగాంచెదఁ దిరమ్మగఁబోవుమి విఘ్ననాయకా!
మ॥ ధనసంపాదనమేమి లెక్క యశమందంగోరి ముత్కూరి ప
ట్టణమం దిష్టవధానసత్సభ నిరాటంకముగన్ జేయ నా
మనమందాం బ్రమదంబుఁగల్గెడిని అంబా! దుర్గ! కాత్యాయనీ!
యనుకంపామతి నెట్టులోమెదొ శరణ్యంబంటి త్వత్పాదముల్.
శా॥ మేజస్త్రిటుఁ దదానుయాయులు సమున్తేషమ్మనన్ వచ్చుటన్
ఓజశీలనునొప్పు రెడ్డికులవర్యుల్ కూర్చివిచ్చేయుటన్
సాజంబై కవితావధూతి నను నిచ్చల్ బాయకుంటన్ సభా
భాజిష్ణుత్వము నాకుఁగల్గుటను భావంబిప్పు డుప్పొంగెడిన్.

పారంభము.

(సమస్య) సత్యసంధుండు వర్ధిల్లు సౌఖ్యముగను.

సీ॥ కలిగె ధనంబంట • కలలోనివార్తయై

రాజ్యసర్వస్వంబు • పూజ్యమైన

కట్టను కోకత్తె • గతిమాలిపోయిన

కడుపార నన్నంబు • గలుగకున్న

పడఁతిని పెరవారిబానిసఁజేసిన

కొటినిఁగాయ నొకరిగనున్న

గాధేయుఁడొనరించుబాధ లగ్గలమైన

సుతునిమృతింగాంచి • సుక్కియున్న

గీ॥ మృష వచింపక మునులచే • మెప్పుఁగాంచి

అఖిలశుభములఁ గాంచఁడే • అతఁడు పిదప

సాంద్రయశుడైన శ్రీహరిశ్చంద్రుడటలె
(సత్యసంధుండు వర్ధిల్లు ♦ సౌఖ్యముగను)

(సమస్య) పండితసార్వభౌములil భాసిలుదుర్ విభవాభిరాములై.

ఉ॥ మొండితనమ్ముగల్గి ధనముం దనప్రాణముగాగఁజూచి భూ
మండలమందునున్న చెడుమానిసిఁజ్జకుఁబోక దానక
ర్ణుండని పేరుగాంచిన జనుంగని యాతనియండఁజేరి మా
పండితసార్వభౌము లil భాసిలుదుర్ విభవాభిరాములై.

అసమానకోదండుడైన రాజైవఁడు?

సీ॥ పసితనమ్మనె మాని ♦ వచ్చి పిల్చిననేగి
యాగమ్ముకాచిన ♦ యనఘుడెవఁడొ
త్మావల్లభులు సుంతఁ ♦ గదలింపఁగాలేని
హరువిల్లువిఱచిన ♦ యధిపుడెవఁడొ
జనకునియాజ్ఞచే ♦ వనసీమలకునేగి
దనుజులఁజంపిన ♦ ఘనుడెవఁడొ
కోతులమూకచే ♦ నేతువు నిర్మించి
వారాశిదాటిన ♦ శూరుడెవఁడొ

గీ॥ రావణుంబరిమార్చిన ♦ రాజైవఁడొ
యట్టి యసమానకోదండు ♦ డైన నృపతి
దశరథేశ్వరసూనుండు ♦ ధరణిసుతకు
వల్లభుఁడు రాముడే యికెవ్వఁడుగలఁడు.

ప్రాతఃకాలపు సముద్రతరంగములు.

చం॥ అలర సమీరడింభములు ♦ నల్లనవీచుచునుండఁ జూడ నిం
పులు గులుకంగ నెమ్మదికి ♦ మోదముగూర్చఁగఁజాలుగాని యా
కలిమినెలంత తాను కలకాలము చంచలతన్ జరించు న
ట్టలవడె చంచలత్వము తదంబుధిఁబుట్టు తరంగపంక్తికికె.

దరిద్రము.

ఉ॥ చావుదలంప నొక్కనిముసమ్మున బాధనొనర్చుఁగాని థా
త్రీవలయమ్మునంగలుగు ♦ తీవ్రపుబాధలలోనికెల్లఁగ

ప్రావహమే మనోవ్యధ కజస్రము చేయనియాలవాలమై
జీవములుండుదన్క పెనుచింతలముంచు దరిద్ర మారయన్.

(సమస్య) సిరితోబుట్టునకీ గుణమ్ములనఁగా సిద్ధమ్ముగావే భువిన్
మ॥ అరవిందమ్ముల నేచుచుండుటయు కామాంధమ్మునన్ జారుడై
గురుపత్నీగమనంబొనర్చుటయు లోకుల్ నిందసేయన్ నిశా
చరుడై పాంథులబాధపెట్టుటయు యక్షువ్యాధి క్షీణించుటల్
(సిరితోబుట్టున కీగుణమ్ములనఁగా • సిద్ధమ్ముగావే భువిన్.)

(సమస్య) స్వాగతమొసంగు మనకు నీచల్లగాలి.

తే॥ గ్రీష్మతాపమ్ము నెటులొ భరించుకొనుచు
నుదయమాదిగ కష్టించు • చున్నమనము
వనధితీరమ్మునకు నిటుల్ • వచ్చియుంట
(స్వాగతమొసంగు మనకు నీ • చల్లగాలి.)

అవధానమధ్యమున జెప్పినది.

చ॥ మఱపును జెందనీక యనుమానము సుంతజనింపనీక యే
నెరసులుగల్గనీక కడు • నీరసధోరణి గల్గనీక ధీ
వరులు నెబాసటంచు కవిపార్థివ్రలెల్ల రయారెయంచు న
బ్బురముగఁజూడ నెంతయును • పోడిమి నాకొనగూర్పు మీశ్వరీ!

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

ఉ॥ గ్రామమునందు మేల్మణివకాండును భూరిధనాధ్యులైన భూ
స్వాములు వచ్చిరిష్ట కవి • వచ్చెనటంచిత నాలకించి యీ
వైమరిపాతశాలగురువర్యులుకూడ సహాయమైరి నా
కేమికొంత లోకజననీ! యొనరింపకపోరు సాయమున్.

బెజవాడ పట్టాభిరామరెడ్డిగారు, బుచ్చిరెడ్డిపాలెం, నెల్లూరుజిల్లా.

సీ॥ కవినాథు శ్రీనాథు • గౌరవించియుఁ గాంచె
వాసిని వేమభూపాలరెడ్డి
వందలు వేలుగఁ • బ్రాజ్ఞులబోషించి
వన్నెగాంచెను వనపర్తి నృపతి

తీరుపతివేంకటేశ్వరులాది కవుల చే
కొని కొనెయశ మాతృకూరుప్రభువు
కొప్రంపుకవులను • గూర్చిచేఁగాంచుట .
శోభగాంచితివి పట్టాభిరామ

గీ॥ ఇంక గద్వాలనృపుఁడు తా • నింతమంది
కవులఁబోషించెననఁగ లెక్కయునులేదు
యాదినుండియు సుకవుల • కరయ వేల్పు
గిడ్లుగారె మీవంశంపు • రెడ్లవారు.

గీ॥ కవులపాలిటి కల్పవృక్షంబవనుచు
మహివరులకెల్ల మస్తకమణివటంచు
వేడ్కవచ్చితి కవిత విన్పింపఁదలంచి
శోభన గుణాభిరామ! పట్టాభిరామ!

మ॥ శరణన్నఁ బరిపంధినైనఁ గడువాత్సల్యంబునఁ బోషింపఁ శా
స్త్రరహస్యము లెఱుంగుపండితులకుఁ • సత్కారముల్ జేయ పే
దరికమ్ముఁ గనుబంధమిత్తులకు నాధారము కల్పింప నె
వ్వరు దత్తుల్ బెజవాడవంశజులెకా • పట్టాభిరామాభిధా!

గీ॥ దూరదేశమ్మనాక యుదారగుణుఁడ
ననుచు నాలించి యటకు ప్రయాసమనక
వచ్చినాడ నికెట్టిసంపర్కలిడెదా
రమ్యగుణదీప! పట్టాభిరామభూప!

నివాసగ్రామము తెల్పుమనినపుడు.

సీ॥ నైషధకావ్య సంధానధారేయుఁడౌ
శ్రీనాథునినివాసమైన సీమ
ఆశుకవీశసింహము • లందుఁ బేర్వడ్డ
కుండిన కవిహంస • లుండుసీమ
భక్తులువేడ నైశ్వర్యయుక్తులఁ జేయు
అల్ల కోటిశ్వరుం • డలరుసీమ
అరిభయంకరులౌచు • నలరారు రెడ్లచే
పరిపాలన మొనర్ప • బడినసీమ

* గీ॥ వినుతిఁగాంచిన యాకొండఁపీటిసీమఁ
గలుగు బాపట్లతాలుకన్ • గ్రాలుచుండు
వేదవిదులగు విప్రసంఁవిలసితంబు
మన్నవపురంబు నాది సఁన్మాన్యవర్య!

మీరు చెప్పినపద్యములోని మూడవచరణమునకు మీరు భక్తులుకారాని ప్రిశ్నించినందుకు,

ఉ॥ సంచితలబ్ధదోష మది • జన్మశతమ్ములకైన దాటరా
దంచువచించు ప్రాజ్ఞనివఁహమ్మువచస్థితినో మరేటికో
అంచితమైనరీతి కడుఁపారగ నోగిరమారగించరా
దంచు లిఖించె నాకు చతుఁరాననమూర్తి యదేమిపాపమో!

ప్రసంగపశమునఁ జెప్పినవి.

మ॥ సరిగంచుల్ గలకంఠువాలపయి నాఁసల్ బాయఁగాఁజేసి మం
చి రుచుల్ గల్గిన పాయపాన్నములపై • చిత్తంబు వోసీక య
ద్దిర! జీవమ్మునుగల్గి లేనిదగురీతిన్ సల్పుచున్ దుఃఖసం
భరితున్ జేసెడిదేమి లేమిడియెసూ • పట్టాభిరామాభిధా!

మ॥ చిటుతప్రాయమునుండి సజ్జనులతో • స్నేహమ్ములంజేసి శం
కరపాదాంబుజచింతలన్ మెలఁగు భక్తశ్రేణినింగూడ దు
ర్భరకష్టంబులలో మునుంగగ నొనర్పంజాలుచున్ దుఃఖసం
జ్వరసంపీడితుఁజేయు లేమిడియెసూ • పట్టాభిరామాభిధా!

దొడ్డా వేంకటరామరెడ్డిగారు, బుచ్చిరెడ్డిపాలెం.

ఉ॥ అంచితలీల సత్కథ లహర్నిశలుం గడుభక్తితోడ నా
లించుచునుండి మాదృశుల • లేమిడిఁబాపఁగలట్టి నిన్నుద
ర్శించ శుభోదయమ్మగుట • చిత్రమె మత్కవితావిధానమీ
క్షించఁ దలంపుమీ హృదయఁసీమను దొడ్లకులాభిచంద్రమా!

మ॥ అలగీర్వాణములోన నాంధ్రమున కావ్యమ్ముల్ పరింపించి మం
జులవాణిన్ సమకూర్చి నాదు సుకృతఁస్తోమమ్మునం దానె యి
ట్టుఁ దోడ్తెచ్చెఁ గవితృపుందరుణి యెఱ్ఱోదీనిప్రేమించి కా
న్కలసంతోషమొనర్చి పంపుమిఁక వేంకటామ భూపాలకా!

బ॥ వేలూరి నాగయ్యగారు ఈపూరు, (నెల్లూరుజిల్లా).

మ॥ అలతెన్నాలిని యుష్మదీయకవితాః వ్యాహరదక్షత్వో మిం
పలరణ వేంకటరత్న మెంతయును గొండాడణ భవద్దర్శనం
బు లభింపంగలమార్గమెట్టిని సతముక్త యోజగవింపగాఁ
గలిగెణ దావకదర్శనం బిటుల నాగయ్యా సుధీరత్నమా!

మ॥ అవధానంబొనరించి మామక కవిత్వాడంబరంబింత జూ
పి వినోదమొనరింపనుంటి కవులై • విస్తారభూస్వాములై
కవులం బాలనసేయకున్న నిక మాకష్టములాలించి గౌ
రవముంజూ పెడువార లెవ్వరు? కవీంద్రా! భవ్యనా గేశ్వరా!

మ॥ కవులౌ వాగు కనీంద్రునినిధిని కాన్కల్ గొన్న నౌగాక భూ
ధవద త్తంబగు విత్తముల్ గొనుట చిత్రంబౌనె యిట్టంట నే
నవలేపమునఁగాదు; నీవయిన యవ్యాజానురాగంబు భా
గ్యవిశేష మొలుగంగ సేయుటకె; నాగయ్యా! సుహృచ్చంద్రమా!

ముత్తుకూరు.

(శ్రీయుత పట్నం వేంకటసుబ్బారెడ్డిగారు తమబావమఱుది యగు
రామచంద్రారెడ్డిగారి వివాహసమయమున ఆహ్వానింపఁగా
వెళ్లినప్పుడు చెప్పినవి.

మ॥ సరసత్వమునుగల్గి గ్రంథరచనాసామర్థ్యముంజెంది భా
స్వరఃక్షేపకరుణాకటాక్షులగుచు • పర్థిల్లునీకోర్కె ని
త్తూ నేవచ్చుట నీదుస్యాలకుని సద్వైవాహికంబందు న
బ్బురమకాయాశుసభఁ ఘటింపుముముదఁమ్ము గాంత్రుమీబందుగుల్

మ॥ ప్రథమమే తమ కీపురమునను శుంభల్లిల మేస్త్రిటుగా
రథికారుల్ పలుమంది త్వత్సభనుసేయంజేయ మీ కామనో
రథమింకేటికియంచుఁ బల్కుకుమిట • ద్రవ్యంబునక లక్షకే
యధికారిత్వము గల్గియుండుట వయస్యా! వత్సభఁ గూర్చుమా!

(ఆశునభలోని కొన్నిపద్యములు)

ఉ॥ చూడ విచిత్రమై నుడువ • సూరిజనస్తవనీయమై కడుం
బోడిమిఁగల్గుధీరులకుఁ • బుట్టిలునై సిరి కాలవాలమీ
మేడ సమస్తపండితు ల•మేయముదవన్న న నాలకింప నే
నీడ కవిత్వమల్లుటకు • నెంచియె వచ్చితి నీపురముకున్.

గీ॥ పారదపుబుడ్లు నక్షత్రపఁక్తిగాగ
గాల్గెఁగొమ్మటమ్ములు గ్రహగణముగాగ
వేక్ష కావళి గీర్వాణవితతిగాగ
ప్రధితగాయకి యీకాంత • రంభగాగ
సభకునాథుండు పాకళాసనుఁడుగాగ
పూలపాల్కి విమానమ్ము • పోల్కిఁగాగ
వరలుచుండుటఁ జేసి యీ • భవన విభవ
మింద్రభవనమ్ము నకుమించె • యెంచిచూడ॥

శ్లో॥ కరే భగ్మశైలః పదేశర్మరాశి । స్సకాశే ధనేశ శ్శిఖాయాం సుధాంశుః
సరాయా దపాయాచ్చినా యస్యజాయా । సదావ మ్నుభావ శ్శివశ్శస్త్రనామా॥

ఉత్పలమాలిక.

ఇమ్మహి కాస్త్రసమ్మతి నహీనగతిన్ యజనాది కర్మకాం
డమ్మ భజింపుచుండి నశింపచ్చదనస్సందచ్చమేఘపు
ష్పమ్ములఁబోలె తత్ఫలము • బ్రహ్మము చేరిచినట్టివారు వే
దమ్ముల ధర్మకాస్త్రముఁ • దాలిమి నేర్చి తదర్థవేదచి
తమ్మున వేదమూర్తులయి • తత్వమెఱింగినయట్టివారు ప
త్యమ్ము శమమ్మసోమ్ములుగఁ • దాల్చినవారు రమేశపాదప
ద్మమ్ముల కేమ్ముగాగ మది • ధన్యతఁబొందినయట్టివారు కా
వ్యమ్ములు నాటకమ్ములు మహామతి నేర్చినవారు నూరు ప
ద్యమ్ములు నైన వేద్యమెయి • నర్థఘటిక స్ఫురదాశుధారమ్మ
ద్యమ్ముగఁ బల్కువారు ఘనతాపనతార్థజనాఘకాక్షుల
బ్రహ్మగఁ దీర్చువారు పథలంబిలువంబడి వే శతావధా
నమ్ములొచ్చి యర్చనల • నవ్యదుకూల చిరత్నరత్న హే
మమ్ముల సగ్రహారముల • మాన్యములం గడునొందినారు మీ
రిమ్మని వేడఁబోయి మరియిచ్చినఁ గదఁబోయి లాక్యభా
వమ్మ నెఱింగి లాకము నవశ్యము వశ్యము జేయశక్తులం

ఉ॥ కాంచుటచేత నేత్రములు • గర్వముదాల్చె నదేలయన్న వీ
క్షించఁగలేదు మున్నెపుడు • చెల్వల నింతటిసోయగము నా
లించుటచేత మచ్చుతులు • లీనము తచ్చుతులందు నందె వ
ర్ణించఁదరంబె మాదృశుల • కీజలజాతుల గాననైపుణి.

ఉ॥ సాధన చేసిచేసి విలసన్నుదుసంగతి పాడలేని వా
రీధరణి సభాస్థలుల • నెన్నిటనో కనిపింతుగాని నీ
వో ధనకోటి! పిల్చినను • నొయ్యన రావదియేలయన్న వి
ద్యాధనకోటివీపు సరియకాదురె నీ కితరుల్ కళావతి!

దిమ్మ! ప్రతాపవేకటకవీశ్వర! మిత్రము వేంకటేశ్వరు
రమ్మని మిమ్మఁ బ్రార్థనమునగ్నఁగ వేడుక ముత్తుకూరుగా
మమ్ముననుండి నెయ్యమునమమ్మఁ గనుంగొన నాదుపూర్వపు
ణ్యహ్మననో భవత్కృపనో • నాయిలు బావనభూమిజేసి మి
త్రమ్ముగ నన్నుఁగైకొని నందబ్బలదస్సురదాశుధారప
ద్యమ్ముఁజెప్పి నాపయి ముదమ్మున సత్సభనేయ నంతరా
యమ్ముఘటిల్ల నల్లనఁ ద్రియామఁదలంప సహస్రయామగా
నమ్మెయిపుచ్చి ప్రోద్దన నయమ్మున సమ్మతి ముత్తుకూరికి
• బిమ్మటవోయి యచ్చటను • బెడ్డిసభ న్నను బిల్చెదంచు స
త్యమ్ముగ నాడితప్పితగ • దా యది వేంకటరత్నమయ్య దో
సమ్మగుగాక నీయదియే • సఖ్యముగల్గినవార బెంతదూ
రమ్మయినన్ మనమ్మఁగఁబంగు; కురంగకలాంఛనుండు దూ
రమ్ముననున్న దత్కళల • తాజకరుంగవె అట్లుకాక ద్ర
వ్యమ్మునైన చెల్మి గరువమ్మున కిమ్మగుగాని సుంత ని
త్యమ్మనరాదు నీయెలుగ • నట్టివి నెట్టివిలేవు నాపయి
ఇమ్మగుప్రేమచేత లిఖియించితి వాద్యుఁడ సంతసించితి
కమ్మని నీదుకమ్మ వడి • గన్నడి నాదుమనమ్ములోని ని
క్కమ్మగుకూర్మి సఖ్యమెసకమ్మగ నమ్మఁగఁజేసె నీదునే
మమ్ము కరమ్ముదెల్పి గరిమమ్మునవ్రాసిన యేకవింశప
ద్యమ్ముల బాడఁజూడ కవితాపనితామణి తా నెనిన్నుఁ బ్రే
మమ్మునఁ జూడకున్న నిటు • మాటకుమాటకు మృద్వికానుపా
కమ్మ రసం బలంకృతివి • కాపము మాధురిశయ్యలొందు నం
దమ్మును గల్గుటెట్లుగు ముదమ్మున నిచ్చట నాదుమిత్ర ర
త్నిమ్ములు నీదుకమ్మఁగని • తద్దయ నద్దిరయంచుబల్కి చి
త్రమ్ముగ జద్విరియ్య అటు • తావకబంధులు నాప్తమిత్రవ

మ॥ సమమై శారదకుంగుచంబులగు నా • సంగీత సాహిత్యయు
గృమునక గానకళావిశేషమును వేడ్క జూపి రాకాంత లిం
పుమొయిన్ సాహితీ నేనుజూపితిని సభ్యుల్ మెచ్చ సత్కారమున్
బ్రమదంబొప్పు సమమ్ముగా నిడుమి నుబ్రామా నుహృదగ్రత్నమా!

ర్దమ్ము సుగ మ్మోరీమతి యథాశులఁగెల్వను విష్ణుఁగొల్వ భ
ర్దమ్ము భనమ్ము గాచుము దిరమ్ముగ బల్వను కన్మి భక్తియో
గమ్ములనూది నెమ్మది యెఁగాది గాక జనార్దనాంఘ్రిప
ద్మ మ్మొడఁబాయును న్నె యవధానమహోగ్రవనస్థలిన్ బ్రతా
పమ్మునఁదేరి మార్దవపు • భావములన్నియు లానిమిడ్చి తీ
వ్రమ్ముగు నాశుధారివడి • ప్రాసగణమ్ముల ప్రాజ్ఞసంభిషం
భమ్ములఁ జీరి కాకవిసమస్యల నేరికరమ్మునందు దం
భమ్మని గంటమ్రొయ కవితాసతియొప్పు నె లేక సౌకుమా
ర్యమ్ము గభీరభావము నలంకృతి సద్గుణరాజి పాధువృ
త్తమ్ములఁగల్గి లక్షణయఃతమ్ముగ నొక్కని పూర్వమోత్తమున్
సమ్మతిఁ జేయిఁజట్టి బుధసన్నతయై సకలాతిధుల్ ప్రమో
దమ్మునఁదేలి దస్పదు వదాన్యమతిన్ సుపదార్థ హృద్యపా
కమ్మున నొప్పునే సమతఁగా నలుకెందులెఱుగులందు పా
దమ్ములు మెట్టియున్నదనితలెచ్చెద; నేనొక కార్యమాని ప
ట్నమ్మునకేగి మాసమదిసమ్ములు నచ్చటనుండి మొన్నగే
హమ్మునఁ జేరినాడ నిటనఁదలుబందుగు లాత్మమిత్రవ
ర్దమ్ము త్వదాశిషమ్ముల సుగమ్ముగ నిమ్ములనున్నవారు త
ధ్యమ్ము భవత్కవిత్వ విశయత్వసఖిత్వ గురుత్వసంపదల్
మమ్ము క్షణక్షణమ్ము ముదమంద మధాంబుధి వీచిజాలడో
అమ్మున నాడఁజేసె సఫలమ్ముగదా యిది మైత్రికిన్ గుదూ
రమ్ముననున్న సద్గుణవిరాజితుఁడత్కవిపూజితున్ నినున్
నెమ్మదిఁగాంచి భక్తిసువిసీతి నెయిన్ భవదంఘ్రినీరజా
తమ్ముల గొల్చుచున్ భవదుదారసుధారసధారలూను ప
ద్యమ్ములవిన్ని- రొన్నటికొ • యంచుదలంచుచు నున్నవాడ కా
ర్యమ్ముల తొందరక నచట • రామికి నక క్షమియింపురుయ్య వి
త్రమ్ము! మఱొక్కమాటేటకు • రమ్మనివేడెదనయ్య దూరదే
శమ్ముగలాదె విద్దియలు • చాలగ నేరిచి యారితేరి కా
వ్యమ్మువధానముల్ సలుపువారికి నాదుకవిత్వమందు లా

మ॥ అమితోత్సాహమునక గవిత్వసభనేయంజాలి విద్యావిధా
నములక జూపుటచే సదస్యులకు నానందము కల్పించు నా
దు వనోభీష్టము దీరునట్టులుగఁ జేతుల్ మోడ్చి యీరీతి రా
ప్యము హేయంబని హేమమిచ్చితివి సుబ్రాహ్మణ్యమా! సుహృద్రత్నమా!
కొందఱు పరీక్షార్థము అత్యాశువులొ కోరినది.

(నగరు, తగరు, తొగరు, వగరు, రామాయణార్థము.)

చ॥ *నగరులసౌరుమానె వివినములకురఘునాముఁ డేగుచో
తగరు మఱొక్క రీవిధము • ధారుణిపాలనఁ జేయనంచు కెం
దొగరుచి కన్గనక గన వినుతనబాష్పకణము లొల్క పెక
వగ రుచిలేని వాక్సమితి • వాకొనుచుండె నయోధ్య నెల్లరుక.

పమ్మలు లెక్కకెక్కికనుపట్టిన నాపయి కూర్చిచే త్తమా
ప్యములుగాదె సత్కవినుతా! విను; తావకకీర్తి కాంతిపూ
రమ్మ చకోరికారపనలక మరపించి నుధాంతురుక్పవా
హమ్మన నీప్రతాపము దదాఖ్యకుమున్న చెలంగ జేశదే
శమ్మల వైదక్షిమహిమ • సత్సభలక బుధులంగనంగ చి
త్రమ్మలుగాగఁ జేయదె ప్రతాపమలాగ్ధవచంద్ర! నీదుపా
దమ్మలఁగొల్చి నాగవసుధావిబుధుం గరుణింపుమయ్య నీ
కమ్మకు మారుకమ్మయిదిగా మది వెంచకుమయ్య నీదుచి
త్తమ్మన నాపయిక గినుఁ • దాల్పకుమయ్య పతమ్మ నీదు నే
మమ్మ లిఖింపుమయ్య కవిమానితనీకు సహస్రశః ప్రణా
మమ్మలొసర్తునయ్య నను • మర్వకుమయ్య హరిచ్చుగాత సౌ
ఖ్యమ్మ కుభమ్మ భాగ్యము చిరాయువు నిత్యము; చిత్తగింపుమా!

ఈపూరు, నెల్లూరుజిల్లా. }
26—8—1915. }

ఇట్లు భవన్మిత్రుఁడు,
వేలూరి నాగశర్మ.

క॥ *ధీమఁతుఁడ నీవిష్ణుడు • నీమమ్మన పల్కినట్టి నేర్పులకెల్లక
య్యమన సభవా రలరుట • హేమమ్మనపూజఁజేసి • రెలమిక మిమ్ముక.
ఉ॥ ధారుణి జన్మమెత్తిమతిదార్ద్రము జూపఁదలంచి యంతయుక
సారములేలి వాక్సమితి • జాలగఁబెంచి యశస్త్రులె టుదిక

ఈమనిగ్రామం, గుంటూరుజిల్లా.

పా|| సీతారామయ్యగారడిగిరి. శీతాకాలములో సుఖయెచుడు?

మ|| ఉరుసౌఖ్యప్రదవహిన్ని కీలకృతభాగినీధూళితాంగాప్తి భా
స్వరయోగింద్రమునీంద్రసంతతియు నైశ్వర్యాప్తి హర్మ్యస్థబం
ధురకేళిగృహరాజు కామినుల సంతోషములందేల్పు సుం
దరులౌవారు సుఖంతు శీతమున సీతారామ విద్యస్మణి!

కృష్ణానదీ స్తవము.

మ|| పతితుల్ పావసులై విరాజిలనొనర్పన్ దక్షయై కాంచన
ప్రతియై పంకవిహీనయై విమలయై • భాగీరథీతుల్యయై
అతిగంభీరత నొప్పి రత్ననిలయుండౌ భర్తగూడంగ సం
తతముంబాతెడి కృష్ణవేణి సుమహాత్వంబెన్న సామాన్యమే.
వెద్దిరాజు వేంకటకృష్ణయ్యగారియింటిలో వివాహమునజెప్పినది.

సీ|| రాజభవనము నా • రమణీయగేహంబు

విడిదికైమాకుఁ జూపించినావు

అంధకార మదృశ్య • మై వోవఁగా వెక్కు

గ్యాసులైటుల దెచ్చివేసినావు

షడ్రిసోపేత భోజనమును సమకూర్చి

విందులొనర్చి మెప్పించినావు

యెవరి నేరీతి గౌరవమొనర్పవలెనో

చేసి సంతోషింపఁ జేసినావు

గీ|| ఇన్నివల్కు లవేల దేవేంద్రప్రదవి

యబ్బె మీయింటిలో వివాహమునందు

సంతసించిరి బందుగుల్ • స్వాంతములను

వెద్దిరాజు వేంకటకృష్ణ • విబుధవర్య!

గౌరవలొప మందియును • గర్వమువీడని యిప్పురంపు ని

స్మారపు పొరులన్ గనుచు • సంతసమందెద పండితోత్తమా!

కం|| సకలము తెలిసినవారలు • ఆకలంకముగాను మనుదురయ్యా యుర్విన్

సకలము తెలిసియు తెలియని • వికలాత్ములు గూడమనుట • విపరీతమునూ!

కే. త్రినివాస అయ్యంగారు,

కాశహస్తి పురవాసి.

జ గ్గ య్య పే ట

(అష్టావధానము)

రాక్షససం॥ ఆషాఢ శు ౧౫ సోమవారము (26-7-1915)

ప్రార్థన.

॥ శ్రీనగజామనోహర! యశేషకృపాకర! మానినూన సా
స్థానవిహార! మేరునగచాపధరా! ఫణిహార! స్వర్ణదీ
మానిని మస్తకంబుపయి • మక్కువ నిల్విన చంద్రమాళి దే
వా! నిను నెమ్మదిం దలఁచి యష్టావధానమొనర్పఁ బూనితిన్.
| కవులు శతావధానములును • గౌరవనీయులనై చెలంగు వై
ష్ణవులును వైదికోత్తములు • సభ్యులుగా నలరారుచుంట మ
త్కవితకు వన్నెఁబెట్టి అవధానవిధానమునం జయంబు నా
కవిరళలీలఁగల్గఁగ సహాయ మొనర్పఁగదమ్మ శాంకరీ!

ప్రారంభము.

• నలచరిత్ర యెనిమిదిపాదములలో పూర్తిచేయవలయును.
॥ అల నిషధాపురమ్మను ననంగసముండు నలుండు వైభవం
బలరఁగ నేలుచుండ దమయంతివరించె తదీయహేతువన్
కలి కలుషాత్ముడై తనను • గాంతునిగాఁ గొనదంచు నెంచి వా
రల కెడఁబాటొనర్చె; నటు • రాజ్యవిహీనులఁ జేయ, సంతటన్
నలుఁ దొక సర్పదష్టత మనంబునఁ బొక్కుచు బాహుకుండునా
నిలిచె నయోధ్య; భీమధరఁణీపతి పుత్రిక నిల్లుఁజేర్చి వి
ప్రీలదయ నన్నలుం దెలిసి • పుత్రిక నల్లునిఁ గూర్ప వారలుం
బొలిచిరి పూర్వపుంగరిమ • పుష్కరునోడఁగఁజేసి పెంపునన్.

తనకు భగవత్ప్రార్థన. [పృచ్ఛకుఁడు మేజస్ట్రేటు]

దినదినమందు న్యాయమగు • తీర్పులఁదీర్చెడి భారముంట అ
ప్పని నెఱవేర్చు ప్రాజ్ఞత లవమ్మును నాకడలేకయుంట నా
మనమన నిల్చి సత్యము సమంజసలీలవచింపఁ జేసి భ
క్తునిగ గ్రహించి బోవుమి యకుంతితసత్కృపఁజూపి యాభ్యుదయం!

అవధానము చెడినప్పుడు తత్కవి మనోగతి.

శా॥ నే నీరోజుమదీయభర్తనెటులేనిం గూడి మెప్పింతునం
చానందమున పోకుఁజేసికొని శయ్యాగారముంజేరఁబో
బో నావేశను కొంగుమాయ సతియేపోల్కిన్ వ్యధన్ గాంచఁగా
నొనో తద్గతియే పథాని కగు వ్యత్యస్తావధానంబునన్.

(సవస్య) తనుతాపము శమించుగాక తనుసంతాపము శాంతించునే.

మ॥ ఎనజాక్షీ! స్మరబాధ కగ్ధమయి నిన్వాంఛించి గ్రీష్మంపు టెం
డను లెక్కింపక తాపమున్ గొని మహానందమునన్ వచ్చినం
తనె నీకొగిలి మాని దాహమిడినన్ • లాభమె దాహముచే
తను తాపముశమించుగా కతను సంతాపము శాంతించునే.

అవధానమధ్యమున అప్పటిసందర్భముననుసరించి చెప్పినది.

ఉ॥ నూతినిఁ ద్రవ్యవానికి మనోహరమౌజలమున్ గ్రహింప సం
ప్రీతియు గల్గుగాని యొకపిట్టనబండలెకానుపించుచో
కౌతుకమందకుండని ప్రకారమునన్ మది బాధఁజెంద నీ
భాతి ప్రసంగముల్ సలుపవచ్చునె పండితులైనవారికిన్.

అవధానాంతమునఁ జెప్పిన పద్యములు.

మ॥ కవివచ్చింగదయంచు మీరు వినివేడ్కంజెంది యీరీతి నా
యవధానమొనరింపఁజేసి సభకధ్యక్షత్వముం బూని మ
త్కవితాకన్య కఖండగౌరవము కల్గంజేసి యున్నట్టి మీ
దు విధమున్ సతమున్ ముదంబున నుతింతున్ గృష్ణరాయాభిధా!

ఉ॥ వీటికి ముఖ్యులై జనులవిన్నపముల్ వినుచుండి యిందు మే
ప్రీటులుగాఁ జెలంగు తవఁచెంగట నేఁ డవధానమిట్లు బా
హుటముగా నొనర్ప సముదంచితరీతిని సత్కరింపుమీ
నూటపదార్ల శాల్వల మనోజ్ఞత బారు కులాబ్ధిచంద్రమా!

మ॥ వివిధాంశము లెఱుంగువారలనియున్ • విత్తేశులైమించి మ
చి వివేకముగలట్టి వారలనియున్ • విభ్రాజితోద్యోగ ని
త్య విభూతిన్ జెలువారుచుందురనుచున్ • ఖ్యాతిన్ భవద్వంశజుల్
సవిశేషముగ గాంచి రయ్యదియె కృష్ణరాయ నీనొందుమా!

స॥ చటులస్ఫూర్తికళావిలాసముల ప్రజ్ఞంగల్గ నీయూరికో
మటులకవన్నె యువాసింగల్గె; కవిసానానముఁ గావింప ది
క్తముల్ తావక సద్యశోభలు వ్యాప్తంబౌ యథార్థంబు వెం
కటరంగయ్య! వధానమందుఁగల నాకష్టంబు యోజింపుమా.

స॥ ఉరుదారిద్ర్యభిధానభూత మవధానోద్యోగియానన్ను సు
స్థిరతం బాలనజేయుచుండె నిటువై • శ్రీమించుజగయ్యపే
ట రమావైభవులన్న మాంత్రీకులమాటల్ విన్నబోకున్నె యే
లుగి రంగయ్య! యొసంగుకాల మిది యే • లోపము రాసీకుమా!

॥ విద్యావినోదులు • వెలయుచుండుటఁజేసి
ఖ్యాతిఁగాంచితివి జగ్గయ్యపేట
పట్టుమగ్గంబులు • భాసిల్లుచుండుట
గణనకెక్కితివి జగ్గయ్యపేట
దానకర్ణులు వైశ్యధీనిధులుండుట
భునతఁజొందితివి జగ్గయ్యపేట
వాణిజ్యమెంతేని • వరలుచుండుటఁ జేసి
గరిమ మందితివి జగ్గయ్యపేట

॥ దేవతాగారముల్ పెక్కు • తేజరిల్లఁ
గలిగియుండుట మహిమంబుఁ • గాంచియుంటి
వీవధానమ్ము నీకీర్తి • హెచ్చుఁ జేయు
కవులకనకంపుమూట! జగ్గయ్యపేట!

॥ మనుజుడై పుట్టుట • మహిదుర్లభంబుదికాంచ విద్యను నేర్వ • కష్ట; మటుల
నేర్చిన పొండితీనిపుణత ప్రజలను మెప్పించుటెంతయో • మిగులకష్ట
మటుల మెప్పించిన • నాహ్లాద మొనరింపఁ గలిగించుచుట • కల్ల; యటులఁ
జెప్పిన నాశుభ్ర • జెప్పటొప్పదు; అట్లు లొప్పిన ధారణ • యుండఁబోదు

॥ ఇన్నియును నేర్చినాడవు • పిన్నరయ్యు | సంతసంబునఁదేర్చితి • చాలకీర్తి
గాంచితివి కాంచుచున్నావు • కాంచఁగలవు | శేంకటేశ్వరకవివర్య! • శంకలేక.

స॥ చిన్నతనమ్మునంద గురుసేవనొసర్చి కవిత్వసంపదక
గొన్నతదాది దేశములకుఁ జని మీద వధాననైపుణిక
మన్ననఁ గాంచుచుంటివి “కుమార! జయమ్మును గాంచవే యీ”
మ్మున్న జగన్నుతఁ గురునియాదరణంగద శేంకటేశ్వరా!

మ॥ ఘనమకాహవాణము నభ్యసించితివి లోకల్ ఫండు యుద్యోగులం
దున నొక్కండవుగాఁ జెలంగితివి మిత్రుల్ బాంధవుల్ మెచ్చఁగా
ధనమున్ గూర్చుచునుంటి వాపయిన యాంధ్రంబందుకై తన్ సుధి
జననుత్యమ్ముగఁ జెప్పనేర్చితివి కృష్ణా! మచ్చుహృత్తల్లజా!

మ॥ స్ఫుటమకా నాంధ్రమెఱుంగకే యరవ్వవైశోభిల్లి యాంధ్రమ్మునం
బటిమంగల్లు కవిత్వమల్లంగల యప్పారావు స్నేహమ్ము చే
యుటచే నాంధ్రములో రుచింగని వధానోద్యోగినా నన్ను ము
చ్చట సమ్మోదపరీతుఁ జేసితివి శేషాచార్య ధీమన్మణి!

చ॥ అవిరళమైనప్రేమ హితులంబఱు గూర్చి సభకృతులచి స
త్కవుల కొనర్చు గౌరవ మఖండఫలప్రదమంచుఁ బల్కి గౌ
రవమొనరించి ఛాయవలె • రాత్రి, దివం బెడఁబాయనట్టి మ
న్నవహసుమతరాయ! యొకనాటికి నిక మఱువంగఁజెల్లునే.

గీ॥ షడ్రసోపేత భోజనసరణి కేమి
కాని దోమలపోటుచే • గాసియగుట
శీఘ్రముగఁ బంప మనవిని • సేయుచుంటి
ధీరవరులార! యోసభాస్తారులార !

చ॥ గురువుల ధక్కరించి రిపుఁగోటులపొచ్చఁగనిచ్చి యెచ్చటో
మఱుఁగునడాఁగియుండి యనుమానము మాఁనులేక యెన్నియో
పశుపపువాక్కులన్ మిగుల • వాదముజేపెడు నారిరీతి నీ
పరువును వీడకయ్య భువిపాఠునికి రినిఁ గాఁతు వెలెయొక.

గీ॥ మీదు కవితానుభూతికి • సాదరమున । అగిన గౌరవమును సేయఁ • దగిన గాన
కరుణగొను మిత్తు నానమఁస్కారములను । చెందునకు నూలుపోగిన • సామ్యముగను.

తే॥ ఆయురారోగ్యముల మిను • ననపరితము । బోర్తచుఁగావుతె శ భుండు • పారులేక
అత్తకోడందుగ్రి నీచెంత • నడఁగియుందుగ్రి । గాతె! శ్రీభాగతువా కల • కాలమెల్ల॥

ఇట్లు,

కొట్టిపాటి వేంకటకృష్ణారావు,

క్లర్కు, లోకల్ ఫండు ఆఫీసు, బగ్గయ్యపేట.

ము త్త కూ రు

(అ ప్తా వ థా న ము.)

రాక్షసనామసం॥ ఆశ్వియుజ బ ౫ గురువారము (11-11-15)

పాఠ్యం.

శ్లో॥ ము న్న వధాన మిచ్ఛట నమోఘముగా నొనరించియుంట నా
తెన్నున నేడుగూడను పరితప్తను సంఘటియింపుచున్న; ని
సన్నుతిఁజేయుభక్తుఁడ లసత్పదజాలవిశేషమౌచు వి
ద్యన్నుతమా కవిత్వము నెఱుఁపనఁ జెప్ప నొనర్చు మీశ్వరీ!

పాఠ్యం.

(సమస్య) చకితస్వాంతముతోడ సత్వరగతియై.

కం॥ ఒకనడురేయిన తనయ! త్తగుమామకుఁ బతికి నిద్రితఱుచుగఁబట్ట
నకి విటునిఁగవయఁగాఁజనె । (చకితస్వాంతముతోడ సత్వరగతియై)

(సమస్య) కట్టచేవీవ నిద్రయగ్గలమునయ్యె.

శ్లో॥ ఒక్కయధికారి కొలువులో • నుండువేళఁ
జాలశ్రమఁబెంది యింటికి • జని భుజించి
పాన్పునఁబగుండ నతని సేవకుఁడు వినన
(కట్టచే వీవ నిద్రయగ్గలమునయ్యె.)

(సమస్య) సన్యాసికి కొడుకు పుట్టె సద్గురుకృపచే.

కం॥ అన్యాయాపృత మాయము

విన్యస్త మొనర్చు జ్ఞాన విషయముగలుగ
ధన్యత బ్రహ్మము గనుట

(సన్యాసికి కొడుకు పుట్టె • సద్గురు కృపచే.)

(సమస్య) గరళమునకైన వికృతియుఁ గలదు గాని

దాని మాన్వఁగ భువి నౌషధము గలదె?

శ్లో॥ బ్రాహ్మణాశీస్సు శుభముల • బడయఁజేయు

బ్రాహ్మణోగ్రీవాపము దుర్వ్యధలఁ గూర్చు

(గరళమున కైన వికృతియుఁ గలదు గాని

దాని మాన్వఁగ భువి నౌషధము గలదె?)

శ్రీ కృష్ణుడు

క॥ మానీంద్రుల బాధించెడు

మానవభక్షకుల రూపుమాపుటకొఱకై

మానిత యాదవ కుల పా

దోసిధి చంద్రుండవగుచుఁ • దోచవె కృష్ణా!

హరిశ్చంద్రుని గుణములు.

మ॥ తరమేయెన్నఁగ విపరీభక్తియు నమాత్య శ్రేణిపై రక్తియున్

పరనారీతితిపై విరక్తియు యశోవర్ధిష్ఠతాసక్తియున్

పరలన్ సూన్యతమే వహావ్రతముగా • భావించి వర్ధిల్లు న

చ్ఛరితున్ దైవసమానమూర్తిన్ హరిశ్చంద్రోద్రావనీనాథునిన్.

అవధానాంతమున పట్నము సుబ్బారెడ్డిగారిమీదఁ జెప్పినది.

చ॥ ఆలఘు వనీషివౌట కవితాతిశయమును నాలకింప లో

దలఁచియె పిల్చినాడవు హితప్రకరము ముదమ్ముఁజెందఁ గా

న్కలనిడి పంపనొననుచుఁ • గౌతుకమున్ వహియించుమీ సభా

స్థలుల త్వదీయనామము ప్రశంస నొనర్ప హితావతంసమా!

వేలూరి నాగయ్య గారు, ఈవూరు.

ఉ॥ ఆదరభావముం గలిగి • యంచితవైఖరిఁ గాంతువంచు నీ

మీద తలంపుచే నిటకు • మిక్కుటపుందమివచ్చినాడ భా

గ్యోదయులైన మీరు హితముంచుటఁజే ఖదివేటునాకు స

మ్మాదముఁగొరెన్ మీరటుల • మున్ను లిఖించిన లేఖ ధీమణి!

చ॥ తివురును వచ్చె నాగయనుధీమణి! మత్కవితావధూతి నీ

కవితకుఁజెల్మికత్తెనని • కావున వేలొకరీతిఁ గాంచకే

అవిరళసత్కృపాకలితమా శుభదృష్టిసాకింతఁజూచి గా

రవమొనరించి పంపుము కరమ్ముముదమ్ము వహించి యిత్తరిన్.

ఉ॥ వేలూరివారలన్న పృథివీసుదులన్ దలమానికంబులై

శ్రీలలనా సరస్వతుల • చే విలసిల్లుచు సత్కవీంద్రులన్

శాలువలన్ బహుశక్యతుల • సంతేతమున్ దనియెంతురంట త

ల్లీలనేమీరొనర్పఁగవలెన్జుడి నాగయశర్మధీమణి!

ముత్తూరులో ఫారెస్టు రేంజరు చెయ్యరు బాలయ్యనాయఁడుగారు
చం॥ చిటుతతనమ్మునుండిబుధః సేవయుఁ గొల్పెడి సేవకాళిపై

కరుణయు సంస్కృతాంధ్రములఁ గల్గిన గ్రంథములన్ బఠించుటే
మురిపెమునున్ స్వభావముగఁ బొల్పెడునిన్ గనుగొంటినిప్పుడె
క్కరణిని గౌరవించెదవా ః కాన్కలఁ జెయ్యరుబాలయాభిధా!

ఉ॥ నిన్న వధానసత్సభను నీసుగుణముల, నీదుభక్తి, భా
గ్యోన్నతి, సత్కృపాగరిమఁ యున్ వినికౌతుక మందినాడ; వి
ద్యన్నుతులైనప్రాజ్ఞుల యఁ భావతిఁ బూజలొనర్పఁ జాలుటే
వన్నెకుమూలమై తనరు ః *బాలయనామ సుహృద్వ్రతంసమా!

చం॥ వరగుణుఁడున్ యశోధనుఁడుఁ బాలయనాయఁడుగారటంచు సం
బరమునవచ్చెఁ గాన నిక ః వత్త్రములిచ్చెదొ ద్రవ్య మిచ్చెదొ
పరమ ముదమ్మునన్ మెలఁగు ః వైఖరిగా నొనరించి నేడు స
త్వరము కవిత్యపుండనయ ః బంపుమి శ్రేయములందు మింపుగన్

మ॥ ధనముంగూర్చెను విద్య నిచ్చెను కవీంద్రశ్రేణిపై మెండుగా
అనురాగమ్ము వహింపఁజేసె నల ధఃర్మాధర్మవిజ్ఞానిగా
నొనరించెన్ సుఖవంతమైన ఘనమా ః నుద్యోగిగాఁ జేసె ని
న్ననయంబుం గృపఁజూచుశంకరుఁడు బా॥లయ్యా! సుహృద్వ్రత్సమా!

ఉ॥ ఎందఱొ నిన్న వత్సభ కఃపీనముదమ్మున వచ్చియున్న; వా
రందఱికన్న శ్రద్ధయు మహత్ప్రేమదంబు వహించియున్న నీ
చందమెటుంగకుంటినె రఃసజ్జుడవౌటనె నిన్నుఁగాంచ నా
నందముతోడ వచ్చితినిఁ నమ్ముము చెయ్యరి బాలయాభిధా.

* వీరు నెల్లూరుజిల్లా కందుకూరు తాలూకాలోని తెట్టుగ్రామమునందు గిరిపై
బేంచేసియున్న శ్రీలక్ష్మీపురిహస్తామివారి స్థలపురాణము నాచే వ్రాయించి తగురీతి
వత్త్రములచేతను ద్రవ్యముచేతను సత్కరించి తద్గ్రంథమును ప్రకటించిరి. అంతయే
గాక అత్తరి నేను తెనాలి సరస్వత కాలేజి విద్యార్థిపై యుటచే మాఃమా సమునకు
నాకువలయు ద్రవ్యసహాయమును జేయుచువచ్చిరి.

మ న్న వ

(శ తా వ థా న ము)

నళనావ సం॥ ఆశ్వయుజ శు ౯ గురువారము (5-10-1916)

ప్రార్థన

ఉ॥ శ్రీసతితో విహారమొన • రించుచు మాపురినికొ పసించి త్వ
ద్ధానులమైన మమ్ము సతతమ్మును బోచుట లోనైకింగి నే
నీసచయమ్మునకొ విహితు • లెల్లరుఁగోర శతావధాన ము
ల్లాసముగా నొనర్పఁగఁ దలంచితి బోవుమి చెన్న కేశవా!

ప్రారంభము

పరీక్షకు వెళ్లు విద్యార్థి మనసు.

సీ॥ బంధుమిత్రులఁ బాసి • స్వగ్రామమును వీడి
యొంటినై వెరచోట • నున్న ఫలము
సతతమ్ము రూపకల్ • జనమందొసంగఁగ
వ్రేయమొనర్చిన దానివలన ఫలము
రేయును బవలు పరిశ్రమ మొనరించి
కష్టించి చదివినఁ • గల ఫలంబు
కడుపార నన్నంబుఁ • గన్నారనిద్రయు
నెన్నక పఠించి • యున్న ఫలము

గీ॥ ఈదినమ్ము పరీక్షలో • నెట్టులేని
జయముగనకున్న నాకునిష్ఫలముకాదె
దైవమే యింక దిక్కని • తత్తరపడు
నల పరీక్షకు నేగు విద్యార్థి మనసు.
ఇంగ్లీషునాటక ప్రదర్శనమున ఫలమా? సింహరామా?

సీ॥ హాణవిద్యాభ్యాస • మొక్కుకొడి నొనర్ప
భాష స్వాధీనమై • వరలుచుంట
పదుగురులోన నెప్పగిది నైనను నిల్చి
వత్సత్వమును జూపవలసియుంట
తన్నాటకమ్ముల • నున్న నెపుణినెల్ల
బాగుగ గ్రహియింపవలసియుంట

మీర లుద్యోగులై • నేరని పాదుల

ప్రాధిమై నాడించువలసియుంట

గీ॥ ఆంగ్లమున నాటకములాడ • నగుఫలము

నింతయంతని వాకొన • నెవరి వశము?

పెద్దలెవరేని మిమ్ము కో•పింతురనుచు

అడలఁగాఁబోకుడయ్య వి•ద్యార్థులార!

వనదేశమెందుకు చెడె? యెట్లుబాగునడును?

శా॥ వమ్మైపోయినజ్ఞానభాగ్యగరిమన్ • వర్ణాశ్రమాచార ధ

ర్మముల్పాశము జెంద దేశము దరి•వ్రింపై ప్రభన్బాసెడిన్

నెమ్మిన్ధర్మములాచరించి కృషి వాణిజ్యములం జేయ దే

శమకాన్నత్యముఁ జెందు నిక్కము రమా•సంవాసమై భవ్యమై.

పుస్తకభాండాగారము.

శా॥ త్యాగుల్ ధీరులు పల్వు రిప్పురమునన్ • స్థాపించి రీ గ్రంథభాం

డాగారమును మీరల్లెల్లరును నిత్యం బిచ్చటం జేరి వి

ద్యాగంధమును లేనివారల కుపన్యాసములన్ దేశపున్

యోగక్షేమము లెల్లఁదెల్ప భళిరే • యుక్తంబుఁగాఁ జెల్లదే!

(సమస్య) భీరుడు యుద్ధమందు పటుభీకరుడై చెలరేగు టబ్రమే.

ఉ॥ కూరుల రాక్షసాధను లఁగూల్చి మునీంద్రులఁబ్రోవఁజాలె; దు

ర్వారనగంబువ్రేలిపయి • వారకనిల్పె; సురల్ నుతింపఁగా

ద్వారకలో పసించి రిపుపూజైనడంచెను కృష్ణుడన్న యా

(భీరుడు యుద్ధమందు పటుభీకరుడై చెలరేగు టబ్రమే)

(సమస్య) అప్పాశర్మకు పప్పుకూడు దొరకెన్ అట్టిట్టుపొర్లాడఁగన్.

శా॥ తప్పోయొప్పొ యెరింగి చెప్పఁగల యంతర్వాణియానంచు నే

నిప్పట్లన్ గవితాసభన్ గనఁగ రమ్మియంచు పిల్వంగఁ దా

నప్పర్యంకము వీడిరాడు గద యార్యా! సేతువేషన్న యీ

(అప్పాశర్మకు పప్పుకూడుదొరకెన్ • అట్టిట్టు పొర్లాడఁగన్)

(సమస్య) కలహంసల తప్పుగాక కాకులతప్ప.

క॥ చెలిమిని ఘనత నెఱుంగక

కలహంసలు వాయుసములు • కానకునేగన్

వలఁగొని బోయఁడు వేయఁగ

(కలహంసల తప్పుగాక • కాకులతప్ప)

విద్యవలని లాభములు

సీ॥ ఉద్యోగ మొనరించి • యున్నతి వహించి

విత్తమార్జించి గర్వింపవచ్చు

అవధానము లొనర్ప • నవనీశులే వచ్చి

మౌక్యంగ మోదము • బొందవచ్చు

వేదాంతభాష్యముల్ • వేడ్కమైపఱియించి

పరమాత్మ నెట్టిదో • యెఱుంగవచ్చు

ఆత్మవిజ్ఞానమ్ము • నందఱికినిఁ జాటి

జనవశీకరణమ్ము • గొనఁగవచ్చు

గీ॥ ఫలము లింతని వర్ణింప • వలనుపడునె

చదువుకొనినట్టి మనుజునే • జనుఁడనంగఁ

జెల్లు లేకున్నఁ బశువని • చెప్పవచ్చు

కాన విద్యను పఱియింప • మానరాదు.

సంస్కృతకాలేజిలో చదువుటవలని ఫలములు.

చం॥ ఘనమగు నాటకమ్ములును • కావ్యము లాపయు శబ్దశాస్త్రము

వినుతనిఁగన్న చంపులును • పేయవచింపఁగ నేల యాంధ్రభా

షను సురభాషనుంగలుగు • సంస్తవనీయములైన గ్రంథముల్

పనివడినేర్వవచ్చు హితవర్యుడ! సంస్కృతపాఠశాలల.

చీ కు మ ల్లు.

మ॥ అరయన్ హర్తగతిన్ పథమ్మన నదృశ్యంబై పదాబ్జమ్మునన్

జొరి పోటుంఘటియించు చీకుములు నెచ్చోపాదరతౌ ప్రమో

గరతిన్ నాశము చేయవీలగుట మార్గంబంటి పోవన్ సదా

ధరియింపందగు చెప్పులన్ విగతచింతన్ చీకుముండ్లుండినన్.

(సమస్య) పందిపటుక్కునన్ గొఱికె పంకజలోచని మోవిఁగ్రక్కునన్.

ఉ॥ బందరులో విటుండొకఁడు • వారవిలాసిని పజ్జఁజేరి “నీ

యందము చందమున్ గని స్మరార్తుడనై చనుదెంచినాడ నీ

కెందు కొంతలేని ధన • మిచ్చెద' నంచును నత్పజెప్పి కొ
(ప్పుంది పటుక్కునంగొటికె • పంకజలోచని మోవి గ్రక్కునన్)
కమలము.

ఉ॥ శ్రీతరుణీలలామ నివసించెడు భవ్యగృహంగణంబు, వా
శ్చేతకు కొల్వొదీర్చుటకు • నిస్తులమైన సుఖాసనంబు, ను
ద్యాతరవిప్రకాశమున • మోదమునక వికసించు చుండి సం
ప్రీతి నొసంగుతావులను • వెల్లు సరోరుహ మీధరాస్థలిక.

ట ప్టు

ఉ॥ పాకటలీలవేడిమి శిరమున కంటంగ నీయదన్న యూ
హళలనమ్ము చేత దొర • లందలుపెంచుట వారిమెప్పుకై
నొకరులుంచుచుండుట ఘనమ్మని సర్వజనమ్మాలుంచ 'మీ
యాకృతి బోయె'నంచు బుధులందురువిపులుటప్టు పెంచినన్.

(సమస్య) దండమొనరింతు నాపొట్టనిండుకొఱకు.

గీ॥ నాల్గుదినములనుండి యన్నమ్ము లేక | తుత్పిపాసార్తుడై చాల •
క్షోభంగాంచు | బీద, చాతను వీక్షించి • వేడె నిటుల | (దండమొన
రింతు నాపొట్టనిండుకొఱకు)

బ చ్చ ల కూ ర.

మ॥ కలవెన్నో భువి శాకరాజములు కాంతృవానికొండాడఁగాఁ
దలపంబోవక శ్వాసకాసలను బాధం గాంచు యావాతరో
గులకున్ మృత్యుసమానమై మిగులయెద్దున్ సల్పఁగాఁజాలు బ
చ్చలకూరన్ సభలో నుతించు మన చిత్రంబయ్యె మద్బద్ధికిన్.
(సమస్య) జారులొనర్చు కృత్యములు చాలవినోదములయ్యె నియ్యెడన్.
ఉ॥ కోరినయన్ని తేత్రము లకుంతితభక్తి శివార్పణమ్ముగా
ధారుణీనాథులీయఁ గొని • తాముశివార్చన మాచరించుచున్
గౌరవమందుచుండియును • కాలమహత్వమదేమొ నేడు పూ
(జారులొనర్చుకృత్యములు • చాలవినోదములయ్యె నియ్యెడన్.)

గీ॥ ధారణాశక్తికిందోడు • ధోరణియును | ధోరణికిఁ దోడు శబద • నోహమిటుల
సాయమొనరింప నవధాన • సౌప్తనంబు | సలుపఁ జూచితి వేంకటేశ్వరకవీంద్రీ!
మన్నవ నిరసింహ కవి, అగ్రాసనాధిపతి.

రేమిడిచర్ల (రమణిచర్ల)

(అష్టావధానము)

నళనామసం॥ మార్గశిర శు॥ సప్తమీ శుక్రవారము. (1-12-1916)

ప్రార్థన

క॥ ఓంకారీ! త్వత్పదనా

భీకములకు భక్తి నెఱుంగి • లీలగ నిచటన్

నాకవితా సభఁ జేసెద

నీకృపఁ జూపింపుమమ్మ • నిస్తుల రీతిన్.

మ॥ సమయంబియ్యదె మొక్తైదన్ జయముకూర్చున్ జూడుమీనాకు; శస్త్రముగా నొప్పు తెనాలి సంస్కృతకళాశాలన్ బఠించంగ ద్రవ్యము సాయమొనరింపనొనని మదిన్ • భావించి యష్టావధానము వీక్షింపంగ వీరు కోర నొనరించన్ సిద్ధమల్లేశ్వరా!

ప్రారంభము.

సిద్ధమల్లేశ్వరస్వామి.

ఉ॥ శశ్వదుదారబుద్ధిఁ గల • సజ్జను లీపురవాసు లెల్లరున్
విశ్వమయుండవైన నిను • నిత్యము మొక్కి భజించువాంఁ యచే
శాశ్వతమకా ప్రతిష్ఠనిట • సల్పిరి రేమిడిచర్ల సిద్ధమ
ల్లేశ్వర! వీరికోర్కెల నఁపీన ఫలముల నొందఁజేయుమా!

అయోధ్యాపురవర్ణన

సీ॥ షట్పాత్రముల నేర్చి • శారదాధవులనఁ
బ్రీబలిన బాడబంపర్ల మొకట

పరశురామసమాన • బాహువిక్రమవృద్ధి

వరలెడు క్షత్రియవర్యు లొకట

వాణిజ్యవృత్తిచే • బహుధనసంపదల్

బడసియుండిన వైశ్యపంక్తి యొకట

సెలకు ముక్కారు వానలు కల్గుటఁ జేసి

భాగ్యవంతులరైన • బలిజ లొకట

గీ॥ గలిగి దేవతాగారముల్ • గలిగి రామ
మూర్తిపాలితమగు చిహ్నములను గల్గి
నయనపర్వముగ్గ నీనాడు కూడ
నలరుచున్నది యల యయోధ్యాపురంబు.

ధ్వజస్తంభము.

ఉ॥ కుంభినిలోన దేవతలగుణ సకలంబగు పాణికోటికి
దంభములేక వాంఛల సంతమును దీర్పగఁ జాలుశక్తి యీ
శంభునికే కలట్టిదని చెప్పఁగ • గంటలమోతచే ధ్వజ
స్తంభము నిల్పుచుందురు యథావిధి శూలినమక్షముజనుల్ .
(సమస్య) + అమ్మారమ్మని జీరిభార్యనుప్రియుండర్చించె శోకమునన్ .
శా॥ సొమ్ముల్ వెట్టఁడు చీరలివ్వఁ డనుచున్ • శోకించుచు న్నిత్య మ
న్నమ్మున్ వండక గేహకృత్యముల సుంతన్ గాని తానంటకే
కుమ్మున్ దుమ్ముగనుండు భార్యయగు యాకూళన్ విలోకించి పె
(ద్దమ్మా రమ్మనిచీరి భార్యను ప్రియుండర్చించె శోకమునన్)

సంఘ సంస్కరణము

క॥ వరుఁడు గతించిన తరుణికి
పరిణయ మొనరించు చుంట • పంచముతోడన్
సరిపంక్తిభుజించుట యీ
సరణిని కొందఱు యొనర్తు • సంస్కరణముల్.

+ ఈ సమస్య నొసగిన కవిగా రవధానాంతమున నీపద్యము చదివిరి.

చ॥ పరనుఁడు వేంకటేశ కవిసత్తముఁ డష్టవధాన మాంధ్రగీ
శ్వరణమునందొనర్చు నుమసారమనోహర మాధురీ ధురా
భరణములైన పద్యములు • వర్ణన లింపుఁ జెలంగ ధారణా
గరిమ యనన్యసాధ్యమయి • క్రాలఁగ చాలఁగ మేలుగాఁ దగన్.

కుమ్మరగుంట్ల వేంకటాచార్యులు, రేమిడిచర్ల.

“నైజాముయిలా కామధిరతాలూకా రేమిడిచర్లగ్రామంబున సిద్ధమల్లేశ్వర ఆంధ్ర
భాషానిలయమున నీనెల 1 వ తేదీని తెనాలి సంస్కృత కాలేజిలో విద్యాత్ పరీక్షకు
చదువుచున్నటువంటి పృథాప వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారచే అష్టవధానము చక్కఁగ
నిర్వహింపఁబడెను.” 1916 సం॥ డిశంబరు 5 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రిక.

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

సీ॥ శ్రీ సిద్ధమల్లేశు • భాసమానాగార
మనియెడి మేటి బ్రహ్మాండమందు
ఊకృష్ణమూర్తియు • ఊయుతుండగు సత్య
నారాయణయుఁ బెద్ద • నావగాఁగ
రమణిచర్ల అనంతరామయ్య కోటయ్య
గార్లు నడిపెడుచుఁక్కాణిగాఁగ
పుచ్చకుల్ పేక్షకుల్ • ప్రియభావమున నన్ను
పరికించుటయె గాలివాలుగాఁగ

గీ॥ ధారణాగరిమ యష్టావధానమనెడు
చిన్నసంద్రంబు దాటితిఁ • జెలుపుమీర
మార్గశిరశుద్ధ సప్తమీ • మాడ్కిగాను
సిద్ధమల్లేశు సత్కృపాసిద్ధివలన.

12-12-1916 తేదీన తెనాలిలో సూరిగుచ్చి రామయ్యగారు

శృంగారముగాఁ బూర్తిఁజేయుమని నన్ను కోరఁగాఁ జెప్పినది.

(నమస్య) “ విధవనాగన్న కాబోలు వెలదిమగఁడు”

సీ॥ నిరుపమసాంద్రంపు • నెత్తావివెడఁజేల్లు
పలుతెఱంగుల పువ్వుల్ • వాడలేదు
తలతలమనెడు కాఁతుల నీను సొబగైన
చెక్కిళ్ళపై నొక్క • నొక్కులేదు
నిదురలేమినిఁగాని • మదనకేళినిఁగాని
రవ్వంతయైననీరసము లేదు
విక్కిపైఁగన్నట్టు • చొక్కొంపు చనులపై
మకరికాపత్రముల్ • మాయలేదు

గీ॥ కురుల చీకాకులేదు కన్తురిస్రవింప
లేదు తొలినాటి సరసమీ • లీలనుండె
పడతి వీక్షింప కన్నుల • పండుపయ్యె
(విధవ నాగన్న కాబోలు • వెలది మగఁడు.)

కృత రెడ్డి పాఠం

(శతావధానము.)

ప్రార్థన.

గీ॥ శ్రీనివాసంబు చెలువంబు • రెడ్డి జనుల
కాలవాలంబు దివ్యంబు • నైచెలంగు
రెడ్డిపాలెమునందు పేర్వినతికెక్క
జేసి సీతమ్మ తల్లి రక్షింపుమమ్మ.

ఉ॥ అష్టవధానముల్ మును బుధాళినుతింపనొసర్చినార; మే
కష్టములేక యింక శతకంబులు నాటకముల్ రచించి సం
తుష్టినిజెందినారము హితుల్ మము మెచ్చుటజేసి; నేడు ని
ర్దుష్టశతావధాన పరితోషులమైతిమి దేవి! కావుమీ!

కం॥ రామేశ్వర కవులంచును
భూమిని విఖ్యాతినొందఁ • బూనిన మాపై
ప్రేమమ్మును బరపించుచు
రామా! ఘటియింపు జయపరంపర; సభలన్.

శా॥ ఏకీభూతము నొందె సద్గుణగణం • వీప్రాజ్ఞునందంచు ధీ
లోకంబెల్ల నుతింప నై హింసఖాలోలుండుకాబోక వి
ద్యాకల్పండగు కొమ్మరాజకుల విఖ్యాతుండుదారుండు ల
క్ష్మీ కాంతుండు సభాధిపత్యము వహించెమాకుమోదమ్ముగన్.

ప్రారంభము.

ఉత్సవముయొక్క పందిలి.

సీ॥ యిరావమూలికని • సేవించ నేడేట
కళ్యాణమును సేయఁగలిగియుంట

ఉ. శ్రీమతులెల్లజూచి తమచిత్తవికాసతనొంది బాఖరే
శేమషియంచు మెచ్చుకొనఁ • జేసిన కావ్యసమద్రులైన శ్రీ
రామని వేంకటేశ్వరుని • బ్రహ్మిన జేడ్కను జూచి జానకి
గామఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు • ప్రార్థనమొప్పఁగఁ బోయఁగావుతన్.

ఉ. వింటిని శ్రీకృష్ణా మృదుకవిత్వము చెప్పెద రంచు ముందు; నే
గంటిని నేత్రపద్మమిడఁ • గల్గినమీరల శక్తిజేడు; యో
జంటకవీకులార! మిను • కాంకరి సత్కరువార్ద్రదృష్టిచే
కంటికి రెప్పలట్లఁగని • కాచుత నిత్యము కోర్కె లిచ్చుచున్.

యుత్సవాలోకనో • ద్యుక్తులై యరుదెంచు

భక్తాళి నివసించ • వలసియుంట

శతవధానంబాది • సత్సభలెన్నియో

స్వామిసన్నిధిసల్ప • వలసియుంట

నెండగాడ్పుల నించు • కేనిఁ జెందఁగనీక

సౌఖ్యంబొసగఁగా • జాలియుంట

గీ॥ బహువిశాలమ్ముగను నేత్రపర్యముగను

తాటియాకుల పందిరి • దగఘటించి

యుత్సవమొనర్చినార ల • హేయనంగ

రెడ్డిపాలెమ్ముపౌరులు • ప్రేమమీర॥

(సమస్య) తల్లినిఁగూడి చిత్రముగ తామరసాక్షులఁగాంచె మువ్వరన్.

ఉ॥ ఎల్లజగమ్ము శూన్యమయి • యేమియుఁ గన్పడనట్టివేళఁ దా

నల్లన సృష్టిసేయఁగను • నయ్యది పెంపొనరింపఁ ద్రొంపఁగా

బల్లిదులన్ దిమూర్తులను • బ్రహ్మమయుండు జగమ్ము కెల్లనున్

(దల్లినిఁగూడి చిత్రముగ • తామరసాక్షులఁగాంచె మువ్వరన్)

(సమస్య) గోవులఁజంపు గొంటులకె కూడుచునుండు సమస్తమోక్షముల్

ఉ॥ భావమునన్ సతమ్ము భగవంతుని నామము సంస్మరించుచున్

గావరులైన వారి కొఱఁగాని పనుల్ గని హేయమందుచున్

బావనులై మెలంగుచు ప్రపంచమునంగల మాయలన్న బల్

(గోవులఁజంపు గొంటులకె • కూడుచునుండు సమస్తమోక్షముల్॥

కృష్ణా, విష్ణు, సర్వోత్తమా, అనునవిపాదముల తొలుతఁగల సీసము.

సీ॥ కృష్ణానదీస్నాన • మింపుమై కావించి

సద్భక్తి నైకతస్థలికై జేరి

విష్ణుని ధ్యానించి • విపుల సంధ్యాద్యను

ష్ఠాన విధులనెల్ల • సరగఁదీర్చి

ఉ॥ ఎట్టిసమస్యగాని విసుగ్గమియు నొందక తక్షణంబై యు

న్నట్టులనుండి పుచ్చకులు • యాననఁ బూరినఁ జేయునట్టి మీ

దిట్టతనంబుజూడవలె • దెల్పిన లాభములేదు కాని యి

ప్పట్టునఁ దెల్పినాడ వొక • భారముదాల్చిన వాడ నాటచే॥

కొత్తరెడ్డిపాలెం

సర్వోత్తమా విప్రీస తమాయని మొక్కు
జనుల దీవెనలచే • దనుపఁజాలి

కనకదుర్గాదేవి • ఘనతరా ఘోతర
శతనామములు పీఠీసంస్మరించి

గీ॥ బ్రహ్మ తేజంబు నల్లిశల్ • పర్వ నాత్మ
వందిరమున కేగెడు • త్మావగుండు
విజయవాడను నివసించ • వేడ్కఁగంటి
మతని పుణ్యమదెట్టిదో • నగునె తలఁప?
రాములవారు

గీ॥ రాక్షసుల రూపుమాప నా•రాయణుండు
దశరథేశుని పుత్రుఁడై • తగజనించి
మానితతిఁబోచి దైత్యుల • మ్రిందఁజేసి
నట్టి రాముని సేవింప • నగును మనకు.

పద్యమునకు మార్పు పద్యము (అచ్చతెనుఁగు)

సీ॥ బత్తిమై తాము గుఁబ్బలిపట్టినిం గూర్చి
కేల్ మొగిడిచి పరికించి నంత
మెచ్చి చెంగటనిల్వ • నచ్చటివారెల్ల
పెల్లుబ్బి కొండాడ • పెరిమమూని
మిత్తిగొంగనెలంత • మీతలంపుల నెల్ల
పండింతుపొమ్మని • పలికి యంత
పొడగానుపింపకే • పోవంగ వారెల్ల
కృచ్చునె తమయి•క్కలకుఁ జేరి

ఉ॥ కమ్మనిద్రాక్షపఁడ్లు కలకంఠియు నిక్షణసంబుదెచ్చి ప
ద్యముఁ గూర్చి తృప్తిగ మునిమ్మగు విదును సేయినెంచి దా
నమ్మను జేసి పద్యశము • నందితి రాగ్గులు మెచ్చి రెడ్డిపా.
లెమ్మన రాముసన్నిధిని • లీలగ మీరు శతావధానమున్.
మ॥ కవితలో సెప్పట మాటలా? పరసమై • గంభీరమై శ్రావ్యమై
చవులం జిప్పిల సాహితీ మహిమచే • సత్సరభూయిష్టమై
భువి సుజ్ఞానులు చూచి పఠసిలి సమ్మోదము నొందన్వలెన్
అవురా! మీయెడ యన్నికూడెఁగద బ్రహ్మానంద మానట్లుగన్.

గీ॥ మనికితముమాని కొమరు కొమ్మారితలును
ఎలమిగేస్తులు గేస్తురాం • డ్రింపుమిర
సామిసామేను కైకొన్న • చానదలచు
కొనుచు ప్రార్థులువుచ్చిరి • కొమరు మిగుల॥

పూర్వపు సన్యాసి యిప్పటి సన్యాసిభేదము

సీ॥ శ్రీరమావరుని సంసేవనాసక్తుడై
కాపురంబొనరించ • గాంక్షమాను
పరులను మోసగింపగ నెంచి భక్తి
త్పరుడటుల్ దేశముల్ • దిరుగుచుండు
తీర్థయాత్రలొనర్చి • తీరని పాపముల్
తొలగింప నెమ్మది • దలచుచుండు
కాషాయములఁ దాల్చి • గడ్డిమ్ములను పెంచి
కల్లలనాడంగ • గడగుచుండు

గీ॥ వారివీరల భేదమ్ము • నారయంగను
హస్తిమశ కాంతరంబొట • నార్యులార
నేటికపటసన్యాసుల • బూటకముల
నమ్మి భ్రమంగనఁ బోకు డెన్నందుగాని,
(సమస్య) కన్నులలో చన్నులమరె కాంతామణికిన్.

కం॥ అన్నా చేపలఁ బట్టగ
కన్నన చనుదెంచు బెత్తకన్నె బుజముపై
తిన్నంగవ్రేలాడెడు వల
(కన్నులలో చన్నులమరె • కాంతామణికిన్.)

ఉ॥ ఒక్కరు సంస్కృతంబు మరి • యొక్కరు అంధ్రము రెంటిసిద్ధలున్
గుక్కను ద్విప్పకుండ విను • కోవిదు లెల్లరు పఠసింహనా
ప్రక్కల నిల్చి పద్యముల • భావరసహృద చియ్య నట్లుగన్
జక్కఁగఁ జెప్పినారు భువి • సత్కవులంచు యశ మొక్క గొంచుడీ.

కం॥ ధీనిధులగు మీరట నపధానము నేయంగ వేడు • తగు నని యనుచున్
ఏనగ్రపీఠినిల్వఁగఁ • బూనటఁ గన నాదు పూర్వ • పుణ్యము గాదే!

దశావతారములు కందము.

కం॥ మీనము కూర్మ వరాహము

లై నరసింహమయి వడుగు • నై రాముడు నా
తానే ముమ్మా రొప్పుచు

భూనుతహరికల్కియ యె్యోబుద్ధుండయ్యెన్.

కృష్ణుడు, కర్ణుడు, కుంభకర్ణుడు పోలికలతో నభిమన్యునిపరముగ
మత్తకోకిల.

మేనమామను కృష్ణమూర్తిని • మీరియుక్తి వహింపుచున్

బాణముల్ సడలించి వేసెడిపట్ల కర్ణుని గేరుచున్

మేనెటుంగని కుంభకర్ణుని • మించి వ్యూహములోన స

న్మాననీయతఁ జొచ్చె నాయభి • మన్యుడూర్జితశక్తుడై.

గోలకొండ, పూలదండ, కొత్తకుండ, మాలముండ భాగవతార్థము.

గీ॥ ఏటి కీగోల కొండ నే • నెత్తెగలను

పూలదండలెయగు నాదుఁపొంత నిందున్

దూచు బాణముల్ లిడుము మీఁకొత్తకుండ

• మనుడనె హరి యెండయొకో తఁమాలముండ.

(సమస్య) పండును పండుకోర మదిమండగఁజొచ్చె విచిత్రకైవడిన్.

ఉ॥ అండనుజేరె నంచు నిటు • లాడుట న్యాయమో? పాపమెంచవో?

దండధరుండు కల్లుట నెదం దలపోయవొకో వరూధినీ!

దుండగి వొచు కోరుదువె. • దుష్టుడె యాప్రవరుండు! పాపముం

(పండును పండుకోర మదిమండగఁజొచ్చె విచిత్రకైవడిన్)

పరసతి వలదనుట.

గీ॥ రామచంద్రునిసతిఁ గోరి • కావణుండు

ద్రాపదినిఁ గోరి కీచకాధముడు పడిన

పాటుల నెఱింగి యెవ్వారు • పరసతులను

పొందనెంతురు యమబాధ • లందుటకును॥

గీ॥ శైలి ధారణ పాఠకంబు • శయ్యరీతి ; యచ్చుబోసిన భంగి మీ • యందునొప్పె
బ్రాహ్మి కృపతోడ నిహపర • భాగ్యమిచ్చి | మిమ్మరక్షించుగావుతఁమిక్కిలారి!

క॥ అడిగినది మరలయడుగక • అడిగినభావంబుతోచ • కాఁడెఁ | యనకే
అడిగినతోడనె పద్యము • గడగడఁజెప్పితిరి యాశుకవికను ఘనమై.

(సమస్య) రతిరాజగృహమ్ము మీద రవి యుదయించెన్

కం॥ కుతుకమున నాటక మొకయు

వలి రాతిరి యెల్లఁగాంచి ♦ వడి నిదురించెన్

స్మృతి లేమిఁ జీరతొలఁగెను

(రతిరాజగృహమ్ము మీద; ♦ రవి యుదయించెన్.)

యావనునికి సన్యాసికినిఁ గలభేదమేమి?

సీ॥ ఉవిదల కెమ్మావి ♦ చవులెటుంగఁగనెంచు

యావనమందున్న ♦ యట్టివాఁడు

ముక్తికాంతాధరంబున కాసవహియించు

సన్యాసియై పొద్దు ♦ జరుపువాఁడు

పరుల ద్రవ్యంబు నెప్పగిది నైనను తానె

యనుభవింపఁగ నెంచు ♦ యావనుండు

పెరవారిరొక్కంబు ♦ పెడఁద్రోచి గవ్వగా

నరయును సన్యాసి ♦ యైనవాఁడు

గీ॥ అతులసంయోగ మానంద ♦ మను నతండు

అరసియోగంబె యానంద ♦ మను నితండు

కాన యావను, సన్యాసి ♦ యైనవానిఁ

బోల్చి నుడువంగ రవ్వంతఁ ♦ బోలదెందు॥

ఉత్సవము.

సీ॥ వైభవోపేతమై ♦ వరలు యిరామ క

ల్యాణమ్ము వీక్షింపఁనొనటంచు

చ॥ ధనకనకాదుల న్నిడి మఱిదంబొసఁగూర్పఁగలేక మీకు నా
మనమలరార పద్యముల ♦ మాపతి సమ్ముఖమందు నీయి కా
దనకయె స్వీకరించి ననుధన్యనిఁ జేయుడు మిత్రులార! స
జ్జనసుతపాత్రులార! గుణసాగరులార! విచారదక్షులై.

ఇట్లు

కొత్తరెడ్డిపాలెం, }
1-4-1917. }

సకల మజన విధేయుఁడు,
కొమ్మరాజు లక్ష్మీకాంతరావు.

పొన్నమాక్రికున నిల్చి • యున్నకృష్ణుని మున్ను
జూడకున్నను నేడు • చూతమనుచు
శతవధానవిధాన • చతురులౌరామేశ
కవియుగ్మమునుగాంచ • నవునటంచు
బోగాలవారియూ • రేగింపుతో నేగి
ప్రమదమ్ము జెందఁగ • వచ్చుననుచు

గీ॥ పలువిధమ్ముల నిటుల భావములఁ దలంచి
పరిసరమ్ముల పురముల • వారలెల్ల
సుతసతీ బాంధవానీక • యుతుల రగుచు
వచ్చియుండిరి యీ యుత్సవమ్ము కనఁగ.

మూర్ఖగ్రామాధికారి

నీ॥ ఒకని హక్కు మరొక్క • డుట్రవడియముగఁ
గైకొనుచో కుతుకమ్ము గాంచు
నెవరేని కలహించి • యెపు డరుదెంతురా
యనుచు సతమ్మును • నరయుచుండు
తనకు ధనమ్మిడు • జనుని పక్షముజేరి
పెరవానిఁబ్రత్యర్థిభంగిఁ గాంచు
సదసద్విశేషముల్ • విదితమ్ముగాకుంట
చెడులోవలనె పోవ • గడఁగుచుండు

క॥ ఇచ్చినపనుష్యలెల్లనా | నచ్చెరువగుభంగిదోప • నానందముగా
విచ్చలవిడిరచియింపరె | హెచ్చగుభావమ్ము లందు • నినుడుచునుండె॥
నీ॥ అష్టశతావధా • నాదికమ్ములనా మె | ప్పించితిరి సుధీవితతి నెల్ల
దేశదేశములందుఁ • దిరిగిప్రఖ్యాతిని | గడియించుచున్నారు • కొతుకకున
అంధ్రు-దునెకాక • అంధ్రసంస్కృతమునూడ | నభ్యసించితిరి ది • వ్యమ్ముగాను
కడుచాక చక్కఁబు • కల్గిమీగు నెమ్ము | కవితరచించఁగా • కలిగినారు
గీ॥ చూడనేర్తుమెయిలులబల్ • చోద్యమైన | శతవధానమ్ము వేరొక్క • స్థలమునందు
సరసమతుల్య! పండిత • చంద్రులార! | ఎలమిపొల్పు రామేశక • వీంద్రులార!
నీ॥ కవిసింహములటంచు • కవులచే బేర్కొనఁ | బడినట్టిమేటి వి • ద్వాంసులార!
విద్వాంశిరోమణి • విద్యులఁబరియించు | సమప్రాయములైనట్టి • సరసులార!
దశదిశలందున • యశమువాటిల్లంగ | జయముగైకొన్న ప్రశస్తలార!
పనిప్రాయముననుండి • భాషాభిమానత | గ్రంథముల్ చూచు ధి • గణ్యులార!

గీ॥ పన్నులిడువేళ మామూలు ♦ వలయుననుచు
 పొలము సరిజూపరమ్మన ♦ వలవదనుచు
 పలుకు; పొరుల గగ్గోలు ♦ పఱచు; మూర్ఖుఁ
 దైనగ్రామాధికారి యెం ♦ దైన నున్న.

(సమస్య) అంటియు నంటకుంటి మది నల్లకుమీ నవకుందరాజమా!

ఉ॥ తుంటరియై చరించు నొక ♦ తుమ్మెద కుందమునంటి యిట్టనెన్
 “యొంటరియాచు నిచ్చటనె ♦ యుండెను నాచెలియంచు నెంచి నా
 జంటను కోరి వచ్చితిని ♦ నైపుమి త్వచ్చకరంద మాన నే
 (నంటియునంటకుంటి మది ♦ నల్లకుమీ నవకుందరాజమా!”)

కోటప్పకొండ

సీ॥ మంత్రయుక్తమ్ముగా ♦ మాహేశ్వరున కభి
 షేకమొనర్చి పూజింతమనుచు
 మొక్కుబడిని సామిముంగట దిబ్బెంబు
 నందు నర్పించి రా ♦ నొనటంచు
 శతసహస్రమ్ముల ♦ మితి కెక్కు వైవచ్చు
 ప్రభలను వీక్షింపవచ్చుననుచు
 బహుమనోజ్ఞములొచు ♦ వాంఛితార్థములైన
 వస్తువుల్ గైకొన ♦ వచ్చుననుచు

గీ॥ క్రొత్తరెడ్డిపాలెమ్మున ♦ కొమరుమిగుల । పలికితిరిమీరి అవధానచర్యసాంపు
 మిమ్మునుతియింపదగ మెయాబమ్మకైనబలిర! రామేశ కవులార! దలచిచూడ॥

మ॥ అవధానంబున పూవులవలె మీ ♦ యాత్మకవిలాకించి ధీ
 నివహంబెల్లనుతించునప్పగిది యెం ♦ తేసాంపుమై నిత్యమున్
 గవితల్ వేరచియించి యెల్లెడల వి ♦ ఖ్యాతిక విడంబించుటన్
 బవమా నాత్మజాగౌండు మిమ్ముగృహచే ♦ బాలింప సశ్రాంతమున్॥

ఉ॥ పండితులార! భవ్యగుణ ♦ పావనులార! కృపాశులార! మీ
 దండను నన్నుజేర్చుకొని ♦ తాల్మిని నంగృహజూచి ప్రోవుండి
 ఖండితమొప్పగఁ జదువఁ ♦ గావలె నంచునుగోర్కెయ్యుండె మీ
 యండను చేరి యెట్లయిన ♦ అంచితలీలను పంచకావ్యముల్॥

ఉ॥ చూడఁగ లేదు కావ్యములు ♦ చూడఁగ లే దల నాటకంబులున్
 చూడఁగ లేదొకించుకయ్ ♦ నూరిజనస్తవనీయ గ్రంథముల్
 చూడఁగ లేదు నావలలు ♦ చూడను దేశచరిత్రలేమియున్
 చూడఁగ లేదు మీకృపను ♦ జూపుడి నాయెడ జేర్చినింపుడి॥

గీ॥ పావనంబైన శివరాత్రిఁ పర్యమునను
యిసుమురాల్చిన రాలఁగ • నెడములేని
కరణి భక్తులు తదితరు • లరుగుదెంతు
కోట్లకొలదిగ; కోటప్పకొండ కడకు.

(సమస్య) భల్లూకము కడుపులోన భానుఁగుక్రింకెన్

కం॥ యుల్లకుండగు నొక బోయం
డల్లన నినుఁ డస్తగిరికి • నరగెడు వేళన్
విల్లుఁ గొని వ్రేయఁ జొరఁబడె
(భల్లూకము కడుపులోన; • భానుఁడు క్రింకెన్॥

ఇంకాకొన్నిపద్యములుకలవు. కనుపడలేదు.

క॥ శ్రీ విఘ్నేశ్వరకృపచే । యావిధమునవ్రాసినాడ • నింపులుగుల్కన్
నావిన్నపమాలించుడి । యావిధమునమీసనేను • యెంతయొక్కెన్॥

గీ॥ తప్పులున్నను మన్నించి • యొప్పుగాను । కృపనుజూపుడి మీకిదే • కేలమోడ్తు
చంద్రునకు నూలుపోగను • సామ్యముగను । యిచ్చతినిమీసపద్యము • లింపుగాను॥

సీ॥ అగ్రాసనంబున • కథికారమెవ్వని । యందునవతికాంచు • యతియదమున
పండితవరులంచు • పదుగురు నెవ్వని । కీటికాంతురెప్పుడు • కేలుమొగిని
తనవారు పెరవార • లనుభేదము నులేక । యొక్కటేభావంబు • నొనరజూపు
జీవకార్యములందు • భావప్రసాదించు । విమలవతకాంచు • వెలయునెవరు

గీ॥ తాల్మియందుధర్మజాని విధియుగాను । విద్యయందున కారదాపీఠకంబు
అట్టి శ్రీలక్ష్మీకాంతరా • యాభిధాన! । వినుతియొనరింతుమిమ్మునే • వేడ్కమీర॥

పింగళసం॥ చై॥ శు ౯ ఆ వారం

ఇట్లు భవద్విధేయఁడ,
చెన్నుపల్లి బ్రహ్మయ్య.

తెట్టు

(అష్టావధానము)

పింగళనామ సం॥ ఆషాఢ శు॥ దశమి శుక్రవారము (ది 29-6-1917)
పార్థన.

గీ॥ శ్రీకినిరన్త్ర మోచర్ల వంశీయులగుచు
నలరు దత్తప్ప, వెంకన్న • యనుసుకవుల
స్థానమాతెట్టు యష్టావధాన మిటుల
నేయ కృపయుంచు మిపుడు లక్ష్మీనృసింహ!

ఉ॥ రాణదలిర్ప నీ స్థలపురాణమొకండు రచించి దాన నెం
తేని భవచ్చరిత్ర లిఖించితి నింతకుమున్నె; నేడు వి
ద్యానిధులుల్లసిల్ల నవధాన మొనర్చెదఁ దెట్టులోన ల
క్ష్మీనరసింహ! నాకొనఁగుమీ జయమున్ భవదీయసత్కృపన్.

పారంభము.

ఆంజనేయుఁడు రామునిగౌరవించుట.

ఉ॥ కాననసీమయందు దశకంఠుఁడు మైధిలిఁగొంచుఁబోవఁగా
పూనికలంకకేగి దితిపుత్రుల గీటడఁగించి రామ భూ
జానియుదంతముందెలిపి • జానకిజీవమునిల్ప, మారుతిన్
జానకిభర్త గౌరవ మొనర్చెను దాసునిగా గ్రహించుచున్.
లక్ష్మీనృసింహస్వామి.

ఉ॥ ఈనగరమ్మునందు ప్రజలించుక యేనిఁగొంతలేక వి
జ్ఞానత, నిందిరావిభవ • సంపదలొంది త్వదీయనామామున్
ధ్యానమొనర్చుచుండి సతతమ్మును సౌఖ్యములొందుచుందు; •
క్షీనరసింహ! యిట్టులె నమేయకృపం గనుమెప్పు వీరలన్.

కుమారస్వామి

సీ॥ తారకుం డనియెడి • దైత్యనాథుఁడొకండు
త్రిదశగణమ్మువై • తీవ్రమైన
వైరభావంబూని • ఘోరమాసమరముల్
గావించి వారల • గాసిపరుష

తె ట్టు

వానిని గీటడంపంగ శక్తిలేకుంట

సురసమూహమ్ము శంకరునిజేరి

దేవ! తారకుడు పాణావశిష్టులజేసి

మమునొంచెననుచును • మనవిసేయ

గీ॥ దేవతాళికి సేనానియై వెలింగి

తారకాసురు మ్రిందింప • దక్షుడైన

నొకకుమారు, కుమారుని • నుజ్జ్వలమగు

శూరవర్యుని గనెను త్రిశూలధారి.

అ భి మ న్యు డు

సీ॥ జనకుండు మామయు • సంశప్తకులంజంప

పెరచోటనున్నట్టి • తరినిగాంచి

తమ్మి మొగ్గరము సుంతయునైన భేదించు

నైపుణు లిచట కున్నడరటంచు

నశ్రుగురుడు తదీయవ్యాహమునుబన్న

ధర్మజుడు మది తత్తరముజెంది

బాలుడంచెటిగియు • బహువరాక్రమమూని

దానిభేదింప నెవ్వనిబిలిచి

గీ॥ పంపంగనె, మదగజమ్ముల • పైకి దుమికి

చీరచెండాడుసింహకిశోర యటుల

కౌరవులనెల్ల నాజి చీకాకుపరచె

నట్టిసౌభద్రుఁ గొనియాడ • నగునుకాదె.

అ వ థా నాం త ము నఁ జెప్పినవి.

ఉ॥ మానసమందు నెవ్వఁ డసమానపుభక్తినిఁ గొల్చెనేనియ

వ్యానిమనోరథంబు ఫలవంతమొనర్తునటంచుఁ దెల్పు నా

దైనసభ జయమ్ము గనునట్టొనరించిన యట్టిస్వామి ల

క్షీనరసింహుచే యశముజెందువ! తెట్టుపురీలలామతో!

ఉ॥ శ్రీయుతులైచెలంగి, బుధశేఖరు లెవ్వరుగాని వచ్చుచో

ఆయతభక్తివారిఁగని • యాదరణమొనరింప నాది నా

రాయణ, శ్రీనివాసులు మహాత్ములకెందటో కల్గి రందుచే
యాయెడ సదృశము వహియింపుమ! తెట్టుపురీలలామరో!

చ॥ స్ఫుటతరలీల విద్యలను ♦ శోభిలి సత్కవితా రచించు ధీ
పటిమముగల్గు సత్కవులు ♦ వచ్చిన, వారు నిరాశఁజెంది వే
సటవడకుండఁ గాన్కల భృశముగవారల కందఁజేయు వేం
కటరమణయ్యచే గణుతి ♦ గాంచుమ! తెట్టుపురీలలామరో!

చ॥ వనితయె యైననేమి నిజ ♦ భావమునందు నృసింహమూర్తి నే
అనిశము సంస్మరించుచు మహాముదమూసి యనేకధర్మముల్
బొనరుచుచు విశేషయశముగను శ్రీ నమోహలక్ష్యమాంబచే
తను గనుమమ్మ కీర్తి సతతమును తెట్టుపురీలలామరో!

ఆయూరినుంచి వచ్చునప్పుడు చెప్పినది.

మ॥ కరణీకమ్ము ధనమ్ము గల్గుట మదికా ♦ గర్వమ్ము లేనట్టి, యీ
శ్వరసేవా విషయమ్మునకా మఱపులేశంజేనిలేనట్టి మీ
దరి నస్మత్సభచేసి స్వామిపయి పొత్తంబొండు నేనల్లి సు
స్థిరకీర్తి గొనినాడ నింక నెలవా? ♦ శ్రీర మమితాగ్రణి!
ఒకచోట మాచే నొక...రావుగారు సభసేయించి

సత్కరింపనప్పుడు చెప్పినవి.

ఉ॥ ఎక్కడ దాపరించెనొకొ ♦ యీదురితాత్ముడు నీకు మాకడకా
టక్కరు మాటలాడియు బాఁడులుపల్కియు మాకవిత్వమ్మిం
పెక్కగ నాలకించి తనయీవి హుళక్కినొనర్చి దుర్యశం
బక్కట నీకుఁజుట్టె మెడయందు భరింపుమ; కావుపల్లెరో!

ఉ॥ కోతులలోన శ్రేష్ఠుడనుకోదగువాడు వృషల్ వచింపఁగా
భీతిరవంతలేక సుకవిద్వయినే పొరపెట్టువాడు నీ
ఖ్యాతిని గంగలోఁ గలుపుకాపురుషుండొకఁడుండియుండె నే
రీతిని వానినైచుచు భరించితివోకదె కావుపల్లెరో!

ఉ॥ రోచెలు లన్నమాత్రనే జరూరుగ రొక్కములిచ్చువారి మా
వై చలమూనువారిని భవన్ని కటమ్మున నిల్పితేని యా
నీచత నీకునిల్పుచు ననేకపురమ్ముల నిన్ను దెప్పు మా
దా చతురత్వమీ వెటుగదా? తగవా యిది? కావుపల్లెరో!

- || ఎవఁడు ధన మొసంగ నతఁడే ప్రియుఁడంచును సేవజేయు రో
యువిదల పజ్జ నాతఁ డెవియో సొరకోతలు కోయుఁగాక, వా
జ్ఞీవహముచేత రూపడఁచు ♦ నేర్పువహించి చరించునట్టి మా
కవుల సమక్షమందున ప్రగల్భములేలనొ కాపుపల్లెరో!
- || రెడ్డికులీను లుంటవిని ♦ ప్రిముడి మాకవితా వధూటి యే
యడ్డువచింప కిట్టుల సమాగతయై నటనమొనర్ప యే
యెడ్డెయొ శక్తిలేక తన ♦ యివినిమానును మానుగాక, నే
రెడ్డి ప్రమోదపందఁడొ యేఁగింతె నొక్కని? కాపుపల్లెరో!

శ్రీ త్రి పు ర సు ం ద రీ పు స్త క భా ం డా గా ర ము

కాకుమాను (గుంటూరుజిల్లా) 26- 9- 1917

- || శ్రీ మదిఁ గోరిరేని సిరిఁచేవిభవమ్ము వహింపజేయు; వి
ద్యామహిమమ్ముఁగోర నది ♦ తక్షణమే ఘటయించు; నింక తా
మేమి యొసంగువన్న నవియెల్లను భక్తుల కీయఁజాలి యి
చ్చో పముబోచు శ్రీతిపురఁసుందరిని మదిసంస్మరించెదన్.
- || పౌరులు జ్ఞానపంతులయి ♦ భాసిల పుస్తకమందిరమ్ములే
కారణమంచునెంచి గుతుకమ్మన నీపురవాసులైన యీ
సూరిజనంబు యోత్రిపురఁసుందరి! పుస్తకమందిరమ్ము నీ
పేరునసిల్పి నార లభిఁపుద్ధినొనర్పము దీనినిగృహన్.
- | దేశచారిశ్రములుఁగాంచిఁతీరవలయు
కావ్యములనెల్ల బరియింపఁగడఁగవలయు
పత్రికారాజముల్ జదువంగవలయు
తెలివితేటలు జ్ఞానమ్ము ♦ గలుగుటకును.
- || ప్రతినిత్యమ్మును ప్రాణుమాలకయె వార్తాపత్రికల్ గాంచ నే
స్థితికి దేశమువచ్చెనో ప్రముఖు లేఁచేతల్ బొనర్పన్ మదిన్

గుంటూరుజిల్లా బాపట్లతాలూకాలోని కాకుమాను గ్రామములోని కొందఱు శ్రీ మహా
పురసుందరీదేవీ నొక పుస్తకభాండాగారము ది 28- 9- 1917 నాఁది తారీఖున

గుతుకంబందెదరో యెలుంగ నగుటం • గూపస్థమండూక ప
 ధతికిఁ బాహ్యులమాదుమట్లగుట యేతన్నాత్రమే కాందుడీ!
 ఉ॥ మందులమాటచే బయిసిమానిన వస్తువులెన్నోపంపి యు
 క్తిం దగ మోసగించి పరదేశనివాసులు దేశవిత్తమున్
 వందలువేలులక్షలు ప్రవాహముగాఁగొనఁ దెల్పు, దేశ మా
 చందమధోగతిగన విషాదమునైన వహింపనొనుగా.

శ్రీయుత దేవభక్తుని సీతారామయ్యగారి యొద్దకు

వెళ్ళినపుడు చెప్పినవి. చేబోలు. ది 3- 2- 1918

శా॥ మీవంశమ్ము పవిత్రమైనదనుచున్ • మీపెద్ద లత్యంతమున్
 దైవమ్మున్ ఘనభక్తితోఁ గొలిచిరంతర్వాణు లగ్నింపయం
 చావృత్తమ్ము భవద్దృహభిధ సగద్యాప్తమ్ము గావించె; శ్రీ
 దైవాభక్తుని వంశవార్షిధికి చందా! సీతరామాహ్వానా!

చ॥ గడచిన వత్సరమ్ము కుతుకమ్మున మేములరెడ్డిపాలెమం
 దడర శతావధాన విజయమ్మువహించినవేళ మాచెవిం
 బడె భవదీయనామము; భవాదృశులేకన మమ్ముబోంట్లనున్
 ఉడుగరలిచ్చి పోచుట వహింపొన్నతరీతిని సీతరామాహ్వానా!

మ॥ అవధానంబొనరింప నాశుకవితావ్యాపారముంబూని పా
 జ్ఞవితానమ్ము ముదమ్ముజెందునటులన్ • సల్పంగ మాకావ్య క
 న్య విలాసమ్ముగ నేర్చవచ్చినదికానన్ వేగఁ దప్పిజ్ఞ మం
 త విలోకింపుము కాదటంచనకె సీతారామయా చొదరీ !

కాకుమానుకరణం యడపాటిహనుమంతరాయుడుగారి గూజమాన్యము క్రింద సభజ
 రిపి 25వ పుస్తకముతో పుస్తక భాండాగారమును స్థాపించిరి. ఈసభకు మన్ననగ్రా
 మపాస్తవ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ పక్కతాప వేంకటేశ్వరకవిగారు వయజేసి విద్యనుగురించి
 యుపన్యసించుచు ఆశువుగా కవిత్వమునుజెప్పి మా పురవాసుల కమితానందముగలిగించిరి.
 నాదియడ యీ పుస్తక భాండాగార పోషకులు కృతజ్ఞులు. కార్యదర్శి.

—1917 సం॥ అక్టోబరు 4వ తేది ఆంధ్రపత్రిక.

భోక్తే పుస్తకభాండాగారోత్సవము చేబోలు 19.2.1918

శా|| నీనామమ్మన పుస్తకాలయమిటకా • నిర్మించియున్నాడు మి
త్రాసీకమ్మని వచ్చి యిందు భవదీయంబైన చారిత్రముల్
వీసుల్ విందుగ వీరువాకొనఁగ నాంలింపం బ్రమ్మోదమ్ము నా
కే నిక్కమ్ముగ మెండుగాఁగలిగె భోక్తే ధీరచూడామణీ!

శా|| నీకుభక్తులు నాకుమిత్రులు కళోన్మేషమ్ముచే పొల్లుల
క్షీకాంతుండు కుటుంబరాయఁడలకామేశుండు వెత్తెయ్యయుక
బోకకదావక దివ్యవిగ్రహము నిచ్చోటం బ్రతిష్ఠించి నీ
కే కన్నీల్లిడుచుండు రెల్లపుడు భోక్తేపాజ్ఞచూడామణీ!

ఉ|| అగ్గలమై శుభోదయము • నై శ్రుతిపేయమునైచెలంగు నీ
వాగ్గరిమమ్ముఁజూపి పరిపాలకవర్గమువారి నెల్లరిక
గగ్గురుపాటు జెందునటుగా నొనరించియు వై రివర్గముక
బెగ్గిలజేసి నేడు మముఁబెగ్గిలజేసితె! భోక్తేధీమణీ!

ఉ|| దేశహితమ్మొనర్పఁగ మదిందలపోసియు శాసనంబులక
గౌశలమ్మొప్పజేసి యధికారుల యస్సనిపించి సౌఖ్యవా
రాశిని హైందవాళి సుకరమ్ముగ నోలల నాడఁజేసి పై
యాశ లడంచిపోయి తె మహాశయనాయక! భోక్తేనామకా!

శా|| ఏయేచోటులఁ గాంచనెంచినను లేనేలేదు బ్రహ్మలయం
బీ యిక్కంగల పుణ్యమేమొకద బ్రాహ్మీనాథుఁ డిందుండె, వా
ణి యోషామణికూడ నిట్లలరుటకా • వీరిర్వరిం గాంచు శో
భాయత్తంబున విశ్వమం దలరుమ! మూ! యింక చేబోల్పురీ!

బాపట్లతాలూకా చేబోలుగ్రామమున గోపాలకృష్ణ గోక్షేపరసమందిర
కార్యాలయమున 19 వ తేదీ సాయంకాలము 5 గంటలకు దేశిరాజు హనుమంతరావు
పంతులు బి. యె. బి. యెల్ గారి అధ్యక్షతక్రింద గోష్ఠేవర్ధంతి భరుపఁబడినది.....
వాసిగడ్డి మాదయ్యగారు వికమత్యమానగూర్చియు ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగారు
గోష్ఠేగూర్చి(పద్యములు)యు నుపన్యసించిరి.

—1918 ఫిబ్రవరి 25 సోమవారం ఆంధ్రపత్రిక.

❖ చే బో లు

(గుండుటూజిల్లా)

(శతావధానము)

పింగళ సం॥ మాఘ బ॥ త్రయోదశీ ఆదివారము ది 10-3-1918

ప్రార్థన

శ్లో॥ కంఠే కించి దశుభ్రమస్తి భవత స్తస్యాంగ మానీలకం
గోరాజస్తవవాహనం భవతి పక్ష్యారోహణం తస్యచ
నేత్రాణాం త్రయమస్తి తే భగవత శ్రీనాయకస్య ద్వయం
తస్మాత్ త్వాం ప్రణమామ్యహం మనసి శ్రీ నాగేశ గౌరీపతే!

మ॥ పదియాజేడులు రాకమున్నె కవితా • ప్రావీణ్యలంజేసి యి
ర్వదీయేండ్లైననుబూర్తి గాకమునుపే • రాజా భుజంగాగ్రణీ

సదసికనిల్పి త్వదీయ సత్కరుణ నిచ్చుల్ నీవుబోవంగ నే
కొడువల్గల్గు శతావధానమున మాకు న్నేడు నాగేశ్వరా!

సీ॥ నెల్లూరిప్రాంతమం • దల్లరెడ్లదరిని

విపులయశమ్ము కల్పించినావు

ఓర్వలేని జనమ్ము • నొకసభసమకూర్చి

భేదభావమ్ము కల్పించినావు

వైజాముసీమ నున్న హితాలిచే గోర్కె

దీరంగ కాన్క లందించినావు

కవితనుజెప్పించి • కాన్కలీయంగలేని

చెడుగులదూషింప • జేసినావు

గీ॥ విషమనేత్రుడవౌట తద్విధముగానె

న్నేహ వైషమ్యముల గల్గఁజేసినావు

న్నేహమీతూరిదౌట చెచ్చెర హితంబు

నెలమి ఘటియింపుమయ్య! నాగేశ్వరయ్య!

ప్రారంభము.

(సమస్య) శ్రీశ్రీయొక్క యురోజమర్దనముచేసెన్ మోహవిభ్రాంతిచే

శా॥ శస్త్రాళివిదళించి మించగల చంచనేత్రదృగ్జాలమున్

వస్త్రంబున్ కుబుసంబునున్న తెఱగున్ • భావించి మోహింప సూ

నాస్త్రిం డంతట బాణముల్ విసరివేయన్ కృష్ణుడెట్లొర్చు శా

శ్రీ! శ్రీయొక్క యురోజమర్దనము చేసెన్ మోహవిభ్రాంతిచే.

నాగేశ్వరస్వామి.

శా॥ భక్తుండై తగు సీతరామయ సమాహ్వనంబునవచ్చి మేల్
వక్తల్ సత్కవులెందఱో యిచట నిల్వన్ మావధానము నా
సక్తింజేసితి; మెల్లకాలమును యుష్మద్విచారపాదాబ్జసం
సిక్తాత్మన్ దయచేసి పోవుము నినున్ • సేవింప నాగేశ్వరా!

ప్రకృతసభ.

నీ॥ నిన్ను జాత్యభివృద్ధినిగోరు ఊహిం
నాథగావు సభాధినాథుడౌట
శతవధానమును • సల్పెడివారు గా
మేశ్వరులను సుకవీంద్రులౌట
ఏతాదృశ విభవ • మెల్లఁగావించు నీ
తారామచౌదరి • కూరుచుంట
సదసద్విశేషముల్ • సరిగ గుర్తించెడు
పండితు లెందఱో • వచ్చియుంట

గీ॥ స్వామిసన్నిధియందు విశాలమగుచు
జనెడు పండిరియందు నీ • సభనొనర్చి
విశ్రుత యశంబుగఁటిమి • పింగళయను
వత్సరము శివరాత్రి మహాత్మవమున.
ఓంకారము (ప్రణవము)

క॥ సగల జగత్కారణునకు
నికటమును సమస్తమంత్రనిధులకు మూలం
బకలంక మకలుషము ము
క్తికి తెరువు ప్రణవమెఱుంగ • ధీరవరేణ్యా!
అవధానము జరుగదని కొందరనిరి ఏలోపమువలన?
(సంవత్సరము, మాసము, తిథి, వారము యుండవలెను.)

నీ॥ *కార్యక్రమంబు వేగము మాకుపంపఁగాఁ
బడమియు నొక్క లోపంబుగాఁగ

* 6—3—18 (a) Sathavadhanam of Ravuri Sriramulu, Pratapa Venka-
teswara Kavulu Sathavadhanees. From 7-A. M. etc.,
Yours Sincerely,
D. SITARAMAYYA.

అరుదెంచియునుగూడ • నావంత జాగొన

ర్పంగఁజాలు టొక్క లోపంబుగాఁగ
వేంకటశర్మయు • విచ్చేయు ననికొంత

పరికించు టొక్క లోపంబుగాఁగ
పైపెత్తనంబులు • వాటించువార లొ

ప్పరికించు టొక్క లోపంబుగాఁగ

గీ॥ ఎవఁడొ సభకు విఘ్నము నూహించెనెమొ

కాని, పింగళాబ్దంబు మాఘబహుళమునఁ

జను త్రయోదశీ రవివారమునను లోప

ములను బోదోలి సభసేయఁ • గలిగినాము.

(సమస్య) (చందురులోనిట్టి నేల చంగలిమేసెన్)

క॥ మందాకినిలో స్నానము

నందముగ నొనర్చి శంభు • డంఘ్రిలుతుడువన్

గ్రిందికి వంగినతరి వా

(చందురులోనిట్టి నేలచంగలి మేసెన్.

(సమస్య) ఎంతయు వింతగాను జనియించెను సూర్యుడుపశ్చిమంబునన్

ఉ॥ కాంతికరప్రసారములఁ • గ్రాగఁగఁజేసి జగముమాడ్చి వి

క్రాంతినిఁజొప రాహువటు • గ్రక్కున సర్వము మింగివేసి యొ

క్కింతకుఁ గ్రమ్మఱన్ విడువ • నెల్లరు విస్మయమందికాంచఁగా

(నెంతయువింతగాను జనియించెను సూర్యుడు పశ్చిమంబునన్.)

(సమస్య) కురుకుల రాజనందనులు కూరత భాగమునీక బాధలన్

(ఈ సమస్య ప్రథమచరణముగ నుండవలెను.)

స॥ కురుకుల రాజనందనులు • కూరత భాగమునీక బాధలన్

దొరలఁగజేసి యంతపరితుష్టివహింపక కాననంబునన్

దిరుగఁగఁజేసి యింక కసిదీరక యవ్మకచెల్ల! యుద్ధమున్

జరిపెదరంట! పాండవులు • శాంతివహించుటఁజేసి మిత్రమా!

హంతవ్యుడు, హంతవ్యుడు, రంతవ్యుడు అనుపదములు గావలెను.

క॥ హంతవ్యుడు దుర్మార్గుఁ! జెంతయుఁ గష్టములుదీఱి నెడలేకున్నన్

మంతవ్యుడు ధీమంతుడు । రంతవ్యుం డాత్మభర్తరమణీమణికిన్,

సాధువులను కనుగొనుట యెట్లు?

శా|| భావంబందున నున్నరీతిగ వచోఽవ్యాపారమందున్ క్రియన్
ప్రావీణ్యంబుగఁ జూపుచుండి జగమెన్నన్ మిథ్యయంచెంచుచున్
దైవమ్మున్ స్మరియించుచున్ సతము యుక్తంబైన కార్యంబులన్
గావింపంగలవాని సాధువని పల్కన్వచ్చు తధ్యంబుగన్.

(సమస్య) జనక! నాదేశజనులు తత్స్వర్గమునకు | మేలుకొందురుగాక
నీమూలమునను

సీ|| పరిపాలనముసౌష్ఠ్యవమెయంచునుతియింప

పెరవారియిచ్చానుసరణమయ్యె

రాజసన్మానవిః	రాజితమకానన	”	”
విద్యాభివృద్ధియై	విలసిల్లితిమటన్న	”	”
మతవినాశక్రియల్	మాసిపోయెనటన్న	”	”

గీ|| నీవుస్వారాజ్యమే స్వర్గనిధనమనుచుఁ
దగవచించియు పోయితే • దాదభాయి
జనక! నాదేశజనులు తత్స్వర్గమునకు
మేలుకొందురుగాక నీమూలమునను.

అవధానమువలన నష్టములు.

సీ|| ధారణాశక్తి విస్తారమైయుండుట

బుద్ధి విశేషముపూజ్యమగును

ఆశుకవిత్వ విహారమైయుండుట

కల్పనాప్రాధిమంగళమెయగును

శబ్దసౌష్ఠ్యము యోజనసేయఁగానెంచ

ధీవరామోదమాతెన్నుఁగాంచు

సతత మాలోచనాసరణి నుండుట మది

పోడిమి గన పరిపూర్ణమగును

గీ|| అట్టియవధానమొనరించుయలఘుమతుల

ప్రమదవార్షిధి ప్రబలభంగములుకావె

యీతెఱంగులు మిత్రమా! యెట్టులనిన

స్వానుభవమూటఁ జెప్పఁగఁ జాలిసాము.

స్వామి ఉత్సవము. కవిరాజవిరాజితము.

సగముశరీరము • చానకొసంగుట • చాలకొకప్పుడు సంతసమున్
దగవహించియు • ధారుణభక్తుల • ధన్యులజేయు విధమ్మునకై
నగసుతతోమ్మగ • నాథునివాహము • నన్ దగఁగూర్చొనితాఁదిరుగన్
విగళితశంకను • వెల్గెడిశంభుని • వేడుకఁగాంచ లభించెనుగా.

యరలవశషహాను అక్షరములతో శరదృతు వర్ణన.

క॥ పిరు లలర విరియు, విరిసియు
సరసులుశోషిల్లు, రేయి • శశిలలి వెలియా
వరవారివాహశయ్యయు
సరసర వెలియా శరత్తు • శ్వశ్రీయసయై.

ఆంధ్రదేశస్థితి - లయగ్రాహి

ఇంపలరుదేశ మనుకంపమెయి రాజులునిలింపులవిధంబు తిల •
కింపుచునునుండన్ | సొంపుగను భాగ్యమువహింపఁదగి గొప్పగ గణింపఁ
బడి నద్యశము • నింపుకొనఁజాలన్ | మంపుగను నన్యులు సహింపకయె
సర్వము నశింపునటుచేయుచును • పెంపుగనఁవారిన్ | గంపితులజేసియు
ను • జంపియును జార్జిప్రభు • వింపితముగా శుభ పరంపరనుకూర్చెన్.

పరపతిసంఘములు. మంగళమహాశ్రీవృత్తము.

శ్రీఘుతులచెంతకును • జేరి ఋణమిమ్మన దరిదులనుగాంచుచు
ను వారన్యాయమగు వడ్డికి ధనమ్మిడుచు నిత్తరి సహాయమొనరించితి
మికొనన్ | జేయవలె దాస్యమని • చెప్పుచునుబాధల నశేషమిడుచుం
దు రవిపోవన్ | శ్రీయములుబీదలకు • జేయుటకు జార్జిప్రభుసంహ
మిటు సంఘములునిల్పెన్ ||

రోగముకుదిరిన వానిమనస్సు.

సీ॥ ఒడలెటుంగకయుండి • యుండువేళను బంధు
జనమెంత పరిచర్య • సలిపెనొక్కొ
నాజీవమునుగూర్చి • నమ్ముకమ్మునులేక
అత్తుకు లేరితి • యడలినారొ

సారవంతములొచ్చు • జనునొషధముల

వైద్యులెన్నెన్నేని • వాడినారొ

దేవదూతలు నాదుఁజీవము లొగొనిపోవ

గడఁగియుమానిన • కతమదేమొ

గీ॥ కాని, దైవము నన్ను సంతకగుణతోడఁ

జూచియుండుట నియ్యిని • చూడనాయె

ననుచుఁ దలపోయుచుండు తదాత్మలోన

నామయవిముక్తుడౌచు నున్నట్టిజనుఁడు.

సావిత్రికథ (సీసములోఁజెప్పుదు ముందు గీతముచెప్పరలెచు.)

గీ॥ డెట్టకేలకుఁ గృపఁబూని • యేమికోరు

కొనెదొ వరములు మూడిట • కోరుమనిన

జనకునకుసంతతియు, నూమ • కనులచూపు

భర్తజీవములను గోరి • వడసె నామె.

గీ॥ ప్రథమముననె సత్యవంతుని నాహృద

యేశునిగా వరియించినంత

బ్రహ్మపుత్రుఁడువచ్చి • స్వల్పాయువగువాని

వరియింపకువటంచుఁ • బల్కినంత

శంకింపకయె శీల • శమదమాదిసుగుణ

పరిపూర్ణుడనుచు వివాహమైతి

భర్తనుగోల్పోతి • బ్రదికింపుమంచు పా

ర్థించుసాతిని • గాంచెశవ నుఁ

ఆంధ్రకవిత—యావనశ్రీ

గీ॥ లలితమా చప్పకోత్పలగుచ్ఛములరీతిఁ

జనువృత్తములసౌరు • కనఁగవలయు

సరళమైతగుశబ్దసముదాయమునుగల్గి

పలుకుల సమృద్ధింబు • చిలుకవలయు

సవరసాలంకృతుల • సవిశేషముగఁగల్గి

శయ్యలరీతి శిర్షంగవలయు

రసికావతంసుల • కసమానమైతోచి

ప్రార్థభావంబు గన్పడగవలయు

గీ॥ గమనమందు నిదానంబు • గాంచవలయు
సంధియగుచో నుపేక్షింప • జనదు; నియమ
హృదయమంది రసాభాస • మందరాదు
తెనుగుకవితయు యావన • స్త్రీవిధము.

(నమస్య) కావున రామచిత్రఫలకంబునుగోరియు వ్రాయకుంటిగా

ఉ॥ భావజుఁ దుక్కుమీరి నిజబాణములకొ వడివేయుచుండ బా
ధావిశుండనొచుఁ బరితాపము వాయునటంచునెంచి చం
ద్రావతిరూపువ్రాయఁదొడఁగక మది తాపము హెచ్చజొచ్చెడికొ
(గావున రామచిత్రఫలకంబునుగోరియు వ్రాయకుంటిగా)

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

స్త్రీ॥ నాగేశ్వరస్వామి • భోగములనుగొంత
బ్రహ్మలయంబుంట • వలనఁగొంత
గణసీయులొద్దిజుల్ • కల్లుటచేఁగొంత
కమ్మవార్నినసించు • కతనఁగొంత
దానకర్ణుండు సీతారామునింగొంత
ప్రాజ్ఞుడు వెత్తెయ్య • వలనఁగొంత
గర్విధాలయములు • కల్లుటచేఁగొంత
యూనియనైయుండి • యుంటఁగొంత

గీ॥ భూరియశమును గాంచు చేబోలుపురమ!
అస్మదవధాన మొనరించి • నందువలనఁ
గోవిదజనంబుమెచ్చ యాకొంతగాని
పూర్ణయశమబ్బె సిపుడు సముదముగనుమ!

* ఇ న గ ల్లు

(అష్టావధానము)

కాశ్యపుక్తినామసం॥ చైత్రశుద్ధ ౪ ఆదివారము, ది 14-4-1918
పార్థన.

క॥ శ్రీ వాణీ! నీయుత్సవ
మీవిధమున వైభవమున • నేమొనరింపక
దావక దాసులమగుమా

పై వాత్సల్యమునుజూపవలయునుతల్లీ!
మ॥ నవలల్ సాటకముల్ రచించి కవితానైపుణ్యముగన్న కే
శవరావు మతివేంకటప్పయయు యుత్సాహమున నేడు మా
యవధానమొనరింప జేయుటను నిన్నర్థించు మా కిందు గౌ
రవముంగూర్చుము సత్కృపాగరిమ దుర్గా! దేవి! కాత్యాయనీ!
ప్రారంభము.

భారతయుద్ధము-పడగండ్లవాన.

గీ॥ పైకిజల్లుగంగన్నడి • బహుళకథిన
మగుచు భీష్మనినాదమ్ము • లతిశయిల్లు
భారతాజి నా పడగండ్ల • వాననిల్వ
కృష్ణుడొక్కడె తలఁప నహిష్ణుడయ్యె.
కొత్తగొడుగనిచినిగినగొడుగుకొనిసతరువాత వానిసరితాపము.
చ॥ అరయగనైతిసొమ్ము వ్యయమయ్యెను పర్తకునొద్దఁగాంచకే
పారబడినాడ పెద్దలిక • బ్రువ్వగఁదిట్టగలారలింక యే
సరణినినచ్చపల్కెదను • జానయుగూడనునవ్వునంచు లో
కొఱతవహించె తుంగుగొడుగుంగొని యొక్కగుడింటికేగుచుక
(సమస్య) బంధురబంధురమ్మురతి బంధురమై తనుబంధకమ్మగుక
ఉ॥ గంధవతి ధనాంగనను • గాంచి యొకనొకపోచికోలు కా
మాంధతఁజెందికుంది అకటా నుఖమందక దాచు నా ధనం
బింధనమేయటంచు మది నెంచి ధనమ్మిడి దాని కూడుటక
(బంధురబంధురమ్ము రతిబంధురమై తనుబంధకమ్మగుక)
(సమస్య) పచ్చనిరాచిలుకమీద పచ్చికమొలచెక.

క॥ హెచ్చైనవంతలుగల శి .
లోచ్చయమునకేగి వింత • లోజను గనఁగా

నచ్చటఁగల నొకగుహలోఁ

(బచ్చనిరాచిలుకమీదఁ • బచ్చిక మొలచెన్.)

ఆంధ్ర వాణీగ్రంథభాండాగారము.

సీ॥ మల్లేశ్వరస్వామి • యెల్లప్పు డిద్దానిఁ

గరుణతోవీక్షింప. • గలుగుచుంటఁ

చొర్రిడి నధ్యక్షుడౌ • రత్నాకరమువేంక

టప్పయ్య పేమచే • నరయుచుంటఁ

గార్యదర్శియును సత్కవియుఁ గేశవరావు

సతము వృద్ధికిఁ గృషిఁసల్పుచుంట

భాషాభిమానులౌ • పౌరులుమాసమా

సమ్మతందాల నొసంగుచుంట

గీ॥ వార్షికోత్సవములఁబ్రాజ్ఞఁవరులఁబిలిచి

పూజలొనరించుచుంటచే • భూరియశము

నంది యభివృద్ధిఁగనుచుండె • నాంధ్రవాణి

గ్రంథ భాండార మీయినఁగల్లులోన.

ఆంధ్ర రాష్ట్ర విభాగము.

మత్తకోకిల॥ సన్నతమ్ముగ నాంధ్రదేశము • సంపదదూలదూఁగఁగా

వన్నెవాసిఁపించివిద్యలఁబ్రాధమై విలసిల్లఁగా

నన్నెమో మఱిపున్నెమో యిక • నాంధ్రరాష్ట్రవిభాగమున్

గర్జిస్తునన్ బొనరించుటే తగుఁకార్యమంచుఁ దలంచెదన్.

శరత్కాలవర్షన

మ॥ అనసీనాథులు సర్వదిగ్విజయ యాత్రార్థంబు సుత్సాహులౌ

టెనలోకింపఁగనెను; నిర్మలపయోఃవ్యాప్తి యగుల్ గన్పడున్

ధవళాకారతఁజంద్రచంద్రికలు పోరిద్యల్లిల భాసిల్లు; ను

త్సవమైయొప్పునుగాదె చూడ్కికి శరత్కాలంబు మిత్రోత్తమా!

సశ్య వైకుంఠ కైలాసము లననేమి? ఎచ్చటనున్నవి?

మ॥ సొరిదిన్ వాక్పతిజీవపుష్టిని నొనర్చున్ సత్యలోకస్థుడై

పిరిమన్ శౌరి తదీయపోషణము గానించున్ వికుంఠేశుడై

గరిమన్ తల్లయమున్ బొనర్చుశివుడున్ • కైలాసకూటస్థుడై

వరుసన్ భాసిలుమూడులోకములు దేవస్తుత్యమై ధీమణి!

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

సీ॥ అష్టావధానమ్ము • లాచరించుట ముందు
పథమమ్ముదీతె యీవరకెమాకు
శతఘంటకవనమ్ము • సల్పునెపుణి ముందు
బాహ్యమ్ముదీతె యీవరకెమాకు
సద్గ్రంథములువాక్యము • సరణియందును కూడఁ
జూరవయ్యెనెంతో యీవరకెమాకు
దేశాటనమ్ము ప్రతిష్ఠకచేయంగ
బాహ్యవయ్యె యీవరకెమాకు

గీ॥ తక్కుకొఱతలదీక్షుడీ • దయదలిర్పఁ
గీడియుంకృష్టఁ డెలమి • వర్తించునట్లు
అధికవైతిని చరియించు • నట్టిమాకు
వేంకటప్ప కేశవరాయ • విహితులార!

సత్కారానంతరముఁ జెప్పినది.

సీ॥ కవికిశోరాదిగ • ఘనమైనబిరుదమ్ము
లందఁగఁ బ్రథమ మియ్యదియెమాకు
ప్రీధులెయనిచాటు • బంగారుపతకముల్
లందఁగఁబ్రథమ మియ్యదియెమాకు
నిరువురమొకచోట • నెలమి నాశుకపిత్వ
మల్లుటఁ బ్రథమ మియ్యదియెమాకు
నుత్సవమ్ముగ నీట్లు • లూరేగుటయుకూడ
నాగమఁ బ్రథమ మియ్యదియెమాకు

గీ॥ కొఱతలన్నియుదీతె మీపురమునందు
మీర లిరువురుమైత్రీచే • మెలఁగుచుండి
అస్మదాదులఁబూజింపుఁ • డయ్యసతము
వేంకటప్ప! కేశవరాయ • విహితులార!

గీ॥ మాదుభయవశంబు • మాపురము కాతుకన్మన గామేశ్వరపుణ్యవచ్చి
మామనంబుల కుల్లాస • మమరజేసి | ధన్యలంజేసియుంట పఁదన మొనర్చు.

ఇనగల్లు,
14-4-18.

—రత్నాకరం వెంకటప్పయ్య.

చుండురు

(అష్టావధానము) ది 4—6—1918.

పార్థన

ఉ శ్రీరమణీవణీకృపను • జెందినవానికి శారదాపదాం
భోదుహమల్ భజించుచు • పుల్ కడునేర్చినవారి కున్మియై
భూరియశోపిలాసమున • బొల్చుపురీతిలకంబునైన చుం
డురున జేయువత్సభ కనునానజయ బిడుమవ్వు యీశ్వరీ!
మ॥ ఒకవై వాహికిపున్ని మితమున నీయూరుకబ్రవేళింప బం
ధుకులో తంసులు నకవధానమున కుద్యోగింప, కాదంచు ప
ల్కక యద్దానిని సేయఁబూని సభ నిల్వన్ చాలి నేనిందు తా
వక కారుణ్యసమృద్ధిచే జయము గూర్చుకొ మొక్కెదన్ శంకరా!

పాపవినాశేశ్వరస్వామి.

సీ॥ సిరుల కావాసమై • చెన్నారచుండురు
పురసమీపస్థమై • పరలునట్టి
తుంగభద్రాదీతోయంబులను నిత్య
వభిషేకిముంగాంచు • విభవమంది
గంగయుగౌరియు • ఘనభక్తియు క్తలై
సతతమృతేవలు • సలుపుచుండ
దనుగొల్పుభక్తుల • దయతోడవీక్షించి
వారికోర్కెలనెరవేరఁజేసి

గీ॥ వాగ్దాసిగంగా నదీతీరమునను
వెలయు విశ్వేశ్వరస్వామి • విధముగాఁగ
అల్లపాపవినాశేశ్వర • ఉనెడునభిధ
జెలఁగుసాంబుండుమనల రక్షించుగాత.

కొడుకులులేక తుదకు నీశ్వరుత్పవచే గుతుడుకల్లి విద్యకు
ధనవ్యయమయిన పిదపఁ దత్పుత్రవరణము గలిగిన తల్లిదండ్రులస్థితి—
చ॥ కొడుకులులేకలేక శివుఁగూర్చి తపంబొనరింప సత్కృపక
బుడుతనొనంగ సర్వధనముకొ వ్యయపెట్టియు విద్యనేర్ప నా
తడుప్పటిజెందినంతఁ దలిదండ్రులకయ్యెను ముల్లువచ్చి కొ
ట్టిదచినరీతి యింక దరమావచియింపఁగ వానిదుస్థితిక.

(సమన్య) దుగ్ధపయోధిమధ్యమున దుమ్ములురేగె నదేమిచిత్రమో
ఉ॥ ముగ్ధయటంచునొంచి పరిఃపూర్ణముదమ్మున లక్ష్మీఁగాంచి గం
స్నిగ్ధమునైనగందవొడిఁచేతులఁదాల్చి మురారిచల్ల సం
దిగ్ధములేకనిర్జరులె • నెమ్మదిలో వెఱుగఁది యెంచఁగా
(దుగ్ధపయోధిమధ్యమున • దుమ్ములురేగె నదేమిచిత్రమో.)

సిరాబుడ్డియు—కలము.

ఉ॥ దాతలుదానపత్రములు • తద్దయువ్రామి సుధోపనూనమై
భూతకుశితవ్రామి యధిఃకారులయొద్ద హలాహలంబునై
ఆతతరీతివాణిక్రప • నందినవారి కపేక్షణీయమై
భూతిదమామపీరసపు • బుడ్డియులేఖని స్రవ్యకూర్చెడిన్.

అవధానాంతమునఁ జెప్పినవి.

ఉ॥ బండుగులెల్లనిండిన సభన్ బొరపాటుఘటించనీక నా
యందుకృపన్వహించి విజయమ్ము ఘటించి మౌళమ్మునించ నా
నందముజెందినాడను మనన్మునః నీపదముల్ భజించినన్
మందునిగూడఁబ్రాజ్ఞుని నొనర్తువునిక్కువమవస్థ పార్వతీ!

పెండ్లిలోఁజెప్పినవి.

సీ॥ అత్తరుసెంటుల • నమితమ్ముగనుదెచ్చి
యిల్లుగుమగుమ జేయించినారు
అడిగినకానుక • కధికమ్ముగనొసంగి
విమూలవారి మెక్కించినారు
బండుగులెల్లరు • పరితోషముపహింప
గౌరవమ్ములొనర్ప • గల్గినారు
భక్త్యములెన్నియో • పలురకమ్ములఁజేసి
వచ్చుయర్థులఁదృష్టిపఱచినారు

గీ॥ గుడ్డివారలుకుంటులు • కోరురీతిఁ
గౌరనార లన్నంబును • కొఱతలేక
పెట్టి వారల సంతోషపెట్టినారు
పిట్టపారింటజగుగు యీ పెండ్లిలోన.

వల్లూరు(గుంటూరుజిల్లా)లో కాళయుక్తిసం॥ వైశాఖశుద్ధ విదియ
మ॥ రా॥ శ్రీ॥ చేబోలు సుబ్బయ్యగారి గృహమున వారి మమారునివివా
హసమయమున ఆయన యొద్దఁజెప్పినవి.

సీ॥ అతిదయాశాలి వియ్యంకుండు చీదెళ్ళ
వీరయ్య యిచ్చోటఁ ♦ గూరుచుండ
ఆ ప్తబంధువులైన ♦ అక్కయాదిబుధులు
పరిణయమునుగాంచి ♦ ప్రమదమంద
తాక్యధుర్యండు విలాసాభిరతుఁడు వి
స్సమురాజు తగుకార్య ♦ సరణిదెల్పు
నీమిదిప్రేమచే ♦ నామోదమునవచ్చి
విహితులెల్లగు కడు ♦ వేడ్కఁగనఁగ

గీ॥ మానివాసంబునౌ భవన్మందిరము
పండితాళి సదస్సునఁ ♦ బ్రబలియుండ
సుతునకువివాహముంజేయు ♦ శోభఁగాంచి
అలరుమయ్య! చేబోలు సుబ్బయ్యగుప్త!
ఉ॥ హాటకమిచ్చిన౯ మణులహారమునిచ్చిన భక్తియుంట వే
నూటపదారులిచ్చినను ♦ నూతనచేలములిచ్చియున్న నా
కేటికియంచు నిత్యము రమేశునిఁగొల్పెడు నీగురుండునౌ
కోటయశాస్త్రిగారి కొడుకు న్ను గాంచుమ సుబ్బయాభిధా!

శ్రీ॥ చీదెళ్ళ వీరయ్యగారిమీదఁ జెప్పినవి.

సీ॥ రావించినాడవు ♦ రామయజ్ఞమొనర్చి
ధన్యుడైతగుఅప్పదాసవిబుధు
వినఁజేసినాడవు ♦ వీనులవిందుగ
వేంకటప్పయగారి ♦ వినుతగాన
మాలించినావు శతావధానినగు మ
త్కవితావిలాసినిధాటికొంతఁ
బెట్టించినాడవు ♦ విప్రజనాళికి
మృష్టాన్న మెలమి సంతుష్టిఁగాఁగ

గీ॥ కొఱత నేమియులేక దిక్కులకునిండె
దావకయశమ్ము పుత్రకోద్వాహమునను

అల్లశ్రీరామచంద్రుని ♦ యనుజులటుల
 ననుజవర్గముకొల్వ వీరయ్యగుప్త!
 గీ॥ నిస్తులముగ నొనరించు ♦ నీదుపుత్రి
 పరిణయముకాంచ మారు కన్పండువయ్యె
 బంధుసంతతితోడ నీభవనమెల్ల
 రమ్యమైపొల్చె నేడు వీరయ్యగుప్త!
 పెండ్లికుమారునిపైచెప్పినది.

మ॥ అనయంబుకొనినయస్వభావమున నాఁర్య శ్రేణిసేవింపుచుకొ
 నినుసేవింపుచునున్న యర్థిజనముకొ ♦ సిత్యంబు పోషింపుచుకొ
 ధనసంపాదననూచరించుచును మోదంబందుచుకొ నేర్పుచే
 హనుమయ్యా! సతిఁజేరిమనేలుకొనువయ్యా మేల్ చిరగబీర్వివై.
 పెండ్లికుమార్తెపై చెప్పినది.

సీ॥ అత్తమామలయాజ్ఞా ♦ సతిభక్తి నొనరించి
 తలలోనినాల్కవై ♦ తనరుపమ్మ
 బంధుజాలముల సపర్యలఁజేసి పూ
 సలనుదారమువలె ♦ మెలఁగుమమ్మ
 స్వామిపై ఘనభక్తి ♦ నోములనాసక్తి
 బిడ్డలననురక్తి ♦ బెంచుమమ్మ
 పతికిసేవలొనర్చి ♦ ప్రమదంబునింపుచు
 సంతోషమునఁబ్రొద్దు ♦ జరుపుమమ్మ

గీ॥ మీరలిరువురుమైత్రిచే ♦ మెలఁగుచుండి
 పెద్దవారలసంతోస ♦ పెట్టుడమ్మ
 ఆయురారోగ్యభాగ్యము ♦ లందుడమ్మ
 సద్గుణవిశాల! లక్ష్మీనర్సమ్మ! బాల!
 సత్కరించినప్పుడు చెప్పినది.

మ॥ తొలుతకొ మేల్ సరిగంచుచేలముల నత్యుత్సాహివై యుచ్చి యా
 వల స్వర్ణాదిక రాప్యపూజలొనరింపకొ భావనందెంచి కొ
 సుల, రూప్యముల నిచ్చియుండుటను నిచ్చో నీదుదాతృస్వముకొ
 బలుకకొశక్యమె యస్మదాదులకు సుబ్బయ్యా! సుభావోదయా!

చెఱకు పల్లి

(శతావధానము)

ది 31- 6- 1918

ప్రారంభము

కాత్యాయనికీ వ దీయసభలకా • జేమోడ్పులందీయ నా
రుణ్యముదాల్పుచుకా జయములకా • వాటించుచుండకా భరీ!
శ్యామనితోడనున్న నిను నేనర్థింప మీ రిర్వరుకా
వం గరుణంపరొక్కొ జయముకా • త్రిబాలకోటిశ్వరా!
మంబ్రీముడిజూపి మత్సభను నెగ్గకా జేయుదీవంచు ని
వస్త్వభ త్వత్వమును నుత్సాహము గాజేయఁగా
గొంతికా వరియెట్టులోమెదొ బుధస్తోషము వాటించువా
కా నాకొనగంగదయ్య యనుకంపకా బాలకోటిశ్వరా!

గొయప్త శతావధానములు గావింపంగ మున్నెంతయుకా
తప్రాయమునుండియుకా విహితుఁడొ • శ్రీరామునింగూడ నే
దోడ్కోల గొనిపోవుచుంటినతఁ డేతేరంగలేదిప్పుడా
తమాన్వి జయము కూర్చునలె నాకుకా బాలకోటిశ్వరా!

భూరుదైన దీదంబపాణిగారు
వత నష్టావధానము • సలుపుమనియు
మతిఁ గని వాంఛించె • శతావధాన
లగనియెదొ బాలకోటిశ్వరుండ!

ప్రారంభము

పుటములుయుల్ల నెకా వాఘవపుత్రుని వాదశనామసంస్తుతికా
తరమోదసంగదము • భారతమీయఁడు ఫల్గుణుండు తా
వనముల్లెత్తి రిపుగొండము నాశమొనర్చుచుండ ను.
దముదముని పాండవ విలాసము సంగస్తుతిఁ జేయ వైరిహృ
దములు యుల్లనెకా వాఘవపుత్రునివా దశనామ సంస్తుతికా)

బాలకోటిశ్వరస్వామి.

తం విష్ణురీ నీదుభక్తులు నినుకా • విష్ణున్న మాభక్తి నే
కొల్పుటఁజేసి నిత్యమును యుష్మద్ధర్మనంబీయఁగా

- వరకారుణ్యత నిష్పరంబున వసింపక జాలియున్నట్టి నిక
స్మరియింతుక దురితావహమును కుమేశా! బాలకోటిశ్వరా!

(సమస్య) దుర్వాసునికన్న లేడు ధూర్తుడుభువిలో
క॥ ఉర్విశుఁ డంబరీషుఁడు! సర్వేశుని హరినిఁగొల్వ • సహనరహితుఁడై
దుర్వాక్కుల నిందించిన । (దుర్వాసునికన్న లేడు ధూర్తుడుభువిలో)

బాలికాపాఠశాలలు.

చ॥ పనితలువిద్యనేర్చి ఋజువర్తనులై మగవారిరీతి ధీ
ఖనులయి కీర్తిగాంచమి వంగక మనపాలకులిష్ట బాలికా
మణులకుఁ బల్లెపల్లెను క్రీమంబుననిల్పెడి పాఠశాలలక
గనుగొన వారొనర్చుయువకారము సంస్తుతిసేయఁ జెల్లదే!
(సమస్య) కన్నఘనుఁడొ భార్యగాదతనికి

ఆ॥ వె॥ చేదిభూమిపాలు • చేబట్టురుక్మిణి
యనుచుదలచకుము త్వదాత్మలోన
శౌర్యరూపసుగుణ • సంపదలనుశౌరి
(కన్నఘనుఁడొ భార్యకాదతనికి)

ప్రస్తుతయుద్ధము.

ఉ॥ నందలువేలులక్షలు ప్రవాహముగా జనమెల్లఁజచ్చుటక
గొండలవలదెపాలకుఁ గుండెలు; తొనముచేత బీగలు
నందముదక్కి పూట కిశినమ్మును లేకయె పిగాడుచుండి శ
మందును ఘోరయుద్ధమిది • మంతముగాంచుట లెన్నఁదొకదా!

నందిమెడలోనిగంట

॥ కటకంతుని వాహనమై । అరయం బ్రవధగణమునకునధ్యక్షుండై
వఱలెడు నందికిగళముననురళిం చెడిగంటమోయునొంకరమ్ముక

సీ॥ పదపక్షిలాశిత్య • పద్ధతిఁబాడంగ । దండినివేలుగాఁ • దలఁపవేల
అనపద్యహృద్య పద్ధార్థగౌరవమొంచ । భారవియనివేటె • పల్కవేల
అసమానలనదుపమాశయంబదియొన్న । కాళిదాసుడటంచు • గణనమేల
మహనీయవాగ్ధరి • మాధుర్యమదిగోల । బాణునివేలుగాఁ • బలుకవేల

(సమస్య) చెలువుగ రామలక్ష్మణులు సీతకు తమ్ములు శంభుడన్నయున్.
 చ॥ అలరుచు గాధినందనుని • యజ్ఞముగాచిన వారలెవ్వ? రే
 లలనకు భర్తరాముడు? తలంప శశాంకుని వైరులెవ్వి? పా
 పల ధరియించు నెవ్వ? డలఁఫల్గునుఁ డేవఁగు మాదిప్రట్టికిన్
 (చెలువుగ రామలక్ష్మణులు • సీతకు తమ్ములు శంభుడన్నయున్)
 పంచముఖాంజనేయ స్తవము.

మ॥ తననుం జిత్తములో స్మరించునెడ విద్యాబుద్ధులం గూర్చి నె
 మ్మనమందుంగల చింతలెల్లఁ ద్రుతిలో • మాయమ్ముగావించి ద
 ర్శనభాగ్యమ్ము నొసంగి యంత్యమున మోక్షంబిచ్చి రక్షించుదే
 వుని శ్రీ పంచముఖాంజనేయుని సతంబున్ ధ్యానముంజేయుడీ.
 స్తాండు - ఉత్సాహవృత్తము.

ఎంత తమముగల్గియున్న • నించుకేని కష్టమున్
 స్వాంతమందు గల్గనీక • సౌఖ్యదాయకం బగున్
 గాంతితోడ వెల్లునట్టి • గ్లాసుగల్గు స్తాండు నీ
 వెంతవెలయు నైనఁగొనుమి • యేదైరన్ హితోత్తమా!

(సమస్య) కాపురమేది నీది కపిగా సరిజూపుడి కాపురమ్మొకో.
 ఉ॥ లోపములున్న వారు తమలోపములన్ గ్రహింపలేక యా
 టలోపము జూపి యెంతయును • టొంపు వహించెడు వారిరితి మా
 జూపుడి హైన్యమైనదనుచున్ వచియించెదె! యోజనేయఁగా
 (కాపురమేది? నీది; కపిగా! సరి జూపుడి కాపురంబొకో)

గీ॥ యని సేభాస్థాత్య జనులందఁబిధిక్ ముదయు । నొంది నుతియింప ననధానఁ మొప్పఁజేసి
 తిక్షువురిలోఁ గోటీశు • నెదుటనీవు । విమతచుదనాశ! ప్రితాప • వేంకటేశ!

ఉ॥ మీ సరి శంభుసాహితీయు • మీపదవైఖరి మీకవిత్వమున్
 మీసుగుమారకల్పనయు • మీదగు ధారణ నిల్పుకొంటయున్
 మీసవిలాసభాషణయు • మే మిటుచూడఁగ వేంకటేశుడో
 యా నుకవీశమాళియుగు • నందపు తిర్పతియో యందగున్.

ఉ॥ ఇట్టి శతావధానమున • కీచుహనీయుఁడు కర్తయకాట నా
 కెట్టి మనఃప్రమోదముల • నేర్పడఁజేసెనొ మీరెఱుంగరే
 గట్టిగ నేనుజెప్ప మరి • గాఢహృదంతర ప్రేమయఁదు రే
 పట్టునవైనఁగాని కవి • పార్థివుభాషణముల్ ప్రమాణముల్.

ఇట్లు సుధీజన విధేయుఁడు

అకొండి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి, ఆగ్రాసాధిపతి, గుర్రుడపల్లి.

(సమస్య) ఉన్న వాసన వాయునే యుల్లిగడ్డ

గీ॥ గుణవిహీను నిరక్షరః కుక్షు సుకవి
దూరు సభలోన నుంచుచో • నూరుకొనునె
ప్రస్థదుఃకుగాకః సెంటులో • పలనుముంచ
(నున్న వాసన వాయునే • యుల్లిగడ్డ)
రిజప్తువారి ఆఫీసు.

సీ॥ బోగము క్కవారిపై • మోహముక్తనుంజెంది
కొంపగోడిని నముక్త • కొనెడివారు
వృద్ధులై తామింక • పెండ్లిండ్లకై కల్లు
మాన్యములముక్త దు • రాగ్రచరులు
సారాయికై పుకై • శత సహస్రములు
ఋణములు గావించు • హీనమతులు
ఆదాయమును వించు • అధిక వ్యయముల
నాచరింపంగ నెంచు • నీచమతులు

గీ॥ కానుపించెదరే కాని • కర్షకునకు
కప్తలొసంగగవచ్చు గౌరవపు జనులు
కానుపింపరు సుముక్త యీ • కాలమునను
వెదకిచూడ రిజప్తురాఫీసులోన.
చలిజ్వరము - ఉత్సాహవృత్తము
ఒక్కదినమునగుదమాని • యొక్కదినము పచ్చుచున్
విక్కుటముగ వాంతులెపుడు • మేరమీటియాటయున్
సుక్కుంజేసి న నుజులను కు • రూపులుగ నొనర్చెడిన్
అక్కటకటచలినిఁగూడి • నట్టి జ్వరముగల్గినన్.
తిలకము

శా॥ జుట్టుందున్నతి బట్టకట్టితిని బల్ • పోకున్ పహింపంగ నిం
కెట్టో భూషలుకొన్ని దాల్చితిని కానీ లోటుగాఁదోచె ని

ఉ శ్రీకృష్ణప్రమేయ సః సీయహరీత సుధాః కునివ్య రా
కా లీతేమధాతి నుర • కాండజయాపహమై మనోజమై
బాలురు పడితుల్ కవు ల • పారముదమ్మనఁదేలియాడఁగా
గ్రాలు భవత్కవిత్వము జ • న్నతమామను నేంకశేషరా!
ఇట్లు భువనగిరి శోదండపాణి, సబురిజస్త్రియ, చెఱకుపల్లి.

ప్పట్టుంగావున వర్ణముందెలిపి శోభకూర్పునం చెంచితాఁ
బెట్టెకొమేల్ తిలకంబు మోమున; నిటుకొనీక్షింపఁగా నేగుచుకొ.

చెఱకుపల్లిసంత

సీ॥ కుళ్లుకాయలుదెచ్చి • గుట్టలుగనువైచి
అక్రియమ్మున • కమ్మువారు
మృత్యుత్రయను తాము • మెండుగఁదెచ్చి సా
యంతనంబగుదాక • సమ్మువారు
కాయధాన్యము తెచ్చి • త్రామమ్ముగానుంట
అధిక క్రియమ్మున • కమ్మువారు
పలురకమ్ముల మిఠాములను గావించుచు
బాలుర సంతోష • పఱచువారు

సీ॥ పూసలును కుంకుమముపూసమ్ము • దాసరులును
సర్వముం గొనవచ్చిన • జనమువలన
ఇసుముజల్లిన రాలఁగ • నెడములేక
పంచములకు వింత చెఱకుపల్లిసంత.

గో పాల స్వామి - మత్తకోకిల
కేళికీలుండవౌచు నందుని • గేహమందున బాల్యముం
దాలఁగాచెడివేళవేణువు • నంచితమ్ముగ నూదుచుకొ
హళిఁగొల్పితి వెల్లవారికి • నట్టి నిన్మదిఁగొల్తు గో
పాలదేవ! మదీయపాప నివారణం బొనరింపుమా!

నవరత్నములు

కా॥ నానావేదనికాయ భూషితము శుంభదానవిద్యప్రభా
ధీమోల్లాస మధీజన ప్రకర నిర్దేశస్ఫురద్యాకృతి వి
జ్ఞానానందసుమాధురీ రసము సజ్జానాంధకారాశ్శయం
బొనీసత్సభ కేగుదెంచిన మహాశ్శ్రేణి సర్పించెదకొ.

మ॥ సగ సత్వంబును హాసశాంతియు నుదంచద్వాగ్విలాసంబురకొ
గర మొప్పంగ విపుంగ వుండనఁగఁ బ్రాప్త్యాతికొ మహింగాంచు నీ
పురుషశ్రేష్ఠ ప్రతాపవంశజా ముఖాంభోజాతముం గంటిరే
యరవిందాసనురాణి కాపురము నేయకొ భక్తనాత్సల్యయై.

(సమస్య) రాముండంతట రుక్మిణీసతి కరగ్రాహము చేసె న్నడిక
శా|| శ్యామాబ్ధిప్రతిమానదేహుడు సమస్తాధీశుడౌ కృష్ణుడు
ద్దామప్రాధిని దుష్టభూపులనడిక ♦ దార్కారు గావించి 'తా
నే ముమ్మాటికి మత్స్యియుం'డనుచు లోనెంచంగృహగోపికా
(రాముండంతట రుక్మిణీసతి కరగ్రాహము చేసెనా నడిక)

ఉ|| దేవతలెల్ల రక్కసుల ♦ తీండ్రపు బాధలకాగలేక గౌ
రీవరుతోడ మొట్టయిడ ♦ బ్రేముడిదాల్చి ప్రసన్నుడయ్యు దే
వావనదతుడౌచు మహిమాన్వితుడైన కుమారుఁగాంచ దై
త్యావళి రూపుమాపి సురలందఱు బోచె నతండు శూరుడై
చంద్రుడు—యమధర్మ రాజు. ఉపమానము.

సీ|| జారవృత్తిజరించు ♦ జనుల దినాంతమ్ము
నందువేసటఁబెట్టు ♦ చందరుండు
జారవృత్తిజరించు ♦ జనుల ప్రాణాంతమ్ము
నందువేసటఁబెట్టు ♦ నంతకుండు
స్వైరులైచోరులౌ ♦ జనులను భటదృష్టి
పథమునఁబడజేయు ♦ బద్మవైరి
స్వైరులైచోరులౌ ♦ జనులను భటదృష్టి
పథమునఁబడజేయు ♦ బాశధారి

గీ|| రాజౌకండాటచే యమధర్మరాజౌ
కండుగానుంటచే బల్మిఖలులబాధ
వఱచి సత్పథచారులౌ ♦ వారిఁగాంచి
అలరుచుంద్రీశీతాంశుండు ♦ యముడు సమత.

చ|| దేవకుపురమ్ము నందధిపనించు ధరామరకోటిచే శుభో
త్కరముగఁ గల్పితంబగుచు ♦ గాంచు సభాస్థలిలోన వేంకటే
శ్వరకవిరాజశేఖరుడు ♦ భాసీలజేసె శతావధానమున
నిరుపమవాక్చమత్కృతులు ♦ నిల్పి సుధారసధారలేర్పడె.

శా|| కక్షలోబూని సమస్యలిచ్చినను వీకక దృష్టిసారించి యా
దాక్షిణ్యంబునకించుకేని వగజెందంబోక పూరించుచు
సాక్షాత్కరమొనర్చువాణి మది నశ్రాంతింబు ధ్యానించుచు
దీక్షంబూనిన వేంకటేశ్వరుని కెందే సాటివారుదురే?

సీ॥ ఆటలమ్మయు మాకు నలముట లేకుండఁ | కారుణ్యమున మమ్ము కాపుషమ్మ
తడవరయనురోగ • దశవహింపంగనీక   ”   ”
వంచలనెడివ్యాధి • వశముగానుండంగ   ”   ”
కలరా యనెడి భయం • కరజాడ్యమునులేక   ”   ”

గీ॥ భూరికృపతోడనీవు మమ్ములను సతము
కాంచితివి కాంచుచున్నావు • కాంచగలవ
టంచుకేల్మోడ్చుచుండెద • మధికభక్తి
లిప్పలిడుకల్పవల్లి! పో! లేరుతల్లి!

(సమస్య) శశ్వత్తీల వెలింగె తారకలు భాస్వద్బింబమధ్యంబున॥

శా॥ విశ్వంబెల్ల సృజించు ధాత యొకతఃస్వి రాప లావణ్యశోభాశ్వశ్రేయసమైన లీల సృజియింప వక్త్ర బింబంబునం దైశ్వర్య ప్రదమాచు తారకలు శోభాయత్తమై యుండుట (శశ్వత్లీల వెలింగె తారకలు భాస్వద్బింబ మధ్యంబున)

(సమస్య) ఆకాశముకంటచె నక్క అమరులుమెచ్చున్.

కం॥ ఆకాద్రవేయు లడుగఁగఁపీఁక సుధాపాత్ర కుశలఁవేయిఁజెఱగమున్
పాకారిదానిఁగొనఁఫణు | (లాకాశము గఱచెనక్క! అవ. రులు మెచ్చన్)

శ్రీ॥ కార్య నిర్వాహకాసక్తి ♦ కలుగకుంట
బుద్ధియందు వికాసము ♦ పొడలకుంట
నిద్ర, యలసట, మాంద్యము ♦ నిరతముంట
జడతలక్షణమై యొప్పు ♦ సత్కవీంద్ర!

సీ॥ మోమోట మనుమాట ♦ మామాట గాదంచు | నిచ్చుచున్న సమస్య ♦ లిచ్చుచారు
 ఏబాటఁబోయిన ♦ నీబాపఁ డడలునొ | ఆబాట వీముద ♦ మనెడివారు
 ఏచోటఁ గృతిలోనఁ ♦ వోచక యుండునొ | ఆచోటు నెమరుద ♦ మనెడివారు
 ఏవంక నెఁధాని ♦ ప్రావీణ్య మడఁగునొ | అవకఁ బోయెద ♦ మనెడివారు

గీ॥ వివిధవిధముల నవధాని ♦ వేటువేటుఁ | బృచ్చకులుగొందరీ సభఁ నిచ్చవచ్చు
నట్లులడిగిన ప్రశ్నల ♦ కన్నిటికిని | నుత్తరంబుల నందిచ్చె ♦ యొక్కమీర.

(సమస్య) ఏతపుకొమ్మమీద నొకయేనుగు సింగము వేటలాడఁగఁ.
 ఉ॥ ఆతతరీతి వైరమున • నయ్యవి యొక్కెడఁ జేరియున్నచో
 నేతరినైన తాము కలఁపించునుగాక వనమ్మునందు; నీ
 ఛేతము సంభ్రమించెనొ యిఁసీ కలఁగొటివొ లేక కంటివో
 (ఏతపుకొమ్మమీద నొక • యేనుగుసింగము వేటలాడఁగఁ.)

ఉ॥ ఇన్నిటి కొక్కమాట వచియించెద నీవిదొలంగ నెంచువాఁ
 డెన్నికలాఁగ దన్ననుఁయింపుఁగవచ్చి విలాసవైఖరికా
 బున్నగడల్ దురంతగుణభావములుం గననిచ్చి యంతటకా
 గ్రన్ననలేచి కేల్పొగిచి • కాదని తిన్నని సున్నజుట్టెడుకా.

నీ॥ గోపాలరత్నంబు • ప్రాపుజెన్నలకార । నీపాలకరుణను • నెఱపుగాక
 అనువంద నీదు జిహ్వగ్రంబునందున్న । నలువరాణియు సదా • నిలుచుగాక
 వివిధదేశములందు • నవధానములుసల్పి । నీకీర్తి దిశలెల్ల • నెగడుగాక
 కమనీయ సౌందర్య • గాత్రంబువహియించి । రేబవళ్ళును తేజఁరిల్లుగాక

గీ॥ సిరియు శోభనమెప్పుడు • జెందుకాక । చిరతరాయుష్యవంతమై • చెలఁగుగాక
 పుత్రపాత్ర కళత్ర సన్నిత్రవితతి । అంతకంతకు నభివృద్ధి • నందుగాక.

ఉ॥ ముం దొక పండితుం డిచట • మోదమునకా సభ వేగగూర్చియుకా
 బందుగులుకా నుహృజ్జనులు • బల్మరు విస్మయ మందుచుండఁగా
 కొందఱమందు డెందమునఁ • గూర్చెడుపట్ల విశేషకాలముకా
 సందియముకా గనంబడఁగఁ • జాచెనుబో వివిధావధానముకా.

ఉ॥ ఆ యవధానవైఖరుల • నారసి యాయవధానముగ దులం
 దోయిచు తూచెబోవఁ గనఁవోచెడు బెండులు కొండలం బలెకా
 న్యాయము కొద్దిగొప్పలను • నల్వపరక్ష నొసర్చి పంచెబో
 ప్రేమసి నిమ్మహానుమా కవీశ్వరు జిహ్వపయికా వసి.పఁగకా.

చెలుకుపల్లి, }
 31—6—1918. }

ఇట్లు సుధీజఃవిధేయుఁడు,
 చెలుకుపల్లి వేంకటకృష్ణయ్య,
 అసిస్టెంటు కలెగ్రారి,

ది 28—10—1918. నర్సాపురములో శ్రీ కొప్పర్తి యజ్ఞన్న.
గారికి రావుసాహెబు బిరుదు నిచ్చునమయమున శ్రీ క్యాంపు బెల్
కలెక్టరువారి సభలో చెప్పినవి.

ఉ॥ ధీపటిమమ్ము కూర్చియును • దేశములెల్లఁ జరింపఁజేసి మా
ప్రాపయి తోడు నీడయయి • బాయకమమ్ములఁ బోచుచుండి యే
దోపగిదిన్ యశమ్మునకుఁ • దోవనుజూపుచు నేటిట్లు న
ర్సాపురిఁ జేర్చియుండిన విశారద శారదఁగొల్తు మాతృలన్.

ఉ॥ సందియ మేమిలేక విలసద్దతి విష్ణునియంశచేత మా
బందరుమండలమ్మునకు • భవ్యకలక్టరువై చెలఱగు నీ
ముందర నేడు మాకవనమున్ వినుపింప నగణ్యమైన యా
నందముకాదె క్యాంపు బెలునామ ప్రసిద్ధ మహాశయాగ్రణీ!

చ॥ తమరు ననుజ్ఞనీయఁగ ముదమ్మునఁ గోరెదవిప్లు తొల్లి యాం
గ్లమునను షేక్ స్పియర్ మొదలుగా గల సత్కవులున్నరీతి యాం
ధ్రమునను సత్కవిత్వము కరమ్ము మునమ్మునఁ జెప్పనేర్చి మీ
సముఖత నిల్వఁగంటిమి ప్రశస్తతనమ్ముగ కలెటర్ ప్రభూ!

ఉ॥ నూతనులంచు నెంచుచు మనోజ్ఞకవిత్వము కాదటంచు మీ
చేతములన్ దలంపకుడు • చేడియతో తొలినాటి వాక్యముల్
ప్రీతిపహింపఁ జేయకయె • వెక్కసమానానాకొ అట్లై మత్కవి
త్వాతిశయమ్ము నూత్నమయి • నందున లోపము లేదొకింతయున్.

శా॥ సత్యాసత్య విచక్షణక్షమత విశ్వాసమ్ము లేకుండుటన్
వ్యత్యాసమ్ముగ యోజనల్ సలుపు నెవ్వారైన మాయాసభన్
నిత్యానందము లేదుపొమ్మనిన మన్నింపంగ మాకెట్టులొ
ప్రత్యక్షమ్మునఁ జూడఁగావలయు మత్ప్రవీణ్యగాంభీర్యముల్.

ఉ॥ కీర్తిగడింప వచ్చును నొకించుక, కాని ధనాధ్యులైన భూ
భర్తలకైనఁ బొందఁగ లనమ్మును శక్యముగాని బిద్దునై
వర్తిల 'రావుసాహె'బని • పాలకు లిత్తరి నిచ్చిరాయె; కొ
ప్పర్తిగులాబ్ధిచంద్రుడయి • భాసిలు యజ్ఞనమృతిగారికిన్.

అకుకవిత్వమునందు ప్రఖ్యాతిపహించిన రామేశ్వరకవులు సభికులెల్లరు విష్ణు
యాంద పరివశులగునట్లు ఒకరి తగువాత నొకరు లెక్కకుమించిన శుద్ధరత్నముల
సభికుల శ్రవణగూఢల నొసర్చిరి.—4వ శేడి నవంబరు నాగువారం 1918 ఆంధ్రపత్రిక.

*మొగలితూర్తి

(అష్టావధానము)

కాళయుక్తి ఆశ్వయుజబహుళ ద్వాదశి గురువారం 31-10-1918.

ప్రార్థన

ఉ॥ దొనని యెల్లవారు కొనియాడఁగఁబల్లెలఁ బట్టణంబులన్
బూనువధాన సత్సభలఁ • బోచితివైనను నేడు రాజసం
స్థానమునం బొనర్చుటకు • సాహసమూనిన యట్టివార మ
మ్మా! నిపుణము మాకొసఁగుమా మముబోవుమ! వాగ్విధూమణీ!

ఉ॥ నాటికి నాటికిన్ విబుధానాయకులన్ దనియించునట్టి వా
క్పాటవమిచ్చి నేడు మహిఁకాంతుని సత్సభలోన నిల్పినన్
ఓటమిఁగల్గినీయక జయోన్నతిమాకు ఘటించుమంచు ను
మ్మాటికి నింకనిన్ను బ్రతిఁగూలుట మానము బోవు మంచికా!
ప్రారంభము.

వి ఘ్న శ్వ రు డు

గీ విఘ్నములఁచి రక్షించు • వేల్పుచనుచు! స్వర్ణదీపార్వతుల ముద్దు •
పట్టించుచు! భక్తజనులకు నికటకల్పకమ వనుచు! వినుతిఁగావించు •
బోవు మో • విఘ్నరాజ!!

జా ర్జీ- మే రీ.

సీ అర్కచింబం బెప్పు • డస్తమింపఁగరాని
త్మోపాలన మొనర్చు • చక్రవర్తి
ఆంగ్లేయులట్టుల • హైందవులనుగూడ
సమభావమునఁ జూచు • చక్రవర్తి
వనదేశమునకు సమ్మతించి ఢిల్లీని
సామ్రాజ్యపతియైన • చక్రవర్తి
గణన కమేయమా • కరణిని మనకెల్ల
సౌఖ్యము లొడఁగూర్చు • చక్రవర్తి

గీ॥ కవిత నెఱుఁగుట రామేశ్వరపురియెదుట! నతిసమ్మనఁ జెప్ప నా • స్వాంతిమందు
దలఁచివాడనుగాన నిద్దానిలోన! తప్పులనుమాని యొప్పుల • దలఁపుఁడయ్య.
చ॥ తిరుపతిదేవతేశ్వర సుధీవరు లాది నొసర్చినార ల
బుద్ధిమగ నేడు మోటు ప్రమాదమొనర్పఁదదేశరీతిగా

గీ॥ కమలయును వాణి రూపమేకమ్ము గాఁగఁ మేరి రాణిగ భువిని జన్మించె
చె ననఁగ । చెలఁగు మేరినిఁగూడి సుశ్రీవహించి । సౌఖ్యమొందుతఁ
ఁగిజార్జి • చక్రవర్తి॥

గో పా ల స్వా మి

చ॥ సకలము త్వన్మహాత్వమున • సంభవమాటయు వృద్ధిఁబొందుటల్
వికలతఁగల్గు భక్తులొగి • వేడినయంతనె పోచుచుండుటల్
సుకముల కాటపట్టగుచు • శోభిల నీపురిఁజేయునిన్ను ను
త్సుకతను గొల్తు మో మొగలితూర్తి పుంధిప! గోపబాలకా!
(సమస్య) తల్లికి మగఁడౌటకన్న ధన్యతఁగలదే.

క॥ ఉల్లము రంజిల నేయుచు! వల్లభునకు సాయపడుచు • వత్తిలుచురగన్
పెల్లుగ సుఖమిడు సుగుణము (తల్లికి మగఁడౌటకన్న • ధన్యతఁగలదే)

ఆంజనేయుఁడు - మత్తకోకిల

వారిధి న్నిజ శక్తిచే నొక • పల్వలంబుగదాటి త
త్తీరముంగని లంకలోఁగల • దేవి జానకి గాంచియున్
ఁగిరఘాత్తము శంకదీర్చి యనేకరీతుల సాయ మే
పార రామునికిం బొనర్చిన • యాంజనేయు నుతించెదన్.
(సమస్య) అడుసు తొక్కుగనేల కాల్గుడుగనేల?

గీ॥ అర్ధఘటికా సుఖమ్మున • కాసఁజెంది! కులటలంగూడి వ్యాధుల •
నలయనేల! వైద్యులనుజేరి పలుపాట్లు • పడఁగనేల? (అడుసు దొక్కు
గనేల కాల్గుడుగనేల?)

మొగలితూర్తి పురవర్తన

శా॥ శ్రీరాజన్యుల వాసభూమియయి వాసిఁగాంచి యీనాటికిన్
శూరుల్ పూర్వుల సచ్చరిత్రముల నిచ్చోచాటు చిహ్నంబు లెం
తే రాజిల్లెడు కేతకీపురి సదా • దృక్పర్వమై యొప్పదే
శ్రీ రాజా నరసింహ భూపతులు వాసిన్ వాసముం జేయుటన్.

అరిసితి రీతి ధానమున • సంతసమాటను వారు మీరునన్

అరయగ మాన్ ధాన్యాలని • యాత్మ దలంచితిమయ్య యాత్మరీతి.

అవధానము జరుగు స్కూలు.

సీ॥ ప్రాకారములతోడ ♦ పరిధవిల్లెడిపూల

తీవెల యందంబు ♦ తెలుపఁదరమె

తళతళమనెడు కాంతులనీను భిత్తికా

పంక్తుల చెల్వంబు ♦ పల్కఁదరమె

ద్వారగవాక్షముల్ ♦ తఱచౌట వాయుప

చార పౌఖ్యంబును ♦ చాటుఁగలమె

బల్లలు కుర్చీలు ♦ పటములు బహుళమై

కూర్చు మోదమ్ము పల్కుటకు వశమె

గీ॥ మావధానంబు వీక్షింప ♦ మక్కువమెయి బంధువులతోడ పండిత
వడులతోడఁబ్బల నృసింహభూపతి ♦ యరుగుదెంచనేటి స్కూలు
వైభవము వర్ణించనగునె?

రా జా గా రి గృ హ ము

సీ॥ ప్రాకార వేష్టిత ♦ ప్రాభవంబై యందు

గున్న మామిళ్ళచే ♦ చెన్నుదనరి

గమగమ యనుతావి ♦ కడలెల్ల పఱవంగ

పువ్వుల తోటల ♦ పొల్పుజెంది

పల్కు పల్కులనెల్ల ♦ వడిపల్కునేర్చిన

శుకసంతతులతోడ ♦ శోభఁదాల్చి

కనుసన్నలనె పనుల్ ♦ గావించు దాసీజ

నంబు కిక్కిరియంగ ♦ డంబుమిరి

గీ॥ భళి! పితామహ వైకుంఠ ♦ భర్తసభల! ననుకరించుచు బహుళదోష
దృష్టునగుచు లలితమగుచు 'శ్రీకృష్ణ విలాస'మన దానరెను శ్రీనార
సింహరాజుగ్రిందిరమ్ము.

1. పూర్వ దేనియల్ మధుపముల్ దమిడిటఁగల్గె దాగునట్లుగా

మేఱగు మద్దుమాటలకు ♦ మీరలొనర్చెడి యీ వధానముక

జాల మదమ్మనం జదివి ♦ పంతసమొందరె యీ పురంబునక

బాటరు బాలికామణులు ♦ పండితవర్యులు రాజపుత్రులుక

గీ. భ్యాతిఁగాంచిన రామేశకపులునేడు | పూజితంబైన యవధానమునుబొసర్చె

గాన సంతోషపెట్టగా ♦ గలమె వారి | నెన శశికిని నూలుపో ♦ గనుట వినరేని

మలసా శిరీష, అస్థాన సిద్ధాంతి, ముగలితూర్తి.

ఈపురబాలికాపాఠశాల

సీ॥ బోధనాశక్తిని ♦ ముక్కాకలను దీటి

తగిన ప్రధానబోధకుడు దనర
సత్కళాయుతులౌచు ♦ సన్నుతి గనజాలి

దత్తులై యితర బోధకులు మెఱయఁ
బుటభేదనములోని ♦ భూరి ధనాధ్యులు

దీనివృద్ధికి గాంతు ♦ బూనుచుండ
ప్రతిమాన మరుదెంచి ♦ పాఠకోద్యోగియు

లరసి పెంపొందింప ♦ నలరుచుండ

గీ॥ అపరవాణీస్వరూపలై ♦ యలరునట్టి బాలికలువచ్చి విద్యలప్రతిది
నంబు బడయు యీ పురిబాలికాపాఠశాల నోముమీ కృపజూపివా
ణీ! మదంబ!

శ్రీ కాకర్లపూడి అప్పలనరసింహగజుగారు తమ మందిరముననుమ్మ
సత్కరించు తరినిశ్రీరాజాగారికోరికపై నొకచిత్తరువును గూర్చి చెప్పినది.
మ॥ ఒక హస్తంబది సంతసిం చితిమి నో హోయంచు వాకొంట, వే
రొకహస్తంబది యీవిచూపుటకునై ♦ యున్నాగమే యంటదై
ప్రకటంబయ్యె భవన్మనోగతము చిత్రంబైన జంత్రమ్ముచే
సకలామోదముగాఁగ నిత్తరిని రాజా నారసింహప్రభూ!

మ॥ అరయం దిర్వతివేంకటేశ్వర వధానాప్తి స్మృతిం గల్లఁగా
యిరువై నాలుగువత్సరములకు నేడేతెంచి రామేశ్వర
గరిమంజేసిన యీ వధానమిక విఖ్యాతమ్ము గానూపదే
సరసాగ్రేసరులార! సత్కవుల చర్చక శ్రీ మొగలితూర్తినిక.

క॥ రాజా అప్పలనాగసింహ బహదూర్ ♦ రంజిల్లగా వచ్చుట
వ్యాజప్రేమ పురినివాసులు వధానాత్కర్యత జేరుటక
తేజస్సూర్తులెసంగ నీ మొగలితూర్తి సత్కవికానులౌ
మీజంటక హరిప్రోచు సోదరత రామేశ్వరభ్యుతక వర్ణిలక.

గీ॥ ఎలమి కాభాభిమానమొకించుకే | పాడినేయక స్నేహభావంబు చేత
సోదరులనంగనుడుట ♦ చూడఁజూడ | వైదిక నియోగివైరముల్ ♦ బాసిపోయె.

గీ॥ ఎటిగి యెఱుంగకొ నిచ్చితి | మరయం బ్రశ్నంబు లిటుల ♦ నవధానమునక
సగళుగొనకు డుడంచును | వటిమటి ప్రార్థించుచుంటి ♦ మాన్యల మిన్నుక.

నారపరాజు నీతరామయ్య, కరణం, మొగలితూర్తి.

* పెంటపాడు

(అష్టావధానము)

కాశ్యపుక్తి సం॥ పుష్య శుద్ధ ఏకాదశి ఆదివారం (12-1-1919)

ప్రార్థన.

శా॥ శ్రీమంతుల్ సుకవుల్ బుధుల్ గలిగివాసిం జెందఁగాఁ జాలి యు
ద్ధామబైతగు పెంటపాటిని సభం ♦ గావింపఁగా నిత్తరిన్
ఆమోదమునఁ జేరియుంట మహనీయంబైన యుష్మత్కృపన్
మామీదం గనఁజేసి మాకు జయమిమ్మా తల్లి! కాత్యాయనీ!

శా॥ అప్పారాయ సుధీపతంసుఁడును శేషాచార్య ధీనర్యుఁడున్
యిష్టుట్లన్ సభసేయఁ గోరుట నిటన్ ♦ హేరాశమా కైతనున్
జెప్పన్ మమ్ముకృపం గనందగును; నిన్ ♦ నేవించువారల్ సభన్
మెప్పుం జెందుటకేచి చిత్రమగు వాణీ! భక్తసంరక్షణీ!

ప్రారంభము.

కోపము మంచిది.

ఉ॥ పాపుల దుర్మదాంధులను ♦ బాపి జగమ్మును రక్షసేయఁగా
లోపము లున్నచోటు లవఁలోకనముం బొనరించి దండమున్
జూపఁగ, సత్యధర్మ పరిశోధనఁ జేయఁగ, జ్ఞానహీనమా
కోపముగాక ధర్మమగు ♦ కోపముదాల్చుఁగ శ్రేయనూజుమీ.

(సమస్య) ఈశనిభార్యమీసముల కింతనిదానమె లెక్కపెట్టఁగన్.

ఉ॥ ఆశ సుయోధనుండు భవదర్ధ మహీతలమీక సర్వ మా
పోశనముం గొనందలప ♦ భూరిబలాధ్యులరయ్యమీర ల
త్యాశకుఁబోక పట్టణము ♦ లైదిఁటిఁగోరితి వంట! ధర్మజా!

(ఈశనిభార్య! మీసముల ♦ కింత నిదానమె లెక్కపెట్టఁగన్)

(సమస్య) భల్లున తెల్లవారెనన భానుఁడు పొల్చెను పశ్చిమాద్రిపై.

ఉ॥ మిల్లులు కూయఁగాఁ దొడఁగె ♦ మీరలు లెండని వారివార లున్
తల్లులు మేలుకొల్పుటలు ♦ తద్దయుయూరపులోఁ జెలంగఁగా
నెల్లరు పొద్దుగుగ్రింకెనని ♦ యిచ్చటివారనఁగా క్రమంబునన్
(భల్లున తెల్లవారెనన ♦ భానుడుపొల్చెను పశ్చిమాద్రిపై)

ప్రస్తుత యుద్ధము వలని లాభములు

ఉ॥ ఏచినజర్మనీ నివహా ♦ మెల్లనశింకఁగఁ జేయుపట్ల మై

దాచక యాంగిలేయులకు ♦ తద్దయుసాయము జేసియుంట సం

కోచము లేక రాజు మనఃకున్ దయసేయు స్వరాజ్య మందు రీ
యోచన నిక్కమేని ఫల ధిమణీ!

శివ కేశవుల కభేదము-శ్లేష

క" గిరిధరుని భుజగ సంగతు |నరయఁ ద్రిలోకముల నేలునట్టిమహాత్మున్
దరణి శశినేత్రు ముని సంస్మరణీయు ననంతు నేనుమాధపుదలఁతున్.

బ్రాహ్మణేతరోద్యమము.

మ॥ కలకాలమ్ముననుండి బ్రాహ్మణులు సఖ్యంబుని శూద్రాభిత్తోఁ
జెలఁగం గొందలు నూతనోద్యమములన్ సృష్టించి వైరమ్ములం
గలుగఁజేసిరి దాన నిర్వురకు సౌఖ్యం బేమియున్ లేక వ
ర్తిలగాఁ జొచ్చిరి దేశదుస్థితికి వీరేమూలమై యొప్పుగన్.

(సమస్య) స్మరాలయమ్ము మాతువా సమర్థపెండ్లికూఁతురా!

ధరామరేంద్రులెల్ల శంభు ధర్మనం బొనర్పఁగాఁ
గరమ్ము భక్తితోడ వచ్చి కాచియుండి రిచ్చటన్
హరార్చకా! యిదేమి చోద్యమానాకో యిటుల్ జిత

(స్మరాలయమ్ము మాతువా సమర్థ పెండ్లికూఁతురా)

త్వహిధ్యాయగుశ్రీరామకవి తానొక్కడే 'సిద్ధాంతము' గ్రామము
లో నవధానమొనర్చెను. ఒక్క సమస్యమాత్రము జ్ఞాపకముకలదు:—

చ॥ ఇది యొక పెండ్లికార్యమే మఱియేమి శుభావహ ముండె నింట నో
ముదితరొ! కట్టఁబెట్టఁ, బెడఁమూర్ఖమే చుట్టఁపుఁ జూపువచ్చుటం
గొదవఁగ నెంచునే పసుపుకుంకుమ తోడుత నిచ్చి తేని యా
(మదగజయానకున్ రవిక ధూత్రమెచాలను చీరయేటికిన్)

ఇటులే మే ముభయుల పతిబాల్యమున పెదనందిపాటిలో అష్టావధాన
మొనర్చితిమి. రికార్డులేదు. అప్పుడు "దేశాభిమానిపత్రిక"లో బ్రచురింపఁ
బడిన మాయావధానములోని యొకపద్యముమాత్రము జ్ఞాపకముకలదు.

పురుషవిరహము

చ॥ అకట! తలంపఁ బ్రాణపదమైన సుశీలనుబాసి యొంటివై

యొక నిమిషంబు నిల్వఁగలనే విధి కెందుల కిట్టిబుద్ధి కా
ముగులగు చాలయాయువును పోయును; పోసిన పోయనీ! సదా
సకియను గూర్చుకుండెడు ప్రజాపతి ధర్మమనస్కుఁ డెట్లగున్.

N.B. ఇట్టులే యొక మఱికొన్ని కలవు.

అత్తిలి

(అష్టావధానము)

కాళయుక్తి నామ సం॥ పుష్యశుద్ధ ౧౩ మంగళవారము (14-1-1919)
పార్వతీ న.

ఉ॥ శ్రీవసితా కృపాకలనః • జెన్నులరారెడు వారలెల్ల సం
భావితలీల మామకసంభం దిలకింపఁగఁ గోరియుంటఁ బ్ర
జ్ఞావిభవంబు జూపుటకు • సత్సభ సేయఁగఁబూనినార మం
బా! విధిరాణి! వాణి! విజయమొనఁగూర్చుమి యత్తిలికాసభకా.

ఉ॥ ఎన్నిదినంబు లీపగిది • నేముచరింపఁగ జాతకంబులో
నున్నదొ యంతకాల మిటు • నుత్సుకతం జరియించుచుండఁ బే
రెన్నికఁ గాంచజేయుచు నహీనకృపకా మముగాంచుమమ్మ ని
న్ను నిరతమ్మ గొల్చెద మనూనపు భక్తిని శంభురాణిరో!
పార్వతీ రంభము

సూర్యాస్తమయము.

క॥ నళినమ్ములుముకుళించెను | పులఁగులుతమతవఃకులాయః • ములకుంజేరెకా
శలులెల్ల బయలువెడలిరి | మెలమెల్లన; భానుఁ డస్తమించిన వేళకా.
పార్వతీనాటి చంద్రుడు

గీ॥ కలువలువెలుంగ పండువెన్నెలలుగాయ | జారచోరుల బింకముల్ •
సడలిపోవఁ । గాంతియుతుడౌచు పోడశకళలతోడఁ । గుముద
బాంధవుఁ డొప్పు పార్వతీమిదినంబు॥
లక్ష్మీవర్ణన.

ఉ॥ ఏమనుజుండు సీకృపవహింపఁగఁజాలనొ యాతడే మహా
ధీమహితుండు సజ్జనుడు • ధీరుఁ డుదారుడు సత్కులీనుడుకా
నామకుఁ డధికల్పుడు జనసింహుడౌచు యశస్సుగాంచుటకా
శ్రీమహిళా లామ! నుతి • సేయఁదరమ్మ భవన్మహాత్మముకా.

CERTIFICATE.

The public of Attili assembled at a meeting held on 14—1—1919 hereby certify to the splendid intellectual feats performed in the course of అష్టావధానము by కవికిశోర రామేశ్వర కవులు of Guntur District.

అత్తిలి,
14—1—1919.

PANDIT VADULA VENKATARAMAYYA,
T. MALLAVAJHAL B. A. SUB-REGISTRAR,

స ర్వే రా యి

సీ॥ ఇర్వరు కలహింస • నిది న్యాయమనిచెప్పఁ
గలిగిన ధర్మాధికారి యనఁగ
తనపొలమ్మును గాంచ • జనుదెంచురైతు చ
య్యన నధిష్ఠించునాసన వనంగ
సన్యము దృష్టిదోషము పాల్గొనుండఁ
బొలుపార నుంచిన • బొమ్మయనఁగ
క్షేత్ర విభజనము • జేసెడి వారల

కరయంగ ముంజేతి • యద్దమనఁగ

గీ॥ మన ప్రభుత్వము వారిచే • మనకు నొసఁగఁ
బడి పొలములఁ గాచుదేవతయనఁగఁ
బొలముగట్టులఁ బుంతలఁ • బొలుచునట్టి
సర్విరాయిని నుతియింపఁ • జనదె యార్య!
పుత్రశోకము.

సీ॥ నవమాసములు మోసి • నవసి యెట్టెట్టులో
కన్నతల్లికి శోక మగ్గులముగాఁగ
పుట్టిన దాదిగాముద్దాపి పెంచిన
జనకునిచింత దుస్సహముగాఁగ
నొకకంచమున మెక్కి • యొకమంచమునఁ బండి
నట్టి సోదరులు విహ్వలులు గాఁగ
నూతనముగ వచ్చి • పీఠిఁగొల్పెడు సాతి
పరువమ్మ బొగ్గులపాలుగాఁగ

గీ॥ విద్వేలనునేర్చి ప్రాజ్ఞుడై • వెలయునొకఁడు
దుఃఖమున మూడుకాళ్ళ ముదుసళ్ళలైన
తల్లిదండ్రుల ముంచి యీ • ధరణిఁబాసె
దైవభుటనము లెట్టివో • తరమె తెలియ.

విరోపాయుద్ధము - భారతయుద్ధము పోలిక.

చ॥ పదుగురురాజు లేకమయి • వచ్చుట నైన్యములెల్లఁ జచ్చుట
వదలఁగరాని బంధువులపాగిణములూడుట లక్ష్మీపోవుటల్

మదిగణియింప రెండును సమానమై యైనను వత్సరంబు లీ
కదనము తీరకుంట నధికంబన నొప్పును భారతాజికిన్.

(నమస్య) క్షత్రములన గగనమందు ఘనతవహించెన్.

క॥ రాత్రులఁదళతళమనుచును జిత్రముగా దక్షసుతలు చెలువొప్పుగఁదా
మైత్రి నిరువదేడయి న(క్షత్రములన గగనమందు ఘనతవహించెన్)
శ్రీయుత పోలవరము శోభనాద్రిరావుగారు, కొలకలూరు.

చ॥ చదివినవార లాపయిరనజ్ఞులు గల్గిన వారలంచు నిం
పాదవంగనేటి కీ కొలకలూరికి వచ్చితి, మొక్కరైన మా
చదు వది యెట్టిదో యెఱుఁగునంగతిలేక సభం బొనర్పఁగాఁ
బదుగురు రారటం చొక నెఱపంబున మాసభ సేయరైరిగా.

మ॥ కవితావంశమునన్ జనించి మివులన్ ఖ్యాతిన్ విడంబించి స
త్కవియుగ్మం బరుదేఱు గాదనుచు పల్కంగా రసంబొనె మీ
భవనంబందున మిత్రులం బిలిచి శుంభల్లీల మానిద్య సుం
త విలోకింపుము నీకె సద్యశము మించన్ శోభనాద్ర్యాహ్వాయా!

మ॥ సతమున్ మా కవితా విలాసినియుఁ బ్రాజ్ఞశ్రేణిమున్నందు నం
చితరీతిన్ నటియించుఁగాని యొగునిం జెల్వొప్పవీక్షింప దా
యత భూమింద్రులమంచుఁ ద్రొల్కిపడు విద్యాశూన్యుల త్తంబు సం
స్థితరండాస్తన వైఖరిన్ గనును గాదా! శోభనాద్ర్యాహ్వాయా.

గీ॥ తమరు రసికులటంచును చలఁచినాము! తిరిగి వాటిని వీరు బ్రా
ర్థింపఁ జాల మాజ్ఞ నిడినచో సభను సేయంగలార! పూర్వజన
గేయ! శ్రీశోభనాద్రిరాయ!

క॥ మీకును మాకును బురికిని నేకరణిన్ నైన యశమునింపఁ దలంపన్
యీకార్యము నెఱవేర్పుము! ప్రాకటగతిశోభనాద్రిరాయా! గేయా!

రుద్రవరపు కాశీపతి రావుగారు.

మ॥ అనఘుల్ సర్వకలావీశారదులు ద్రావ్యాధ్యుల్ యశఃకాములౌ
జనముల్ మీరలుగల్గి యేగడపపుఁ జల్ సేయ మాకేల మీ
రనుమానింపకె యస్మదీయ కవితా హ్యాపకముం గాంధఁగాఁ
జను; కాశీపతిరాయ! సత్కవినుతా! సంస్తూయమానాశ్రీతా!

శ్రీశోభనాద్రిరాయ! శ్రీశోభనాద్రిరాయ! శ్రీశోభనాద్రిరాయ!

*కొలకలూరు
(అష్టావధానము)

కాశ్యపు_క్తి పుష్య బి|| పష్టి బుధవారము (22-1-1919)

ସା. ଉ. ୨.

చ॥ పలువురు పాజ్జులుండుట సంభం బొనరింపఁగ నెంచ, నెంచిన
ట్టులె సమకూడియుండుట కడుంగడు సంతసమయ్యె; ద్విత్యపా
కలితులమై వెలుంగుటకుఁ ♦ గాంక్షజనించెను దానిఁగూడ నో
పలుకువెలంది! చెందఁగల ♦ వారమయేని కొఱుతఁగాంతుమే?

తే॥ గీ॥ పురినివసియించు ప్రముఖులెల్లరును వచ్చిరస్మ దవఘానమును
గాంచనొనటంచు । కొలకలూరికి మాకుపేర్గలుగఁజేయు భారము
వహింపుమీ మహేశ్వరుని కాణి!

స్వారంభము

వేదాంతము.

సీ॥ జీవేశ్వరైక్యము ♦ చెప్పజాలినదేది | తలపవేదాంతశాస్త్రము కాదె
అష్టాంగయోగము ♦ లరయబల్కునదేది   ,,   ,,
ముద్గాదిభావముల్ ♦ మొగివచించునదేది   ,,   ,,
సంసారబంధంబు ♦ సడలఁ జేయునదేది   ,,   ,,

గీ॥ జనన రహిత్యమొనరించు • శాస్త్రమేది? సకలవిద్యల కాదియా •
 శాస్త్రమేది? జనులమాయను విడనేయు • శాస్త్రమేది? తలచగాను
 వేదాంత శాస్త్రముకాదె॥

(సమాస్య) పిండిరుబ్బంగం గన్నులపండువయ్యెన్.

గీ॥ అవిరళంబగు రుజువుచే ♦ నవసి నవసి! నోరు చవిచెడి తా నత్తవారి
యిల్లు । చేరి పథ్యమ్మువిడుట చే♦కూరఁదలఁచి । (పిండిరుబ్బంగఁ
గన్నుల ♦ పండువయ్యె)

కోలి - మనుష్యుడు ఉపమ (హనుమంతునిగ కాక) సర్వ లఘుసేనము.

సీ॥ అవయవములనరయగసమమై యావనుజుడుకపియునుమనుష్యురిను

సతతముః పురముల్ • హితవతిఁ దిరుగుచు   ,,   .

ఒగులెట్టు సలిపిన • సరి నట్టు సలుపుచు ११ ౩౨

కృష్ణానది గలిగియుండు జవలత దిరుగుచు   ౨౨   ౨౨

శ్రీ॥ నమః పునః శమమును గలిగి తపము సలిపి స్థిరమగుమతిని దశరథః
పరశనయాని । గొలిచిన హనుమక్కు సమము కలుగక యొగి । మను
జాఁడు కసియునుతలపః మనుడు రిలన్ము.

(సమస్య) సంరక్షింపుము యెల్లమందనగవాసా! కోటి లింగేశ్వరా!

శా॥ సంరోధించిన కష్టజాలమున వేసారంగ లేకే నినున్

‘మాం రక్షా’యని వేడుచుండుటను బ్రేమంజూచి నాదైన యీ
సంకాపంబును నాలకింపఁ దగదా * జాల్మాండ నన్నింతటన్
(సంరక్షింపుము యెల్లమంద నగవాసా! కోటిలింగేశ్వరా!)

సీతకు-విభూతికి (ఉపమ)

చ॥ జ్వలనునిచే బవిత్రమయి * సమ్మతిమై నిరతమ్ము తమ్ములం
గొలిచిన భక్తవర్యుల క*కుంతితరీతి శివప్రదమ్మునై
కలుష సమూహమెల్ల వెలి*గాఁగఁబవిత్రులుగా నొనర్పఁగాఁ
గలుగు విభూతి భూసుతల*కైవడి యొక్కటి కాదె యారయన్.

ఇంగ్లండు దేశమునకు-మన దేశమునకు భేదము.

సీ॥ శ్రీకృష్ణతంత్రమ్ము చెలగదిచ్చోటను శ్రీకృష్ణతంత్రమ్ము చెలగునచట
శ్రీలుమంగుగవిద్య*చేనొప్పరిచ్చోట శ్రీలెల్లవిద్యసా*ధింతురచట
వేదప్రమాణంబు*విడజాల రిచ్చోట బైబిలు వెదమై*పరఁగు నచట
వివిధవర్ణంబుల*వెలయుదురిచ్చోట శ్వేతవర్ణంబుతో*జెలఁగుదురట
గీ॥ విగ్రహారాధనమ్ము గా*వింతు రిచట మానసికపూజ గావింప*బూ
నుదు రటః । దాల్చి భూషలువీరు వ*శ్రుములువారు! అరయ నిండి
యా మింగ్లాండు * లందు ప్రజలు.

వీరరాఘవస్వామి.

ఉ॥ దేవ మనీంద్రవర్ణము ను*తింపఁగ త్కౌస్తలినిన్ జనించి బా
హా విభవమ్ముచే విపుల*మై తగు యాశివువిల్లుదు*గించి శో
భావహయైన సీతఁ జెయి*వట్టిన వీరవరుండవో నినున్
భావమునన్ స్మరింపఁగ శు*భమ్ములు గల్గవె వీరరాఘవా!

(సమస్య) సంయమి తన భార్యఁజూచి చాటునకేగెన్.

క॥ సంయోజితమతితపము శుభంయువుడై సలుపదాని*భంగ మొనర్పన్
సంయోగవాంఛ నచ్చిన! (సంయమితనభార్యఁజూచి చాటునకేగెన్).

శ్రీ విద్య.

చ॥ తెలివిని గల్గి యింటిపని * దీర్పఁగ నాయము గుర్రెటింగి వ
తికల నిజ సంతతిం బెనుప*బ్రేముడి బంధుసపర్యలెంతయున్
సలుప పతిప్రతాపహిమ * సన్నతిఁ గాంచఁగఁ జాలనెంచినన్
నెలతలు విద్య నేర్వనరె * నిక్కముగాఁ బలుమాట లేటికిన్.

❀ భీ

(అష్ట)

కాళయుక్తినామ స

పాఠ్యం.

చ॥ తిరుపతికేగు యాత్రికు లతిప్రవదమ్మున నిల్చుచోటు; సు
స్థిరతర గౌతమి జలము చే కడు పావనమా స్థలంబు; శ్రీ
తరుణినివాసభూమి సుఖదాయకమైతగు భీమడోలులో
జరిపెడు మావధానమున ♦ సాయముజేయుమి శాంభవీ! కృపణ.

౫॥ వచ్చుటాదిగ మాపయి ♦ భక్తిజూపి
నేటి సభకూర్చి యీపురినిన్ దలంప
సబురిజస్త్రాగుగానుండు ♦ శాంతమూర్తి
యైన సుబ్బరావుని తరమా నుతింప?

పాఠ్యం.

సభ దేవాలయము చెట్టుక్రింద జేయుచున్నట్లు
శి॥ సార మసారముం దెలియు ♦ సత్యు లెందఱొ వచ్చెనుంట యు
ర్విరుహమొండు చాయలను ♦ వేడుకనింప సుగాలయంబునం
జేరియు నీవధానమును ♦ జిత్రము రంజిల మేమొనర్చుటం
గారుణికత్వమూని మము ♦ గాంచుత! వేలుపు వేంకటేశుడున్.

గులాబిపూవు.

౫॥ పరిహళయుక్తమాచుఁ బ్రసవంబులకెల్లను రాణియంచు నీ
ధరణిని సద్యశమ్ముగని ♦ తద్దయుఁగాంచ వనోజ్జయ్యున్
ల్లరికిని వాంఛనీయమయి ♦ లభ్యజనంబులకున్ మువంబిడన్
వరలు గులాబిపూవును స్థవమొనరింపఁగ జెల్లదే సఖా!

శివకేశవపరిము

౫॥ దురితలతాలవిత్తుగిడు చతుర్ముఖవాసన ముఖ్యదేశ శం
కగుడు గిరింద్రధారి భుజగమ్మును బాయనివాఁడు దైత్య
కగుడు తనూప్రదేశమున ♦ కాంతను గైకొనినట్టి మేటి, యే
మణియొమమ్ముఁ బోవఁగ నుమాధవుగొల్చెద మాత్రలోపన్

(సమస్య) చంద్రుండొప్పెను జండశాసనుగతిం జర్చింపఁగా ధీవరా!
 శా|| ఆంధ్రక్ష్మాతల చక్రీనర్తియు బాహు ప్రాధీనమిచ్చి నీ
 రంధ్రమైనయశస్మాగాంచి యరిదోర్ధ్వము పోజేయుచు
 తంద్రీభూతులగా నొనర్పఁగ సముద్యశ్శక్తుడౌ యా నారి
 (శ్చంద్రుండొప్పెను జండశాసను గతిం ♦ జర్చింపఁగా ధీవరా!)
 ముసలి మగఁడు — నయను వెండ్లాము.

క|| ముడుతలు బడిన శరీరము
 కడుయేహ్యపుకంపు జూచి ♦ కాంతలు మెటికల్
 వడివిటుచుచుందు పతియని
 యెడదం దల పోయ రించు ♦ కేనియు భక్తి.
 బంతులాట.

గీ|| ఆంగ్లభాషను నేర్చిన ♦ యలఘుమతులు
 కాంచువారికి విగుల దృష్పర్వమిడఁగ
 నాడుచుందు శరీరమ్ము ♦ లలయకుండఁ
 బళిర! సంతోషములమూట ♦ బంతులాట.

కృష్ణునిమీద సత్యభావగు కోపము.

మ|| నిరతంబేలనొ రుక్మిణీ యువతిపై ♦ స్నేహమ్ము వాడించి న
 త్తరుణీరత్నముతో విహారము సముద్యల్లల గావించి న
 న్నరయంబోనకె పారిజాతకుసుమం ♦ బాకాంతకే యిచ్చినా
 డరరేయంచును సత్య కృష్ణువయి రోహిణిద్యతా బావడి.
 సభాంతమునఁ జెప్పినవి.

మ|| తొలుతఁ సభ్యులరాక సందియములో ♦ దోచుకొనఁగ నీగు రో
 వెలనిండంగ జనంబు క్రిక్కిరియఁగా ♦ విచ్చేసిరీపశ వా
 క్కలనకజూపి ముదమ్ము గూర్చితిమి సత్కారము గావించఁగా
 వలయుకొ గొప్పగ మంచరాజగుల నుబ్బాదియ మూలకలక.

ఉ|| ఎందఱొ మాసభక గననఁపిన ముదమ్ము పహించుటొండొ మా
 యం దసమానమైన హితఁమాత్రు నహించిన సద్గుణుండొ స
 క్చందన తుల్యభాషియు భిషజ్జుణి బోగయశర్మ రాక యా
 నందము గూర్చుటొండు గనినారము యాసభలో మహేశ్వరి!

* గుండుగొలను

(అష్టావధానము)

సిద్ధాది ఆశ్వమేధ శుద్ధ నామ శుక్రవారము ది 3-10-1919.

ప్రార్థన.

సీ॥ మొగలితు రిన్మపాఁమ్రా నుసభ చేఁ పూలదండల పూజబొందినాము
నరసాపు పుకలెక్కు సభలోపల నాశుభాను మెప్పులందినాము
అధికారగ్రంథు నాష్టకమొందంగ నత్తిలిసభను మెప్పుందినాము
ఓవగ శీనుగలొప్పున్న డిగ మెచ్చు బెట పాటిసభఁగావించినాము

A॥ భీమదోయన సభను మోప్పించినాము! శల్లి! శారద! త్వత్కృపాత్కషణ
వలన! గుండుగొలనున సభశం బుండునటుల! నెలమి సీసభ గెల్పుమా
కీయుమప్ప!

ఉ॥ కొందలు త్వత్కృపాగరిమఁగున్ గుటికాకమతేమొ భంగముం
జెందెదరంట! యొక్కయెడఁ • జెందెదరంట మహాయశంబు; నా
చందముగాక యెల్లెడల • సద్యశమే ఘటియించి మమ్ము నా
నందముతోడఁ బోదు నీనునమ్మి భజించెదమమ్మ శాంకరీ!

ప్రారంభము.

ప్రకృతసభ

చ॥ అతులిత దేశభక్తులయి • నట్టి మహాత్ములు సత్కవీశ్వర
ప్రతితియుఁ బొరముఖ్యులను • బల్వగు పుస్తకమందిరమునం
గుతుకష్ట శోడ మనభ ననూనముగా ఘటియించుటన్ సర
స్వతిని వదిల్ భజించి సభనల్పఁగఁ బూజితిమేము యితరీ.

గులాబి పువ్వు

దు॥ ఆరయన్ సారభశోభితంబగుచు సమ్యక్కాంతివంతంబునై
విరులందున్ గణనీయమై చెలవమై • విఖ్యాతమై యొప్పియ
త్తరువుంగూర్చునదై సుఖాహత జేతః ప్రీతిగా నొప్పుటం
దరమానాక్కొ గులాబిపూవును నుతింపన్ మాకు నీవేళచున్.

గురువు వేశ్యముంటికిఁబోవ శిష్యుఁడు నన్నట

క॥ బడిలోనసీతు రెన్నియొ! పడియొ విజగుఁడు సుంతఁ న్నూనతఁగనకే
గడనచెలియంట! గంగఁగఁగడుపుబ్బ నవ్వెవానిఁ • గోఁ ఛాతుఁడున్.

స్వయం బ్రహ్మ సద్గుణభారతయవల సంతోషము.

సీ॥ వనదేశంబున నదేరి ననుటతామదేవతబాధసమయగలదు
కళలు, వృత్తులున్నదిగల్గుట చే బదసాదులు బ్రతుకగాఁజాలగలరు

బానిసత్వముపంచబంగళమైపోవనైచ్చాభివృద్ధిజీవింపగలరు
ఉన్నతాద్యోగమునొందినవనవాడుచెనదేనది. భిన్నగిరినొనర్తు
గీ॥ ధరణినెల్లెడ తలయెత్తి తిరుగంగలము. | వయ్యయే! సర్వమాత్ర భింప
గలవుబీద పెన్నిధి గాంచిన కిధముగాను! పరమముగును స్వరా
జ్యమాత్ర బడయ గలుగ.

తి ల క్ మ హా శ యు డు

ఉ॥ దేశహితమొనర్ప నిజదేహచ. నైన నొసంగనెంచి ఆ
వేశముగల్గి పాలకులె * విస్మయపలనగ రజనీతుల
గౌళలతక వచించియు జగన్ముత్యుడైన తి క్ న హాశయక
ఈశురమాను భక్తి సతియించిన శ్రేయము లభింప నిర్మయక.

జయజయ యని ప్రతిచగణము తొలుత నుండునెను.
జయజయ శాంతరి * శంభునినుండరి * సర్వజనాని ధైర్యముగా
జయజయ కాలిక * చండి యుమావతి * సన్నతగాత్రని దయసూత్ర
జయజయ దానవశాసని చిన్మయి * సంగృతమగినివాదినీ
జయజయ మామక * సంస్థితవృజ్జలజాకర నిర్మలజలదనీ

(సమస్య) బాలకుమీరము లగలె బలి! అందముగా

క॥ బాలికయైశిఖండియు! పాలికవనవ : దునొక్కయోదూరిన మివక
గ్రాలిపురుషతనుగననా! (బాలకుమీర. స్త్రీ. వ. కెళిబలి! అందముగా)

(సమస్య) పల్లవులే నిజభర్త లారయక.

చ॥ జననను నొందుటాది సకనన్విషయ ముల్లె తెలుంగబోక పా
వనమగు పెండ్లిమాని మధుపానముచే వ్యభిచారము తిన్నే
దనువు గలంతదాక దురితములొనర్చెను పేద్యజాతెల
వనితల కెల్లవేళలను * పల్లవులే నిజభర్త లారయక.

వచ్చుకప్పుకు శ్రీ భోగగజానీ వెంయ్యగారిమీందఁ బెప్పినది

చ॥ మనుప్రవ ర్ణముఁడెంతయుఁబ్రోమోదముగాకలెడి కబుర్లునుక
దనిపెనటన్న వాక్యములు * దబ్బకగా మదిఁబుడ గెడు నిక
గనుఁగొనుటాది సూన్యతముగా గుఁ తించినవారముయ్యి యి
ట్లనుదినమందు మాదృశుల * నాగయనముండెను నీవెంకనమా!

* నెల్లూరు

(అష్టావధానము) 11 జూన్ 1920.

ప్రార్థన.

ఉ॥ శ్రీయుతులైన రెడ్డికులశేఖరు లిందు వసించియుంట వి
ద్యాయుతులైన సాక్షిజ్ఞజన * వష్టవధాన శతావధానముల్
సేయుచు నుందురంచు విని * చేరితి మేనును; మొన్నమాసభక్త
నీయవాక్తో జయంబు నటులే కృపజూపుము నేచు భారతీ!

ఉ॥ సారెకు సారెకు సభల * స్వర్పంగ జేసి బహుకరింపఁగా
గోరెడు మిత్రవర్యుల కికుంతితమోదము సంఘటింపఁగా
నేరుపదెట్టులుండినను * నిత్యము నిన్నదికొల్పుచుంట వా
క్కురుఁ జేయుమీ త్రిపురసుండరి! నేటిసభక్త కృపకృమముతో॥

ప్రారంభము

రాముఁడు సీతకు హారము నొసంగుట.

సీ॥ భరతాదిసోదరవర్గంబుభక్తిమై

వీవనల్ చేపట్టి * విసరుచుండ

హనుమగతుఁడాదిగ * తనను గొల్చెడు వార

లచ్చోట నాహ్లాద * మందుచుండ

వరణుఁడాదిగ దేన * పరివారయొక్తుడై

వజ్రీకూడను వేడ్క * వచ్చియుండ

శాతముఁ డతి యంగస్త్య వసిష్ఠు లా

దిగ మునిజనములు * దీర్చియుండ

త॥ గీ॥ అమరవిభుఁ డొసంగిన రత్నహారము రఘు

శేఖరుఁడు నిజపట్టాభిషేకవేళ

జానకి గుణమ్ములకు మెచ్చి * సంతసమున

నమరులు నుతింప నామెకంతమున నిడియె॥

కపటసన్యాసి - లయగార్హి.

సొంపయిన వేషముధరింపఁ గను నేర్చియును * మంపుతన మేమి

కనుపింపకయె యుండక! యింకయిన మాటలు వచింపుచును

లూటకము * గింపగను బత్తిపహియింపుచు చరింపక! సంపద

గంధీనల • వింపుకను కన్దొనివసింపుచును ద్రవ్యముగ • డింపు
చుచును • గొంపలను నార్చుటకు • గుంపులుగ కుచ్చితత •
చుపునును లేవ్వు కగుంపింపఁ గను మార్గా!

సీత నడవిలో డిండుట.

కా దీక్షంబునాతి; లోకపందలను నెత్తికొని నిల్చిగాఁజాల నే
నాటికొ బాపకబాయ; గాన యనుజా! • ఆత్మగ్రా శాద్దులహ
వ్యదా నేఁపించరాటకని నాఁయాజ్ఞక ధరాజాత ని
దేక్షియ్యమై గడించి రహస్యచుఁ జెప్పెకొ రాముఁడత్యుగ్రుండై.

రామ రావణుల యుద్ధము.

౨ లోకత్రయమును • చీకాకు పరచెడు
ఖలుడ! రమ్మని రాముఁ • డలుకఁ బలుక
పూజకాభవఁ నెన్న • మ్రొందించి భుజియంప
వచ్చెద నంచు రావణుఁడు పలికి
నానాశ్రువుల రామునరచాయకుని నొంపఁ;
గరుడాశ్రయమున వాని • సరఁగఁద్రొంచి
చానా శరముల భూ • నభములు నిండఁగ
పౌఁస్యు తనువుపైఁ • బర్వ జేసి

తే గీ. మునిషనమ్ములు దేవ సముహమాములు
ఉరుత రావందనార్థిలో • నోలలాడ
భువనకలహోదు పంపె స్వర్గమునకును
రావణునిహాడ, కడిమి శ్రీరాముఁ డెలమి॥

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

ఉ పోయనువేటలోఁ గలుగు • నజ్ఞులార! బుధేంద్రులార! నూ
త్రైనను చెచ్చి మామక సభలో పొనరింపఁగఁజేసి తృప్తిగాఁ
గానుకలెచ్చియుంటఁ గుతుకమ్మునహించితి మింక నెట్టులే
మానక స్నేహభావమున • మమ్ముఁ గనుఁగొనుడయ్య సర్వదా.

* నెల్లూరు లో

.విజయఘంటాప్రదానసమయమున జరిగిన ప్రత్యేకసభలోఁ జెప్పిన

పద్యములలో కొన్ని

మ॥ ఒకకృష్ణుఁ డొనఁచు సాయమునకే యున్మగ్నతిఁ పొందువు
త్రుకు లుర్వీతలమెల్ల నేలి పుడెంతకొఱమాకు కృష్ణవ్యయం
బకలంకిస్థితితోడునీడలయి సాయంబెప్పు కావించఁబూ
నికతోనుంట నుఖంబుఁగంటిమి సుమీఁ నొడేరి నెల్లూరుప్రది!

ఉ॥ ఏమగుదెంచుటాదిగ నశేకవిధమ్ముల గౌరవించుచు
ప్రేమ స్వకీయమందిరము విడఁగనీఁ “చుంగు చుట్టమా
యేమి”యటంచు లోకులుభ్రామింపఁగ మోచరలాన్వయముండు శ్రీ
రామబుధుండు మమ్మిగన రండినార మమేయధంగులకొ.

కా॥ నీయుచ్చానయశంబుఁబల్క దరమే నెల్లూరి పార్వతీనందనం
దేయేచోటుల కేగ తావక యశంబే మాకు నాలింపఁగా
నాయెం దావకమైతి నేడిటుల లభ్యంబౌట మాయాత్మలా
రా!యెంతేనియు సంతసించుచు నుబ్రహ్మణ్య విద్వత్మణి!

మ॥ చనువుంగల్గుట పల్లెలందరయ ప్రిజ్ఞమ్మనై లేరై యి
చ్చిన బిర్దుల్ గొన నేమిలాభము బుధశ్రేష్ఠుండవై సవ్యశో
భినవౌ నీవిట హేమకంకణములకొ గంఠీరవాభిఖ్య న
ర్పణసేయం గొనకీర్తిగాక కడుఁ నుబ్రహ్మణ్య విద్వత్మణి!

ప్రకటన.

గుంటూరుమండల వాస్తవ్యులును “కవికోరి” విరుదాఁకినటును శతావధా
నులు నగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామేశ్వరకవులు యీ పేటలో గావించిన కవిశభాసములలో
దాటమావిన ప్రతిభావిశేషమునకు వారిని విజయఘంటాప్రదానాదికముతో సత్క
రించుటకు శ్రీ కవ్యకాపమేక్షరీ దేవాలయములో నీదిగఁ జూయఁకొయి వేగం
టలకు సభజరుగుటకు బ్రహ్మశ్రీ దున్నా సుబహ్మణ్యశాస్త్రిగారి రక్షణసహభివృద్ధి
సహించుటకు దయతో నంగీకరించి భాషాభివృద్ధి లెల్ల రీతియె చచ్చెడు చార్థము.

ప్రాసవశాన పేట, నెల్లూరు,
18—6—1920

జిల్లు,
భువనాల వాఙ్మన్యము,
కొడక గోపాలవ్రష్టము.

గీ॥ సభకు కైస ముబ్బియ్యియ్యోళ్ళు, అలపు
రాణ పిచ్చయ్యశాస్త్రి, యేనానిరెడ్డి
వేమురికులుండు శ్రీగాను • నిబుధుడాని
పండితులరాక సనన్మదానమామనయ్య.

మత్త॥ ధీనిశేషము గల్గజేసియు • దేశముల్ నడిగిప్పు చ
ప్రావధాన శతావధానము • లందుమాగు జయమున్ శో
భావహమ్మగ నిచ్చిబిద్దము • లగనఁజేసిన తల్లిరో!
కావఁగావలె నున్నుసన్మము • కన్యకాపరమేశ్వరీ!

బ్రహ్మశ్రీ శ్రీ మేల్వేల విఠల వ్రాసిన పద్యరత్నావళి.

ఉ॥ మొదటిదే పద్యముగ నుచ్చయవధానావధానము
భూమివీశ్వరుల ముదము • మొదట నూటవచ్చునీ కుండ
వేదవహిని పఠగా జగము • వేదము మున్ను పఠించి జేయ
బ్రాంధులను మాపతి సతిహయ కడలగు మొదటి నెల్లమున,
చ॥ తమను నొసంగివట్టి బిరుదలు నుదయి వచ్చు పద్య
ప్రమాణుల కెల్లవారి కిది • పులిదమ్ముల మున్నున్న గా
దను రొంగిపడజేయ నవధానములు నుదయించు నొ
హనులకడేరు నొప్పకడలెడి కుండు నుదయించి నుదేవుడెప్పుడు.

ఉ॥ ఇప్పుడు సత్కవీశ్వరుల • మొన్న నాకునొద మున్నముం
బర్హిని జేసి నాకుల పతిభాషణమునకు పద్యతాళిని
జ్యోతి చూడంబడి యశశక్తులు • పొందెను పొందెను
గర్వ విమాదులై గడిచెను ప్రమాణుల నదలెల్ల కీశ్వరుల!

కా॥ మొదటగాది పద్యప్రభులు వేదశ్లోకముల రుక్మిణి
స్ఫూర్ణజ్ఞుల కాప గొంగు • పొందెను మొదటగా
కొంత పద్యములను మొదటగా పఠి మొదటగా
య్య! గంమేల్వేల పద్మవీశ్వరులకు నీ వ్రాసిన శ్లోకము!

గీ॥ చంద్రులు నుదయించి • వదలకుండు చంద్రులకు
వైదగై కొని యుండు • నుదయించు మున్ను • శ్రీ మదావధానంబు!

నెల్లము,
18—6—20.

ఇట్లు పద్యములు,
మొదటి రామమూర్తి.

నెల్లములలో కన్యకాపరమేశ్వరీ అను పద్యమునందు పొందు రామేశ్వరీగళుల
ప్రతిభావిశేషమునకు మెచ్చి “అవధానావధానము” అను పద్యమునకు నొకరినొకరు చిరట.

* బాపట్ల

(అష్టావధానము)

రాది సం॥ నిజశ్రావణము 22-8-1920

ప్రార్థన.

వ॥ అవధానంబులు దేశదేశముల సేయన్నేర్చి యందున్న ప్రాజ్ఞానముల మెప్పులందిలివి; యెచట మాకు తాలూకయై కవులుం బండితులెంకటో కలిగి వేడ్కన్ నించు బాపట్లలో నవధానము క్రమశుంఛ నట్టి జయమిమ్మా భావనారాయణా!

అగ్రాసనాధిపతివైనఁ జెప్పినది.

గీ॥ పాంశువేణువలె యెడల గోపాలకృష్ణుఁడొంచిన ప్రియంబుమాపైన గుండునయ్య! అస్మదవధాన సభకు నాయకుఁడవైన! ఆంధ్రరత్న! గోపాలకృష్ణయ్య! ముఖ్య!

ప్రారంభము.

తమమ్మలము.

క॥ కటునయ్యను గునికరమై ఘోషియించును జీర్ణశక్తిగౌతుక మిచ్చున్ పరిమను గునిముల సిడు, నలమటా బోకొన్న తములము క్రమమ్ముగ సఖుడా!

తిలగునిర్యాణము.

వ॥ పలుకూర్చి మనపాలకప్రతితో • వాదించగా నేగి నిశ్చలభైరవమ్మన సిల్పి దేశమునకున్ • సాహాయ్యముంజేసి గీతలకున్ భాష్యమువ్రాసి జ్ఞానమును సంధానించి మమ్మామియోతిలకం! చేరితివే త్రినివ్వనము నార్థిన్ హైందవుల్ గుండంగన్.

[సమస్య] ముగురిస్తూ ర్చనముండదైవముక హేమామోమోటముల్లేవుగా (సభజేయించినఅసిస్టెంటుతహశీల్ దారగుపొన్నాదగామకోటిగారడిగిరి)

వ॥ తగ వేమూత్రము లేక కుంభజుడు పద్మప్రసాదముంబన్నచం హగనొనంచు సుయోధనుండు పురిగొల్పున్ సైంధవుం డడ్డుగా నగుటంగలై సుభద్రపట్టికిని నిర్యాణంబు; నిట్లొట కి (ముగురికొన్న ర్చనముండదైవముక హేమామోమోటముల్లేవుగా)

గంధమోసానుని శిష్యము.

గీ॥ విగ్రహమునకు నిలిపితమున్నది విని నిర్గుణోపాసన నేర్పినాడు బలుమూలములపై నున్నది నినిసంఘమునకు మేలుసల్పినాడు

- సహగమనాచార సంగతినెంతేని మంచిదికాదంచు మాస్పినాడు పాలకానభితోకబలుచూరువాక్రుచ్చిజనులదుస్థితిచూన్పజాలినాడు
గీ॥ శవదు బిడ్డల, రోగుల దైన్యగతినిగంగలోపలఁ గలుపు దుష్కర్మ
లెల్లఁబాయఁజేసియు మనకునై పాటుబడినాయనఘు నుతియింతు
రామమోహనుని నిచట.

దుష్యంత పరితాపము.

మ॥ తరుణీరత్నముగాంచి మాసము లనంతంబయ్యె మద్బుద్ధి వి
స్మరణంజెంది శకుంతలం గనక దోసంబెంతయున్ సల్పితిన్
అరలే! యుంగరమిట్ట జ్ఞప్తి నిటుసేయన్ మోదమయ్యెంగదా
కరిడాయన్ విడి పాదచిహ్నములకే • కౌతూహలుండౌ గతిన్.

“గోపాల” అని నాల్గుచరణములలో రావలెను. (శివపరము)
సీ॥ ఆబాల గోపాలచభినుతింపఁగఁజాలు మహనీయరూప నీస్మరణసేతు
గోపాలకృష్ణునకునుకూర్చుదైవంబ మహనీయరూప నీస్మరణసేతు
భవ! యేమిదొసగోపాలన సేయవు వ మహనీయరూప నీస్మరణసేతు
వందరంబులివిగోపాలఁ బడితికావు మహనీయరూప నీస్మరణసేతు
గీ॥ శంకరా! నిన్ను నామది • సంస్మరింతు! మామక దురితములనుభ • స్మరింబో
వర్చి! జననరాహిత్య మొసఁగి యుష్మత్పదాబ్జమూను నిల్పుమి
త్వత్కృపాకలన మమ్ము.

అగ్రాసనాధిపతియగు ఆంధ్రరత్నదుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారిచ్చినది.
(సమస్య) గడ్డంబడ్డుపడెన్ లతాంగికిఁ బ్రీయుం • గౌగిళ్ళలోఁ జేర్పఁగన్.
శా॥ సడ్డకమాని వసిష్ఠుదూరి యతనిన్ • సాధింప గాధేయుఁ డే
యడ్డంబించుకలేని మేల్తపము సేయన్ వజ్ర భీతిల్లి తాఁ
జెడ్డకసేయఁగ మేనకం బనుప యా • చేడెన్ వడింగూడుచో
(సడ్డం బడ్డుపడెన్ లతాంగికిఁ బ్రీయుం • గౌగిళ్ళలోఁ జేర్పఁగన్)
వ్యస్తాక్షరి “అరువత్తొక్షరగెనమ్మగదంటింద” (కన్నడం)

• ఈ వ్యస్తాక్షరి కర్ణమేమనగాః ఒకని కొకపుత్రుఁడు కలిగెను. ఆపుత్రుని కయవది పంప
త్పరిమలవరకు మాటలు కాలేదు. అప్పుడు “దంటు” అన్నాడు. తండ్రి బ్రతికియు
నందున నామాటవిని యపారమైన పక్షిచెంది అరువది పంపత్పరిమలకు నా కుమారు
యఁడు “దంటు” అన్నాడని యితరులకు పోతోపముతోఁ జెప్పికొనెనట. ఈ వ్యస్తాక్షరి
నిచ్చిన బ్రహ్మశ్రీకర్ణపాలెం సూర్యనారాయణగారును, జన్మవసీతాపరిరావుగారును
కొన్ని పద్యముతో మమ్ముఁ బ్రశంసించిరి. అపద్యములు మూరికార్డులో కనుపడలేదు.

* గూ డూ రు

(అష్టావధానము)

రొద్ది పుష్య శుద్ధ విదియ సోమ.వారము, 10-1-1921.

ప్రార్థన.

మ॥ నవమాసస్కులు మోసికన్న సుతులక * మాతల్ ప్రియోమాదనమున
మివులం బోషణజేయు నప్పగిది వేర్మిక వ.ముక్త కావాలి
త్కవులందుక గణయింప జేసితివి వేర్మిక నేడు నామానమున
యవధానమున గూడ సాయపడు మఃమ్మా! హే ముక్తావధానము

ఉ॥ ఎన్ని పురుళ్లు పుచ్చినను * ఇంతి ప్రసూతికి భీతయాత్మకము
ఎన్ని సభల్ పొనర్చినను * యెన్ని స్థలములనో జయమున
కొన్నను యెన్నడేనియొక * కొంచెము భీతిజనింప నొకప్పుడు
భృన్నతి దానిమాన్వి జయముక భజియింపదె మానమున

దుగ్ధ, ముగ్ధప్రాసలు, భగ్గు, లగ్గుములలో
భారత, భాగవత, రామాయణాధములు

ఉ॥ వాగ్ధృతిఁజూపి కృష్ణుఁ డబు * భగ్గుమొనరెచ్చెను
దుగ్ధసయోధి శాయయము * తుష్టి జనించెము
ముగ్ధలకెల్ల నెల్లెడల * మోదము కూర్చుండ జాలెను
స్నిగ్ధవచనస్కుండై కనిదె * సీతను పున్ను వ్రయంబున

చుంబన స్తన కాఠిన్యము గ్రహించు జానువొక్కరును
గ్రేసకుండొక్కరును వేత్వేలుగ నుండలెను. ఇద్దరికి
డపలెను- మాడవపాదము అచ్చతెల్లు.

శా॥ ధీకుల్ నేహితు లిగ్విరొక్క శివరాత్రిక వెలునై
వారస్త్రీని; నొకండు కోవెలకునై * వాంఛానితెరిగెను
వ్యారల్ సేతల నొండొరుం నలచుచు * బల్కలు
జారుండందెను ముక్తి, భక్తులకు నోకలెన్

మీజన్మస్థానము మున్నగు చరిత్ర.

స్త్రీ॥ కవిజనాశ్రయమయిఖ్యాతినిగొనినగుంటూరు
భాననారాయణస్వామి చే బొల్చుచు బాపట్లకొలంక
అనతిదూరమున ఘనయశమునుగాంచివర లెడివాన్నా
సామీప్యమైయుండిత్యైగురో త్తములుండుచున్నవారైనను

గీ॥ వై వినుచు నేనె నెయోగింశు డాతడిదువురమిటులసత్సభ లెన్ని యేని
చేయుచున్నా రిమింకను జేయగలము | గూడవల్లె త్త్యణరాయ ! గుణనిధాన !
దరిద్రునియవస్థ.

సీ॥ పక్షిసోపేతాన్ని • సంతుష్టి వహియింపః
నలపాయ గలుగ దేతరుణమునను
నగించు : శ్రుమల్ • ధరియింప నొనంచు
నాంధింప జెల్ల దెప్పటికిగాసి
వాహనముల నెక్కి • వలెనంచు భువకాంక్ష
జనియింప సాగ దేసమయమునను
హృదయముల నసీంప • నొనంచు గోరల
భృముకాదు జీవము • న్నంతవరకు

గీ॥ కట్ట నభలను పచ్చిన నెవ్వరేని
కత్త నడిగెకరని వెల • వెల మొగంబు
కాంచె తక్షణమున నెద • హించినట్టి
చెంతయను యగ్నిచలన గృ • శించు బీక.

స్వరాజ్య మిహ్మసి జార్జిప్రభువును గోరుట.

సా॥ వారిద్యంబు నశింప స్వరాజ్యము లుత్సాహమునుగజెంగి, సూ
ర్యు రాజ్యమును మాకొసంగు మిది నీవెంతేకృపకా; నీసిగ్గ
యాకాటము వహించు నాయకుల కాష్టాదవ్మగుకా; కష్టముల్
దూరమైచనుమాకు; నెల్లరు నుతింతుర్నిన్ను జార్జిప్రభూ!
అథానము జేయించిన వేగరాజు వేంకిటనుబ్బయ్యగారవై చెప్పినది.
చ॥ చటులప్రజ్ఞను నభికమ్మపయి లక్షల్ వేగడింపంగ, ను
త్కటదానములొనర్చి సవ్యశము చెందం, బ్రాజ్ఞులంగాంచి యె
ప్పుడెక్కి ధనమిచ్చి భక్తిమయింబంపకా, మేము వేగ్రాజు వేం
కిటనుబ్బయ్యను పొలుదాత నొకసిం • గానంగ లేదింతరుకా.
అథానాంధమున జెప్పినది.

చ॥ సలెము దావకి దగ్గనమ్మనకు వాంఛకవచ్చు మావంట ధీ
తతికికా వారల ప్రజ్ఞజూచి పగు సత్కారము లీజాలు సం
తతినిం గాంచుచు నాటినాటికి వహనాన్నత్యంబు నీవందు మీ
ప్రతిపద్యిచ్చి చింతిరైఖవగుచుకా • భాసిల్లి గూడూర్పురీ!

* ఒంగవోలు

(అష్టావధానము)

రాది సరి పుష్యమాసము 17 జనవరి 1921 న

ప్రార్థన.

శ్రీమదుమాలమై విబుధ * నేవ్యమనై భావతీతానై
 పాలుర పాలితంబునయి * వాసి వహించెను గామమై
 గోలున మాధాన మొనగూర్చి మాత్రనే భావతీతానై
 స్త్రీలనిపింపుమమ్మ బహుళీకృత చాతుర సిచ్చ శాంతి
 శా|| నీకాదుణ్యముచేత నిట్టి సభలకు * నిత్యంబు గావించు
 క్కాకల్ దీనిన వారమగున్ము నిను యంతకు భక్తికేసరి
 శ్లోకాన్ని గననుంటి మీపునసభకు * లోపన స్మరణ మా
 చొరంగుకు సమకూర్పునుమ్మ జగదాంబా! అమ్మ! వారమగునై
 ప్రార్థనము.

(సహస్ర) తొలిజేసెక భయమింతయుంగనక పెద్దవృత్తికి బాంధవకు
 శా|| భలిక! లోకములెల్ల సృష్టియొనరింపం గతకయా సృష్ట శా
 శలమెల్లం గనుపింప జేయుటపై * చావేయ వీయూర
 నిలయంజేసి మునీదుక్కు నుగుల గొల్పంజాలు యాచివే
 (తొలి) జేసెక భయమింతయుంగనక పెద్దవృత్తికి బాంధవకు

స్తోమపుత్తికి వేశ్యాపుత్తికి పోలిక.

స|| పై వేటుపుత్తిచే బ్రతుకుచుండెడివారుతాత్పరతైరితివరుచుండ
 బదిచుండి చేరిన బ్రమదమునొడగూర్చుపార్టీలువిటులుగవలుచుండ
 ఇంచుకధనముకాశించినర్వమొనర్చుటకు గుమాస్తాలువేవకులుగా
 స్త్రీడర్లుబోగూర్చు వెలదులపోల్కిగరొక్కలుగిడియించిపెచ్చుచుండ
 గ|| ఒకరితోడూత పల్కాడు చుడువప్పు | ఒకరినొకటి మోచుచు
 చుందు వదిసి వారివారికి నిత్యంబు వాతకా మ్మ | వేస్త్రీపుత్తి
 పుత్తికి భేదమున్న?

గొంధినపొత్తుడు-పుంసరద, గొంధిగొంధిచునుచు బ్రతుకుచు

గ|| కలుగు కొంధిగొంధి మూడు గొంధినపొత్తుని వాదనయి
 పలు ఒకరుబ గొంధియను * చుంచిత కేతకాన గొంధి పుష్ట
 గుల వరవా నమ్మనై గొంధివల పుష్టముకల్గి పూల
 లలలు లి చొచ్చుచుండెను గొంధిలకు పథి పాథి వలున్

శాసనసభాభ్యర్థుల అవస్థ-బంగోలును నిసుబ్రహ్మణ్యంగారు (వకీలు) అడిగిరి.
 సీ॥ సింగిలువోట్లనెఁబృంగినై నను నాకు వేయింపుడనిచాలఁవేడువారు
 బ్రాహ్మణవోట్లఁపలుమంది లేకుంట మనకుజయంబనియ నెడువారు
 ఏనుజయంబంది తేనిమీమీవాంఛలన్నియుసమ కూర్తున నెడువారు
 ఏను గెల్పితినేని నెట్లేని బ్రజకు సౌఖ్యంబు గావిం చెడిన నెడివారు
 సీ॥ అల్లపోలింగు స్థలముల కరుగుదెంచితవ రొనర్చినయట్టి కార్యము
 లనెల్లదెల్పుకొనుచును వోట్లకై • దేబెరితు|శాసనసభ భ్యర్థులె
 చే నెడువారు.

సభజేయించిన చీరాల సుబ్బారావుగారివైఁ జెప్పినది.

మ॥ పలువుర్ మెచ్చంగ మా యొనర్చిన సభకాబాపట్లలోఁగొందు హృ
 జ్జలజాతమున మోదమంది ఘనవాంఛక నేటి కొంగోలున
 గల నీ మిత్రులఁగూర్చి మాకు సభగల్గం జేయు నికా మెచ్చంగ
 వలె చీరాలకులాబ్ధి శీతకర! సుబ్బారాయ ధీమన్తనీ!

ముక్తి నూతలపాటి గోపాలకృష్ణయ్యగారివైఁ జెప్పినది.

మ॥ కవివై పండితరాజులోకమున విఖ్యాతిక విడంబించి | గం
 ధవితానము లిఖించి, మామక కవిత్వవ్యాప్తి నాలింపఁగా
 నవునం చిత్తరి నచ్చియుండియు కవీంద్రా! | సాజ్జరత్నంబ! మా
 కు పిశేషము ముదముఁగూర్చితివి శ్రీ • గోపాలకృష్ణభాధా!

సముక్త లెక్టరు గారగు శొంతి రామమూర్తిగారివైఁ జెప్పినది.

శా॥ రాముం డెట్లు సమస్తభూమిత చక్రం బేలెనో యట్లే మా
 సీమకాబాలన జేసి సర్వసుఖముల్ • చేకూర్చుచున్నాడ ప
 రా! మీవంటి ప్రభూత్తముల్ సతము లభ్యంబౌదుదే సర్వభో
 ద్ధామా శొంతిపలాబ్ధి సంజనెతచంద్రా! రామమూర్తి ప్రభూ!

సత్కీర సమయమునఁ జెప్పినది.

శా॥ థాం శమ్మగు యస్మదీయకవితాధారకా విలోకిం చె ఆ
 యారే! యాచును మెచ్చి రూపకం నీయంజెల్లునే! చంద్రబ
 గారంబో చటి శాల్వలోయొసంగి విఖ్యాతిక విడంబింపు
 పారావారగభీర! అర్ధజనకల్పా! రామమూర్తి ప్రభూ!

(3) ప్రస్తుతమగుచున్న ఉపనయనము.

మూర్తి సుబ్రహ్మణ్యునిగాన, తిరిగివచ్చి పోయి.

క॥ హితులను బంధువులను గడుపుతూకమ్మున గౌరవమును పొందినట్లుగానోచుకొని

సతతము పూజ లొనర్చెను నతడుడై శేషగిరిగాపుల నానాధర్మముల

(4) చీట్లాట—లాభనష్టములు.

గొట్టుచున్న వేంకటనరసింహునిగాన పోయి, పోయివచ్చి

కా॥ భావంబందున చింతలేశము చిగురింపజేయగానీక నె

ఖ్యాతిరూపినినర్ప మెచ్చుకొననో నా! నష్టముల పోయి

ఏవేళ న్నిజకార్యసంతతికి నెంతో హాని జూపించితి

ద్యా విత్తముల ద్వంద్వమున నలుపు చీట్లాట బ్రేరసింతు నీ!

(5) సప్తాక్షరి. అచినోతస్యజగ్రస్సుగ్రీవ పవనమున గొలువనో స్రోగ్ధనంతి.

చతుర్వేదుల వేంకటకృష్ణమ్యుగాన పోయి, పోయి.

(6) నిషిద్ధాక్షరి. నాటకము పోన నష్టములు.

చింతలపూడి కాబగోపాలరావుగాన, పోయినున గొలువనో స్రోగ్ధనంతి, పోయి

తే॥ గి॥ సిద్ధిలేదు పయికి ధర్మనిరతి సున్న

సోకుకై పాయు నటకుడై న శోభ, యగము

వర్తన బెల్ల దూష్యమా; న ప్రతిభ చడును

గాన నటకుడుగా నుండఁ న గడగరాదు.

(7) పురాణము, భారతము.

దేవంభూట్ల అనంతవద్మనాభునిగాన, పోయి, పోయి.

(8) అప్రస్తుత ప్రశంస ఆవంచ వేంకటాచల్యుగాన పోయి, పోయి.

(9) గంటలు 37.

కే వి శ్రీనివాసరావుగాన, పోయి, పోయి, పోయి, పోయి, పోయి, పోయి.

(10) చీట్లాట విడువకుండు నాచు బడెను. చీట్లాట నాడినవారు.

(1) జడలాపురపు మూర్తి గడేన్వయిగాన, పోయి, పోయి.

దేవప్రసాద్య, పోయి, పోయి.

(2) అవధానుల వరసింహునిగాన, పోయి.

(3) అచ్యుతన్న నాచు ములగాన, పోయి, పోయి, పోయి.

పోయి, పోయి, పోయి, పోయి.

(4) అవధానిగాన.

అనధాన మధ్యమున నాశువుగఁ జెప్పిన వానిలో కొన్ని పద్యములు.

ప్రశ్న—మీకు విజయఘంటిక లేవ రెచ్చట నిచ్చిరి?

తే॥గీ॥ సింహపురిలోనఁ బండితఁ శ్రీఘ్న లెల్లారస్మదవధానములఁ గాంచి
హస్తమంది విజయఘంటిక లిడి గౌరవించిన్నారు । సత్కృతులకేను
సత్కృతీశ్వరుల కనఘ!

ప్రశ్న—గంట లెందెందు విలసిల్లును?

గీ॥ అలగుచుండును శంకరు • హస్తమందు! గ్రాలుచుండును తద్భవజాఁ
గ్గిమ్మునంగు • మెఱయుచుండును సత్కవి • కనమునందు! నశిఁ
నుతిపాత్ర! వేంకటరాయ మిత్ర!

గూడపాటి తిరుమలరావుగారి గాకనుగూర్చి చెప్పినది.

చ॥ సరగపదో గిలాసముల • సభ్యులు మెచ్చెఱ్ఱరీతి వేంకట
శ్వరుఁ గుఠానమున్ సలుప • బాపురె! సమ్ముదమందివచ్చె మా
తిరుమలగా ముడిపై, కనిఁ తీరుడు తిర్మల వేంకటేశ్వరుల్
వరమ ముదమ్మునన్ మెలఁగు • వైఖరి ప్రేక్షకులార! ప్రేమజిత్.

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

సీ॥ ప్రతినిమేషంబును హితము పెంపునవచ్చునధికార్ల చేకొంతఅలరుటయ్యె
పడ్రాసో పేతభోజ్యప్రక్రియలకొత్తచేకొంతమోదంబుజెందుటయ్యె
పచ్చతోరణముల భాసిల్లుభవనమ్ముగనుటచేకొంతదృక్పర్వమయ్యె
విద్వాంసులొడఁతో విచ్చేసియుండుటసద్దోషిగొంతయుతాహమయ్యె
తే॥గీ॥ నస్మద్దవధాన మిటుల జయావహంబు! నగుట సంపూర్ణకౌతుక
మందుటయ్యె । శేషగిరి రావు, బంధుల, స్నేహితులను సభ్యులను,
నన్నుఁ బ్రోవు మోశారదాంబ!

స్వస్తిశ్రీ శ్రోధననామ సం॥ ఫాల్గున బ॥ ౭ శుక్రవారమున మధిరగ్రామ
మందు మ॥ రా॥ శ్రీ॥ చింతలపూడి శేషగిరిరావు పంతులుగారు తమమందిరమున
జగుఱు శివపనయనములకు సాహ్యనింపఁగ వచ్చినవారిలో నొకరిగు బ్ర॥ ౧॥ ప్రతాప
వేంకటేశ్వరు కవిగారిచే అష్టావధాన శతావధానముల చేయింపఁజేసి సభ్యుల కమితా
హోదముగఁగూర్చుబాలిరి.

అధునిక కాలమున శుభకార్యములందు కేవల శృంగారాభినయములచే భరిత
కాస్త్రుము నొకరీతి ప్రదర్శించుచు భోగలాలములై విటజన చిత్రాకర్ణణమునకై అనారితము
జావళిలం బాడి నేకాన్యంగనలం బిచ్చి స్వత్తగీతములచే ప్రొద్దులు పుచ్చుచు హర్షించుచు
ధనప్రయ వినిగర్చు కొండటి నవనాగిరిపరివలెఁగాక “విద్యశువారిద్రవ్యతా” యను
నట్లు లేమిచే యిడునులంబిడుచు అపరకాగదామూర్తులై విరాజిలు పండితచిహ్నము

చదస్య సందర్భమునఁ జెప్పినవి. చి॥ ర-జేశ్వరరావునుగూర్చి
చ॥ జనకుం డాత్మ్యసహూదకుల్ సత ము దంఁచద్దినయ్య విద్యాపితే
షసిరూఢిక్ నహియించి మించినటులే * సన్నిత్ర సాంగత్యయు,
క్తిని నుద్ధూఃళనేర్చి బందుగులు ప్రీతికొమెచ్చ నుద్యోగివై
భనసంపాదన మాచరింపవలె వత్సా! ఓయి రా జేశ్వరా!

చి॥ మురహరిరావునుగూర్చి

చ॥ ఉరుదునుసంస్కృతాంధ్రములహూణమునందున నింకఁ గొన్నిటన్
నిరుపమసాహితీక వరలనేర్చి ప్రభుత్వమువారిచే సమా
వరమునుజెంది వాసింగను * తాతను తండ్రిని మించఁజాలి యో
మురహరిరాయ! సౌఖ్యములఁ * బొందుము పెద్దలు సంతసింపఁగన్.

సభను గూర్చి

చ॥ వయసున విద్యలకొ నుగుణవర్తనమందున నీడుజోడునై
భయమును భక్తియుం గలిగి * వర్తిలుచుండినయట్టి యీనటూ
ద్యయమునకుకొవివాహముల * వైభవ మొక్కముహూర్తమందునే
యయి శుభమందు నట్టుల బుధాళిని దీవన లీయ వేడెదన్.

శ్రీ శేషగిరిరావుగారినిఁ గూర్చి

మ॥ వరహాలిచ్చెదొ మాడలిచ్చెదవా శాల్వల్ దెచ్చి వైఁగప్పెదొ
కరముంగానులనిచ్చెదొ విబుధ సత్కారంబు నూత్నంబొకో?
చిటుతప్రాయమునుండి పండితులనే * సేవించుచున్నాడ వ
య్య! రమాయుక్తుడ వాచు శేషగిరి రాయా! ప్రాజ్ఞచూడావణి!

రావించి విద్యాగోష్ఠిచే నిట్టి శుభకార్యముల సత్కారక్షేపమొనర్చుచు వారి ననుస
సత్కారముల నానందింపజేసి ప్రోత్సహపటచి యివిషయము నీతాలూకాచే కొర
వైతాను రాష్ట్రాంధ్రదేశమునకెల్ల తత్కర్త నాపొంది చి గూర్చున్నట్లునెఱుంగును శ్రీ
శేషగిరిరావుగారి నభినందించుచున్నాఁము.

తొలినుంచి తుదివరకు నిత్యమునుదొచి శక్తిదో తత్కవిత్వావిశేషముల నాపొచి
తను సంతోషమును వెల్లెబ్బించిన మాతాలూకా పోలీసు పర్కిల్ యొనర్పెనగు గౌరవ
శ్రీయూరి రామకృష్ణారెడ్డిగారి భాషాభివృద్ధిని ప్రశంసించుచున్నాఁము.

వీలొపచునులేక అవధానపథిల జయప్రదము జరిపిన శ్రీ కవిగారి నెఱుంగు
గొనియాడుచున్నాఁము.

రేమిడిచర్ల,

25-3-1926.

ఇట్లు బుధవిధేయ,

దేనంభొట్ల రాధాకృష్ణమూర్తిశాస్త్రి
దేనంభొట్ల అనంతపద్మనాభశాస్త్రి

మ ధి ర

(శతావధానము)

కోగ్రధన సం॥ ఫాల్గున బ॥ ౮ ఆదివారం (7-8-26)

ప్రార్థన.

చ॥ అలరుచు నెల్లవారు కొనియాడంగ అష్టవధాన మిచ్చుటకై
సలుప, శతావధానము నొనర్పుడటంచు: బ్రహ్మాచర్యమునై
పలికెడు వీరివాంఛిత మవశ్యము: దీర్ఘమలంచు త్వత్కృపా
కలనఁ దదియకార్యమునకై దొరకొంటిని బ్రోవు మంచికా!

ఉ॥ ఏపురినైన నేనొకటియే యవధాన మొనర్చి దానిలో
నైపుణిగాంచు పేరుగొనినాడను మామక పుణ్యమెట్టిదో
యీపురిలో వధానము లహీనముదాబున చెందొనర్చుగా
నోపితిఁ ద్వత్కృపారస సముద్ధతిఁ గల్గుటజేసి శాసదా!

ప్రారంభము

(1) విగ్రహారాధన. చతుర్వేదుల వేంకటకృష్ణయ్యగారువారి, మధిర.
సీ॥ చుట్ట మేకాగ్రతాసిద్ధినివడయంగసాధనమైయొప్పు: • జాలుననుచు
అద్దాని పూజించునపుడైన వదిశుచిగమసించి వర్తింతుఁగాయలంచు
అద్దానిపేరిట • నైనదానమ్ములు గావింప నెంతుకుగా యలంచు
దినదినమ్ముతులసి తీర్థమ్ము గ్రహియింపగలిగిన దేహసౌఖ్యంబటంచు
శే॥గీ॥ విగ్రహారాధనము నొనఁపెద్దలొప్పి | రితరమతములవారు
హింప లేక హేళనమొనర్ప లోటగు • నే రవంత? కాన మూలం
ందు విగ్రహపుపూజ.

(2) గీర్వాణుతువు. హరి సీతారామశాస్త్రిగారు, ఎఱ్ఱపాలెం.
శా॥ దారింబోయెడు పాంధవర్థమునకుం • ద్రావంగ నీకుండమి
నోంరుం దనువెల్లస్వేదమగుచుక • సుక్కుక వడంగొట్టు; కా
సారంబుల్ నిజజీవనంబుడిగి నిస్సారంబులై తోచెడిక
మేరన్మీటివెలుంగు భాస్కరుడు బల్మిక గీర్వాణకాలంబునకే.

(3) కవిత్వము వినోదార్థమేనా? వేలు ప్రయోజనమున్నదా?
చుగట పూడ రాజగోపాలరావుగారు, పోలీసు సబ్బయినస్వేక్షకు, మధిర.
సీ॥ టూలను కరగింపఁజాలి రంజించెడు గానమ్ము చేజెందుకొతుండు
అత్యద్భుతంగాచు నలరాసు చిత్రలేఖనమును గాంచుచో: • గలుగునెంత
గాంచుటయేగాని • తినుటద్రుంహయ్య నానందవాద్యి స్తోత్రమేధిమి
గ్రంథకర్తృత్వమ్ముగాంచి శాశ్వతముగానవ్యశస్సార్థిక స్త్రీంగనుట

గీ॥ అలవడు; కవిత పూర్వజన్మాన్వితమగు! పుణ్యనానగాక అన్యథా
పొందగలరె? కనుక కపులను గాంచి మన్ననలొనర్చి ప్రతిభగొను
మయ్యంజగోపాలయ!

(4) ప్రభాతవాసువు. సూదిరాజు లక్ష్మీకాంత యగృగాటసిగీలు, హధిర.

ఉ॥ కాంతునిమిదికోపమునఁ • గాంచిన యాపాలయల్క - వేగుప

ర్యంతము నిద్రలేక హృదయన్యధఁబందిన సిగ్గిపచ్చు; రే

యంతయు మన్మథార్తులగు • నాలుమగళ్ళగుహఁగునిచ్చు; న

త్యంతసుఖావహాంబయిన • యట్టిప్రభాత సమీరడింభముల్.

(5) వివిధదేశస్త్రీల సౌందర్యము.

టి. కుప్పసామి మొదలియారు తాలూకాః ఫీసరు, బి. బి. హధిర.

సీ॥ ద్రవిడదేశాంగనల్ • పవిత్రలెప్పుడునుధరించమి యేళోభ • యంచునెంత్రు

గుజంతియువతులు • గోరంతయేనియుదనుభవన్పడ హేయ • మనితలెంత్రు

పాశ్చాత్యవనితలు • పైటయేలేకుండు గెనుదొడుగుట నా • గరికమందు

తెనుగునెలంతలు • తనువల్లి కన్పడికన్పడకుంట శృంగారమందు

గీ॥ ఎందు నివసించువారి కా • మందయానలందిమగ నుండి పరపర •

లందముగను! కానుపించరటంచు మ • న్మానసమునఁబడినట్టి తెల్పితి

కల్లుభేదముల నిటుల.

(6) ఏవైద్యము నం దే విశేషము కలదు?

టి. స్తీతారామశాస్త్రిగారు గాడ్చిరు, హధిర.

శా॥ ఆవేశక శమియించి నట్లగునుగా • నాంగ్లేయపుక పండులక

సేవించక; ఫలమబ్బుతుట్టుతున దేశీయాషధంబుల్ గొనక

దైవముకమదినముచ్చుచుక జలపికిళ్ళుజేయ నేవ్యాధు వే

యేవేశం బొడజూపఁజాలవు పక్షయగి బోదు విల్లింబటుల్.

(7) శ్రేష్ఠమైన జీవితమున కెట్టి నడికొరవలగును?

యస్. సుగదరేశమ్ అయ్యరు పి. ఉల్లయ్య, రావన్నయ్యగారు శ్రీ శ్రీ హధిర.

మ॥ అనకేమో ఫలమబ్బునంచసె యన్తెన్యగొప్ప కొక జాలకీ

అసిశంబుం బరపారికన్మమున్దొరికి • యునియిది క్షిణిహో

కనులంగొంచుగ నమ్మదలదలకు నీ • రులెదమటం గలక

ఘనులన్ సేవనొసగ్గు వర్తనము యోగ్యుల • ను నిర్మలముగనె

(8) మీసములకు కనుబొమలకన్న గౌరవమేల?

క॥ మీసము యువతుల కుండకవాసిగఁ బూరుషులకుంటఁ బ్రఖ్యాతిఁ గనెన్. దోసస్మృత పేడినింగనానోసఖ! భూరితలకెట్టు • లున్నతికల్లున్.

క॥ గోసముఁ బెల్వెడి చిహ్నముగా సూరీశులువచింప • ఘనమదికలెన్ యీనునభ్రూరోమణ్ణులనాసూరులె మెచ్చకుంటఁ హైన్యతఁ గాంచెన్.

(9) పగమేశ్వరుడు సర్వసముదాకదా! జనులను హెచ్చుతగ్గులుగఁ జూచినేల! పింగళి నరసింహంగారు, ఇల్లూరు.

ఉ॥ సూనుల నెల్ల నొక్కటిగఁ • జూచెడుతండ్రివలెన్ జనాళికిన్

జ్ఞానమొసంగ; వారలు లసద్గతి దుర్గతిగాఁ జరించి క

ర్మసుభవంబునన్ బడి సుఖాసుఖముల్ వహించుచుండుటల్

గానఁగలేక యీశ్వరుని • కర్జములం దలపోయ నేటికిన్.

(10) (సమస్య) వికసించెన్ గమలంబుగోడనునిశా • వేళన్ విచిత్రంబుగన్

మిరియాల నారాయణగారు, మధిర.

మ॥ పకయా! భానుడువచ్చె నంచనఁగ దృష్టాంతంబు వాక్రువ్వమా?

యొక నాచేలము నెందునుంచితెవా? యెద్దెట్టివు రాజాలి మా

వకచిత్తము సుఖమున ర్చిదవా? భామా యన్నదా నిట్లనెన్

(వికసించెన్ గమలంబు, గోడను, నిశా • వేళన్ విచిత్రంబుగన్.)

మ॥ పసియబ్బొససి వక్కయింటి విటుపై • నుత్సాహముంజెంది యె

ల్లొక్కిపానిగ గనయంగనంచు నడిరేయిన్ బార్వ కుక్ష్యస్థలీ

నికటంబందున నిల్వఁగాంచి యతఁ డెంతే భ్రాంతి నిల్లెంచుగా

(వికసించెన్ గమలంబు గోడను నిశా • వేళన్ విచిత్రంబుగన్.)

(11) (సమస్య) అక్క- రమ్మనుచు మగఁడు నాలిం బిలచెన్.

కే. వి. శ్రీనివాసరావుగారు తెలుఁకొ ఆఫీసరు, డి. పి. డబ్ల్యు. వధిర.

క॥ మిగ్గుటయెగు తుద్యాధనుస్రగ్ధుడు దనభార్యయచటొ చూపట్టంగ
సొల్పొడ నిలచితివే యిసి సీ! (యక్కారమ్మనుచు మగఁడు నాలింబిలచెన్.)

(12) సంధ్యా రాగము వర్ణన ద్విప్రాసము.

అమధామరా ఆచార్య గారు శ్రీశ్రీరాయన్, వధిర.

శ॥ పంపొమ్మలయిల్లు పుష్పముల వేల్కొండొచ్చి ప్లూరముల్

వేసారందపయింప జూచెనసి నాశీలకృతిని బూని బా

కాసారమ్మున నోపధీశుఁ డిను నాఁయిబ్బింబడం దోచి యా
పై నూరికబొడవంగ రక్తమనఁదోపక వచ్చుసాంధ్యాకృతుల్.

(13) వసంతబుతువు నర్జనం — మూర్తి సుబ్రహ్మణ్యంగారు.

శా॥ ఏయేగ్రామములంగనుంగొనిన నేయే గేహముల్ గాంచ శో
భాయుక్తంబయి యుత్సవంబులనొనఁగ్పన్ నేత్రపర్యంబగున్
సూయున్ గోవెలకంతమెత్తి చివురించున్ పృథ్విజాలమ్ము సౌ
ఖ్యాయత్తంబు వసంతకాల మతి రమ్యంబై విరాజిల్లడిన్.

(14) నల్లమందు.

బసవరాజు రాయఅప్పగారు దేశపాండిత్య తక్కినవాడు.
మ॥ ఉదయంచొతరికెట్ల యోగిరములేకున్నన్ శ్రీమంబందుచు
న్వదలంజాలనిమత్తుచే గునుకుచుంబల్మారుభాషింపుచున్
మునముంగూర్చునటంచు నెంచుచు ధనమున్ వషూగొనించును
రెదయోజించిన నల్లమందుగుణముల్ * పేయంబుగాఁదోచువే.

(15) శారదా స్తుతి. ప్రాసయతి.

మాటూరు లక్ష్మీనరసింహంగారు, మాటూరు.
సీ॥ భారవియాభోజ * ధారుణీనాథుని సంచితముశునిఁగాఁ విరాచినాపు
అంచతత్తడినెక్కి * మించుగా విహరించి కరుణచే భక్తుల * సరసినాపు
అత్తయుండెడిచోట * నొత్తిగిల్లించరింప ననని యారీతిఁ * బూసినాపు
చతురాననునిఁగాంచి * చతురభాషణములపరిసముఖాంభోజం * జేసినాపు
గీ॥ భళిర! సంగీత సాహిత్యకళలురెండు నొక్కరీతినిఁ బాలించితిక్కజ
ముగఁగోరి నప్పుడు త్వత్కృపా * సారమొసఁగి కాష్ఠార్థము లిచ్చి!
వాణీ! మదంబ!

(16) నైజాము రాజ్యనర్జన. కందిబండి రాజుగారు, సిరిపురము.

శా॥ ఏయింటన్ గన పాడిపంటలకొఱం * తేలేక సంపన్నుల

న్యాయంబున్ విడనట్టి నర్జనము నన్నంగల్గి భర్మజ్ఞుల

ధీయుక్తికబుధులయ్యు వైభవమునన్ * దేవేంద్రుల్ల రూపునన

ధాయాభర్తలై వెలంగెదరు నైజాంగరాజ్యము దల్లభున్.

(17) సమస్య. భామినిచిన్దవల్లు దుమపార్వతిభర్తనుగంటివిశ్రామా!

ఉ॥ మోహనం బూతిరేక కడుపంధులుగుల్కగి టిద్ది పచ్చెత్తు

కోమలపుష్పమంజరులు * కొమ్ముడియందు ధరించఁగాంచి తు

నేమెయి మోహభావము వహించెనొ లింగముగాఁ జెప్పెనొ
(భామిని చన్ద్రవల్ నడుము • పార్వతిభర్తనుగండ్లి పెట్టెనొ)

418) సంగీతమాధుర్యము.

చ॥ పసులును తన్మయత్వమున బాపురె మేనెటు
నినువులుగూడ నేడ్చుడిగి • నిస్తులకౌతుకమున్
విసమునుగ్రక్కు సర్పములె పీనుల విందుగ నా
పెసంగెడు గానమాధురికి • వీడు జగమున నున్న

(19) ఆంధ్రబ్రాహ్మణులకునాధునికకాలమున ఆచారములు
దులు. చింతలపూడి రామకోటిశర్మగారు, పు. 1911.

పల్లవి ధరణీదేవులు శ్రద్ధతో నుపసి నిందిత లేచి కాలక్షేపము
 క్కరమై తీరిచి స్నాతులై యినుని కంఠస్థం బిమ్మి పాదములు
 సరుసక దీర్చుచు వేదపాఠపఠతక • పఠింతుమనఁబడు నది
 స్థగదాస్యమ్ము నిరోధకమ్ము గును గాదా? గాదా? గాదా?

(20) నన్నీ యని పద్యము మొదట నుండవలెను.

9 పెగళ్ళపాటి సీతారామకృష్ణగారు, ఆత్మసాక్షి.

క॥ నల్లీ! ఏకాదశినిశి । యెల్లను జాగరమొనర్ప • శేషు • • • • •
పెల్లుగసాయంబైతివి । చెల్లునె నినుమటువహృత్తు • శేషు • • • • •

(21) భారత సామాయతార్థములుగ నొకపద్యము.

స॥ అనుపమ పాండవరాజ యశశ్చమద్భుతలీల వెలుంగుజేసి
గనుంగు రాక్షసాలి, ధృతరాష్ట్రబలమ్మును శీటచీచు
న్మునిజనదీవెనల్ గని యమోఘముగాఁదహయన్న్
బొనరిచి గాజ్యమేలిరి జనుల్ కొనియాడ వయాన్మయాన్

(22) ప్రియుని రాక కెదురుచూచుకొంతకు ఆశాభంగమై
దేవంభూట్ల అనంతపద్మనాభశాస్త్రిగారు వకీలు, హనుమంత

శా॥ వినుపీధింగల యంబుదంబుఁగని దృష్టికొడీకునాకించుటె
 ననఁగా వించెడి చాతకమ్మనకు యుండుమానూకుచే వాల్చినట్లు
 శను సంతాపముగల్గునట్లు ప్రియుసందర్శింప మాహి - మహి
 డ నతం డత్తరిరామి కాంత వలనంతకొదూరే కుచ్చితవే

(23) సంఘసంస్కరణ - దేవంభౌట్ల గాధాకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు.
 ఉ॥ మాలలతోభుజింపఁగల • మార్గము మంచిదియంచు కొందఱున్
 బాలలమాని ప్రార్థలవివాహమొనర్చెదవంచు కొందఱున్
 వీలుగలేదువైతృకము • పెట్టమటంచును సంగ్కరింప నీ
 కాలపువారు బూనిరి సఖా! కులధర్మము లంతరింపఁగన్.

(24) చంద్రోదయ వర్ణన.

చ॥ కలువలు కాంతిచే జలఁగె • శ్రీలేనిశల్ పరిశుభ్రకాంతి నే
 నులుకువహించె చోరులు మహిమధిపంగదొడఁగె నెంతయున్
 నిలువఁగఁజాలమిన్ విరహిణీతతి మన్మథుదూరసాగె ని
 మ్ముల తొలికొండ చక్కిని సభోగతి చంద్రుడతొలి పంతటన్.

(25) పరీక్షలకుఁ జదువు బాలుర కష్టసుఖము లేకొలమున నెట్లుండెను?
 ఉ॥ శీతువునం బరీక్షల కశేష పరిశ్రమ మంగఁ బోవ
 యాతనిదాఘమందు శ్రమమంది సుఖమ్ము నహించుచుందు
 ర్వాతతమైనకాలమున • నారయ లేవు సుఖశ్రమంబు లే
 రీతివహింతు సౌఖ్యము పరిశ్రమమున్ బడిలోన బాలకుల్.

అవధాననాంతమునఁ జెప్పినవి.

ఉ॥ కొందఱు వేశ్యకామినులకున్ భ్రమఁజెందియుఁ బిల్చివార లే
 చిందులతోడనో సభను • జేతులు ద్రిష్టచుఁబాడినంత నా
 నందముతో ఘనమ్ముగ ధనమ్మిడుచుందుగుగాని గత్క
 బృందము గౌరవింపఁ దలపెట్టగు చింతలుపూడివంశజ!

మ॥ అలమంత్రిప్రగడాన్వయాంబుధికి శీతాంశుండుపన్నీలలో
 పలశ్రేష్ఠుండు భుజంగువు తనయోద్వాహూత్సవావేళదా
 బిలిపించెగవులన్ బహుకృతులదన్వెన్ సద్విధంబిట్లు నీ
 కలరెన్సత్కవిపోష! శేషగిరియ! భవ్యభావదయ!

“మధిరావధానములు” అనుపాతము పఠించిన నొక పండితాభిప్రాయము.
 క॥ మధిరావధాన మెంతో మధురంబోమధుల్కూ • మాటలు జెట్ల
 మధుర సయుక్తంబైత్రీ | మధురిభుక్తప చేత సుజనమన్ననఁబడ నె.

కొత్త రెడ్డిపాలెం

ఆనందాశ్రమము

17-7-1926

రాజు విధానము

కొమ్మగూడెం లక్ష్మీకొండ రావు.

నయవిద్యాకీర్తులనుగాంచివటలేదు । *పుత్రులమన్నలఁబొందినావు
 బాలగోపాల వభినుతించెడునట్లు । యద్యోగివై కీర్తి నొందినావు
 తిథులభ్యాగతులరుదెంచ భక్తిఁబూజించిపుణ్యంబు నార్జించినావు
 పనిషద్భాష్యంబులొప్పుగనాలించి పరమార్థముల నెల్ల నెఱిగినావు
 వులఁబ్రాజ్ఞులఁ బూజించఁగలిగినావు । ధర్మ కార్యపరుండవైతనరినావు
 రంతసంబయ్యెనీదుదర్శనమువలన । సరససుకవివిధేయ ! శేషగిరిరాయ !
 మన్ననతోఁగుతక బనలుఁ మాపనిలేక శ్రమంబుకోర్చి సం
 వన్నుల యుష్మదీయహితఁవర్మల బంధులపూజఁజేసి మీ
 కున్న యశోవిలాసము సమున్నతలీల నొనర్చినట్టి మా
 మన్నవనారసింహగుణఁ మాన్యుఁబ్రశంస నొనర్తు నిత్యరిక.
 శాస్త్రజ్ఞులెందఱోసదసినుండగనన్ను । చందనమ్మునఁబూజసల్పినావు
 అంతతాంబూలమ్ము హస్తమందిడిపట్టు । పుట్టమ్ములనుకట్టఁబెట్టినావు
 కనకాభిషేకమ్ము గావించు సరణిగా । శౌరీలఁదెచ్చి యొసంగినావు
 అవిచాలవనుచునుకవికివాదోడువై । పంచరత్నములుజెప్పించినావు
 ఆత్మబంధువులందు వియ్యంకులందు । జూపు ప్రేమనుభక్తినిజూపినావు
 తసంబందె యాత్మయత్యంతముగను । సరససత్తవిగేయ ! శేషగిరిరాయ !

* శ్రీ శేషగిరిరావుగారి అగ్రసుతులగు రాజగోపాల
 వధానము జరిగినకొలదిదినములకు నాడు వ్రాసిన యొక
 పద్యములనుబట్టి వారి ముగుణము కొంతవఱకు విశదముకాగల్గును.
 ప్రతిదినమందు తావక కృపారసపూరిత లేఖఁగాఁచ నే
 నతులితవాంఛచే నెదను ♦ హర్షమెలర్చఁగ వేచి నేచియే
 కతముననో త్వదీయమగు ♦ కమ్మనుగాంచఁగ లేక “యాత్మయం
 దితరముగాఁ దలంచెతిరి ♦ యేమొకొ” యంచు విచారమందితిక.
 || కరమనురక్తి మిచ్చుటకుఁ ♦ గైకొనివచ్చి సహాయమీక స
 త్వరమున నేను నాటినిసి ♦ దాటిటువచ్చిన కారణంబుచే
 కొఱతగు కార్యమెల్ల సమఁకూడెనొ లేదొ యెఱుంగ నైతి నా
 దరమునఁ దెల్పవేడెద ను ♦ దంతము నంతయు సంగ్రహంబుగక.

+ ఉ || ఓసుగుణాఘ్య ! మీరలు మధూర్జితప్రణ్యవశంబుచేత నా
 యాసకునైనమోర్చి నమి ♦ తాదరణమ్మున నిందువచ్చుటం
 జేసి యపారకాతుకము ♦ జేసుర ధన్యతఁగాంచఁగల్గితిక
 భాసురవాగ్విలాస ! ప్రతిభాయుత ! ధీవర ! వేంకటేశ్వరా !

- సీ॥ ఆచంద్రితారకమై భవద్వంశంబు । తామరతంపరై తనరు గాక
ఆవేశ నీవేళయని లేక బందుగుల్ । మీమందిరమ్మున మెలగుగాక
ఆనాటి కానాటి కతిశయప్రేమచే । కలిమివెలంది నిన్ వలచుగాక
కలకాలమిట్టులే కవులనుబూజింప । పలెనన్న మీకోర్కె చెలగుగాక

గీ॥ స్వచ్ఛమైన తావకయశశ్చంద్రిక లొగి

పృథ్విపై నశదిశలవ్యాపించుఁగాక

ఘనచిరాయులరై నృద్ధి గాంతుఁగొక

శాంకరీకృపగల్గి శేషగిరియ!

మత్త॥ తావకాంఘ్రియుగమ్ము భక్తి సతమ్ము ధ్యానమొనర్చు నీ
ధీవిశాలుర సభ్యులన్ గృహ • దేల్చి; యీపురి నన్మ ద
వ్వావధానశతావధానము • లందుఁ జూపిన త్వత్కృపా
భావమే సతముంచవేడెద • స్వర్ణదుర్గరొ! నామయన్.

ఉ॥ కష్టమటంచు నెంచక యఖండితహృత్పటిమంబు ధారణ
పుష్టియుఁ గల్గ భావరసముల్ జెలువారఁగఁ బ్రాజ్ఞులెల్ల సం
తుష్టివహింప కాశలముతో నొనరించితివయ్య యిప్పురన్
అవ్వవధానమెన్నఁగ నహ! సుకవీశ్వర! వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ పెక్కుశతావధానములు • పెద్దలు మన్నొనరించి వానిపెం
పెక్కిరిగాని నీవలె నహీనప్రతాపులఁ గాన మొందు నీ
చక్కని శబ్దగుంభనము • సాహితీ సంచరఁగ బోలదయ్య యిం
పెక్కుశతావధాన మొనఁగించితివెంతయు వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఎల్లవిధంబులకామము సమీహిత తుష్టుఁజేసి నీదుహృ
త్పుల్లసరోజవీతిని సమూర్వద మూరిన ముంచితియ్య నీ
యుల్లము తృప్తిజెందునటుఁలోడకయేమి యొసగునాదనో
అల్లప్రతాప వంశకలఁకాభిసుధాకర! వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ ఇమ్మహిమిమ్ముఁ దృప్తులుగ • నెవ్విధినేయఁగఁ జూడవాడు స
త్యమ్ముగ నియ్యడన్ దమకు • తప్పక నుత్పలమాల పంచరి
త్నమ్ములఁగూర్చి హారముగ • దద్దయుభక్తి నొసగుచుంటిఁ బ్రే
మమ్మున దీనిఁగైకొనుము • మాన్యగుణాకర! వేంకటేశ్వరా!

గీ॥ నీదుగృహనామమే సదా • నిన్నుఁగూర్చి । సకల పద్వత్సభాసలిఁ • జాటుచుండె
నలఘురచన, ప్రతాప కలాభిచంద్ర! । పరగుణోపేంద్ర! వేంకటేశ్వరకవీంద్ర!

మాటూరి లక్ష్మీనరసింహకగావు.

రేమిడి చర్ల

(శతావధానము)

క్షయసం॥ నిజచైత్ర శు = బుధవారము (21-4-1926)
పార్థన.

భా॥ శ్రీకల్యాణ ముదాహవంబగుచు సుశ్రీమీజీచెన్నొందు నీ
దౌకల్యాణమునకు గవిత్వసభ పవ్యశ్రేణి నాలించుగా
నాకాక్షీంచెను బద్మనాభబుధుఁ డట్లొటకు జయించుచు
సీకారుణ్యమె నమ్మి మొక్కికెదను తండ్రి! రామచంద్రాక్షరము
మ॥ శతకంబొందు రచించినాడనెడు వాత్సల్యంబుచేనైనను
తతయుక దావక పాదపద్మభజనా • నందుండటంచైనను
స్తృతమానేటి శతావధానసభ నుత్తీర్ణుండనై నన్ను
వృతదిక్సంచయుగా నొనర్పంగదె తండ్రి! సిగ్గుచేర్చుకొనరాదు
ఉ॥ అంచితలీలగా నలిపి • తప్తవధానమొకండు మేము మా
ర్షించంగమున్ను; కాన కవిశేఖర! నేడు శతావధానముక
గాంచు కుతూహలంబనుచు • గాదిలిమితుండించెల్ల నిన్ను భా
సించి శతావధానసభ • నే నొనరింపంగఁ బోవు మంచి కా!
మ॥ నతభూపాల కిరీటరత్న విలస • నైజాముసీమకు వ్రేలబో
సతముక బండితగోష్ఠిచే మెలగి భాషాసేవఁగావించి పార్
జ్ఞతనర్తిల్లంగ హేతువై తనరు నుస్మానల్లిఖాక పాదుషా
ప్రతిభాశక్తిని సంస్తుతించెద సభా • పార్థంభ సంరంభినై!

పార్థంభము.

- (1) స్వస్థానమున గౌరవింపబడుచు ఋణబాధచే దేశాంతరగతుఁడగు
పండితుని మనోవృత్తిలంకా లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి గారు; విజయ
శా॥ ధీవిద్యావిభవములం గలిగి సత్కీర్తి విడంబించువా
డై విస్తార ఋణములంబడి నుఖం • బావంతయున్లేక దా
రావేశ్మంబులఁబాసి యెచ్చటా కళా • పార్షణ్యముం జూపి యే
వేవో సత్కృతులంద లోఁ దలఁచుఁగాఁదే పండితుఁ డివృత్తహీన.
- (2) గొనుంతుల పార్థియుటకు కాళిదాసుని ఆభిప్రాయమేమి?
మ॥ మన యొక భారతదేశకర్త భరతశ్రీనాథు కన్నట్టి పా
వనులౌవారి చరిత్రమాటను రస • పార్థావ్యమానట్లు మి

చిననైపుణ్యత కాళిదాసనుకవిశ్రేష్ఠుండు శాకుంతలకా
దనరక వ్రాసి యశమ్ము కాంచెనుగదా • ధాత్రీస్థానకా ధీవణి!

(3) అవధానమువలన బ్రయోజనమేమి?

చింతలపూడి రాజగోపాలరావుగారు, పోలీసు సబ్ యిన్ స్పెక్టరు, హ. ధిర.

శా|| ధీరుండొచును ధారణాగరిమ వృద్ధింజేయుచుక సత్క. శా||

సారాసార విచక్షణుండగుచు బ్రాజ్ఞశ్రేణి వన్నింప నా

నారాజ్యముక్తల సద్యశోవిభవమందకనచ్చు పృథ్వీ గది

త్వారూఢాత్ముల జేయఁగాఁ దగు సదా • యాబాలగోపాలముక

(4) అవధానము సేయుటకు మార్గములేమి?

జములాపురపు నారాయణరావుగారు, దేశపాండిత్య, యెల్లుపాళం

శా|| ఆయివేళలు లేక నిత్యమును విద్యాభ్యాసముంజేయుచుక

హాయిం గొల్పెడు సత్కవిత్వరచనా • వ్యాపార ధోరణుండ

ధీయుక్తింగల సత్కవీశ్వరుల మైత్రింగాంచి లానేర్చుచో

సేయంజెల్లు వధానముల్ సుగుణరాశీ! మిత్రచూడావణి!

(5) భగవంతునకు రూపముకలదా? ఉన్నచో యెట్టిది?

బి. లక్ష్మీకాంత రెడ్డిగారు, యెల్లుపాళం.

మ|| సగుణోపాసన జేయువారలు నిజస్వాంతమ్మనం దెట్లు భ

క్తిగ నేమూర్తి దలంతురో యటువలెక • దేవుండు ప్రత్యక్షమా

భగవంతుండు స్వరూపహీనుడని జెప్పక నిర్గుణోపాసకుల

తగవౌనం చమనస్కులౌచు పరమాత్మక గాంతు ప్రత్యక్షం.

“భగవంతుడు శ్రీ శ్రీ శ్రీ మీర్ ఉస్మానలీఖాన్ బహదూర్ ప్రభువుగారి
కాయరాశిగైశ్వర్యములనిచ్చి కాపాడుగావుత!”

ఏరాజన్యచూడామణి తన దేశభాషాభ్యుదయముంగోరి ఉస్మానలీఖాన్ విశ్వ
విద్యాలయమును స్థాపించెనూ, ఏప్రభువరణ్యుండు తనదేశప్రజల విద్యాభ్యాసము
కోట్లకోలది ధనమును వెచ్చింపుచు, సారథులను, గ్రంథాలయములను, స్థాపించు
చుండెనూ, ఏరాష్ట్రాధిపతి తనదేశజనుల భావిభాగ్యోదయమునకై జనభాగ్యమును
రొక్కమును ప్రయత్నించుచు, గొప్పగొప్పతటాకంబులను, ఆనకట్టలను నిర్మించుచు
గావింపజేసె, ఆచంద్రతారాగ్గును స్థాయియగు కీర్తికాంగంచుచున్నడో, ఏయే
వలన యివియవియనవేల, అనుదినమును దేశభాషాభ్యున్నతి సాధనముల నేకములు
గావింపఁబడుచుండెనూ, యట్టి హిజ్ యెక్స్ ప్రెజ్ హేవెస్ మీర్ ఉస్మానలీఖాన్
బహదూర్ వారిచే పరిపాలింపఁబడు ఘనతపహించిన నైజాముగాష్ట్రము 2 మూబాయి
గను, 16 జిల్లాలుగను విభజింపఁబడియున్నదనుట యెల్లరకును తెలిసినవిషయమే.

(6) పాపపుణ్యఫలములనంగ నెట్టివి? రేమిడిచర్ల కోటయ్యగారు కన్నాడు.
 ఉ॥ ఈవిధమైనకష్టము ఘటించునటంచు నెటుంగఁ జాలకే
 ఈవిధమైన సౌఖ్యము వహింతునటంచు నెటుంగఁ జాలకే
 దైవకృతముచేతను యథావిధి కష్టసుఖము లుండుట
 కావొకొ పాపపుణ్యములఁ గాంచుట వేరుగఁ జెప్పినది.

(7) (సమస్య)రతికైపిల్వంగనాత్మసోదరియె రారమ్మంచుమున్నె
 నాగదేవర రామమూర్తిగారు.

మ. అతిభక్తి మనయగ్రజుండిటు శుభంబొనంచుఁ గావలెను
 హితులుక బంధువులుక నుతించునటు లొమ్మెకఁ బుష్పముల
 వ్రతసంపూర్తి; ప్రసాదమియవలె నొప్పా! వెనుకఁ జూచు
 (రతికై పిల్వంగ నాత్మసోదరియె రారమ్మంచు మున్నె

(8) బ్రహ్మచర్య విధులెట్టివి?

కోడూరి సత్యనారాయణ శాస్త్రిగారు, చెప్పినది.
 మ. అలభితౌశనముక భుజించుచును సౌఖ్యంబెమియుక
 యిలపైనక శయనించుచుక గురుల కెంతేభక్తి శుభముల
 నలుపంజాలుచు వేదశాస్త్రముల నిచ్చల్ నేర్చుచుక బ్రహ్మచ
 కలితుండై తగబ్రహ్మచర్యవిధి యుక్తందా ననుష్ఠింపవలె.

అందు అంధభూభాగములొనిదగు షరంగల్ జిల్లా మధిర తాలూకాలోని రేమిడిచర్లయను పురవరంబు భాషాభిమానులైన, మన్మథులగు రామకృష్ణ సత్కార్యధురంధరులు నగు బ్ర॥ వే॥ దేవంభొట్ల అంతఃపూజకాశ్రమ జన్మభూమి. ఈ శాస్త్రిగారు శ్రీమద్వాల్మీకిరామాయణమును పూర్వము బొనర్చి పిమ్మట స్వస్తిశ్రీ క్షయనామసం॥ నిజచెత్త శుక బుధవారమున శిష్యుల కశ్యాణమును శు ౧౦ గురువారమున శ్రీ రామపట్టాభిషేకమును జనుపజేయుట తమ బంధుమిత్రులనెల్లర నాహ్వానించిరి. ఏతదుత్సవసందర్భనాకమున శిష్యుల వారిలో, విద్యత్కవిశ్రేష్ఠులును, శాతమూర్తులును, కవికారిక వేత్తలమైనవారును, నగు బ్ర॥ వే॥ ప్రతాప వేదశేఖరకవిగా రాకకై యుండిరి. శాస్త్రిగారు యున్నపడులలో బంధుమిత్రులెల్లరకుం గవితానందముంగూర్పినందున శిష్యులందఱును మొనర్పజేసి శిష్యుల కమితానందము గలుగజేసిరి.

ఇక్కాలమున కొందఱుశుభకార్యదులయందు సంఘానర్థ, అనీతదానాకములయందు గర్వములంజేయు అపాత్రదానకరులవలెంగాకి, పైనిచేర్చినవారులకు శిష్యులగు హోత్సవములయందువిద్యత్కవిశ్రేష్ఠులగావించి, విద్యత్సభలచే సత్కారములు గావించుటయును, పండితసత్కారములొనర్చుటయును, పంతు భావిభాగ్యోదయముచేయుటయును.

(9) ప్రితిదినమును శ్రద్ధతో స్కూలునకువచ్చు విద్యార్థుని కింటిలోని వారిచే నిరోధము కలిగినప్పుడు వాని మనోస్థితి.

ఁ "శ్యబండి సత్యనాథాయనామః, యెట్లుపాలెం.

సీ. ఈదినమున పాఠ మేగ్రహింపకయున్న తోడిబాలురమిన్ను పోడిమిచను ఈరోజు పాఠము నేపరింపకయున్న పై పాఠముల నేర్వ నలనుపడదు జననియాజ్ఞ విధాననొనరింపకున్న చోటియనుయోగి హంబంబంగలదు జనకుండు పౌలమున పనులున్న నంచును పలుమాలుగ మృనిపలుకుచుండు

గీ॥ వీరి కనువల్లినై బడి జేరకున్న
దేశికుం డాగ్రహించొచు తిట్టుకొట్టు
నెట్టువర్తింతు నాచదు వెట్టుసాగు
ననుచు జింతించు యోగ్య విద్యార్థి సత్యము॥

(10) వివాహముకాని యావనరాజకన్య పరితాపము (చపంతకలుతున్న)

మేడుకొండూరి ఁమాంపుగారు, కొత్వాలీపల్లె, రేణుడిచర్ల.

శా॥ నానాపుష్ప లతావితానములచే • నవ్యప్రభృత గాంచుచున్
ఆనందంబిడు నీవసంతసమయం • బందున్ మనోజూర్తిచే
దీనత్వమున నుంటినంచు మదిఁజింతించున్ సరుంబొందఁగ
గానన్ బాల్యవివాహముల్ నలుపయుక్తంబొను సత్తత్త్రియుల్.

మా నైజామురాష్ట్రాంధ్రదేశమున, నిట్టి సంఘశ్రేయోదాయకమగు, నూతన మార్గ మవలంబించుటలో, ప్రథమశ్రే, మాగెదర్కనుల్, సద్యశోదార్కుల్, మాబంధు మిత్రులెల్లరకును శిరోభూషణమై తనరారు చు॥ రా॥ రా॥ చింతలపూడి శేషగిరిరావు పంతులు గారెంతయు వంద్యులు. మఱియు ప్రశంసార్హులు.

అటువలెనే బ్ర॥ వే॥ దేవంభొట్ల అనంతపద్మనాభశాస్త్రి గారును వంద్యులు. మఱియు శ్లాఘాపాత్రులు.

ఇంతకుముందు అవధానములవలన భిషకు గాని, దేశమునకు గాని, మిత్రవిషయము నకు గాని, ప్రయోజనముకలదా యను సంశయము నాముచ్చిత కలిగియున్నందున, ఈ పరిచ్ఛేదమున సృష్టక, ప్రేక్షక, జనుల యుత్సహమును, వారివారి విద్యార్థిరుచిని, విమర్శనాసాధనను, సైత్రోత్సవముగ కనిపెట్టి యాసందియమును తాత్కాలికముగ బాపుకొంటిని. కాని యిందలి పరిష్కారమును భాషాపరిశోధకులును, విద్వాంసులును, అనుభవజ్ఞులును నగు పెద్దలయందలి అపలంబము జేయునైతి. నాత్రాసినంతవఱి భీషమున ప్రస్తుత మధ్యయోగిగి ఎరిశోధన నాగభివృద్ధిచు మ॥ రా॥ రా॥ చింతలపూడి రాజగోపాలరావుగారు నా కీ సందేహనివర్తి చేయుదురని నమ్ముచున్నాడను.

(11) దానములలో నుత్తమమైన దానమేది?

రేమిడిచర్ల అనింతరామయ్యగారు, పట్నా, పాపంపేట.

గీ|| ఊహ సేయు వేళ నిదాన ♦ ముండవలయు
భీరున కభయదానంబు ♦ విధియటండు
కొని యన్నిటిలో ముఖ్య ♦ దానమెన్న
నన్న దానంబెయంచు మదిదాత్మచలంతు.

(12) నలుండు నలుండు అని పద్యముచివర నుండవలెను.

బొర్రా రామయ్యగారు, మాన్వేలపేట, కే. పి. జిల్లా.

గీ|| నిషధదేశంబు పాలించె ♦ నేర్పుమీఱ
మన్మధునిమించు సౌందర్య ♦ మహిమగాంచె
కలికృతమునఁ బెక్కు యిక్కట్లఁగాంచఁ
గలిగె శత్రుకాననదవానలుండు నలుండు.

(13) (సమాప్త) తనదుతండ్రిని పినతండ్రి యనఁగవలసె

చెన్నమరాజు పురుషోత్తమ వర్మగారు, పాపంపేట.

గీ|| తండ్రి పెదతండ్రిలకును భేదంబులేమి
పెద్దతండ్రికి దత్తుడై ♦ పెరుగునట్టి
బాలకుం డిప్పుడున్నట్టి ♦ వరుసచేత
(తనదు తండ్రిని పినతండ్రి ♦ యనఁగవలసె.)

ఈ కవివధానారంభమునకు పద్యవిధముల సహాయపడి శ్రమయనియించిన ఈ ధానసభ కథ్యక్షతవహించి, సభాంతమున, అవధానమును జయశ్రవణము జరిపించి యవధానిగారి కప్పటికప్పుడే సంతసించి, పంచరత్నములనల్లి యర్పించి తమకుంకల సుత్తభాషాభిమానమును, విద్యత్పటిమను, సత్కవితాదరణమును వెల్లడించిన, విద్యాభిమానును, సర్వదా సత్కార్యావలంబన దీక్షాతత్పరులును నగు మృ. రా. గా. పి. తి. పూడి రాజగోపాలరావుగారి నెంతయు సభినందించుచు, నాకృతజ్ఞతాభూషణములను లర్పించుచున్నాడను.

మొదటినుండి చివరవర కీయవధానసభయెడ తమకుంకల శ్రద్ధానురాగమును వెల్లెఱుచుచు, సభాంతమున మెచ్చి కవిగారిగూర్చి సంస్కృతశ్లోకపంచరత్నము నర్పించి తమపాండిత్యప్రకర్షణయుం జూపిన శాస్త్రపండితులగు బ్ర|| వే. ల. కా. లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రీగారికి నావందనముల నర్పించుచున్నాడను.

(14) శుభ కార్యమునకు వత్తునని ప్రాణమిత్రుడు సమయభంగమొనర్చి
సప్తాడు గృహమేధి హృదయంబున పోలి నర్సయ్యగాగు,
రేమిడిచర్ల.

చ॥ తమతగు కార్యభారము ముదిరంబున నేనహియింతుననుచు నీ
క్కము మదినమ్మమంచు చెలికాడు పిరిచి కత్తక దేమొ నా
ప్రమదము వమ్మగా సమయభంగమొనర్చును నేటికార్యభా
రమునహియించుటెట్లని కఠిరమ్మ వినిపించును గేస్తుడ పందెడిక.

(15) గాథాకృష్ణులు- మిర్యాల గామయ్యగాగు రేమిడిచర్ల.
ఉ॥ మాధవు పాపపద్మములు • మానసమందాన నీడకుండ నా
రాధన చేసిచేసి సుకఠమ్మగ పుణ్యవిశేషసంపదన్
శ్రీధవు నంతవానిని వశీకృతుగా నొనగించుకొన్న యా
రాధను కృష్ణునెన్నఁగ పురాకృత పాపముల్లెల్ల బోగొడిక.

(16) (సమస్య) భానుండుదయించె నిశనుభావజనకా!

మిర్యాల చినఅప్పయ్యగాగు, రేమిడిచర్ల.
క॥ ఆనందమెసఁగ రత్తికై నీనెచ్చలి వేచియుండె • నిద్దురచాలున్
మానసమలరింపుమ హిమ(భానుండుదయించెనిశనుభావజనకా!)
క॥ ఆనాడు విబుధులు సుధాపానమ్మొనరించఁగల్గువైరము లోనన్
బూని శశినిమ్రంగఁగ స్వ(ర్భానుండుదయించెనిశనుభావజనకా!)

(17) ప్రపంచమునఁగలవింతలలోవింతయేది ? మిరియాల శీనయ్య,
రేమిడిచర్ల.

శా॥ పిన్నల్ పెద్దలు మృత్యువాతఁ బడుటల్ • వీక్షించుచున్ నిత్యమున్
మిన్నున్ మన్నుగలంతకాలమును గామే శాశ్వతంబు చహు
కన్నుంగానక పాపమంచనక దుష్కార్యములన్ జేయుట
యెన్న వింతలలోన వింతయగుఁగాదే బుద్ధియొబంపినన్.

అనుదినమున అదినుండి సభాంతమువరకును అత్యంత భక్తిశ్రద్ధలతో పభికు
దెంచి, తక్కువితామృతధారల నాలించి, సంతోషింపుచు, తమకుండు భావాభిమానమును
వెల్లడించిన శ్రీమత బి. లక్ష్మీకాంతగడ్డిగారివంటయు గౌరవింపుచు, వీరవంశజులెల్లరు
నిరంతర దైవభక్తితత్పరులై నిగర్వశిరోమణులై పకలగుణములకాకర్షణ యొప్పుచు
న్నందులకు వీరి సద్వంశమును ప్రశంసింపుచున్నాడను.

(18) భక్తి లభ్యమగుటకు సాధనములెవ్వి?

చింతా శివరామశాస్త్రిగారు, పేజీ 100

మ॥ తొలిజన్మమునఁ జేసినట్టి సుకృతఃస్తోమముచే నొప్పుచు
ఖలులొవారల పొంతఁబోవక యసఃశ్కార్యంబులక జేచుక
కలనే న్నిజధర్మముల్ విడక రాగద్వేషముల్లేక న
శ్చలచిత్తమున నున్నభక్తి నిలచుక • సత్యంబు పుణ్యాత్మక

(19) (సమన్య) రాచకన్యల నందఱు రతులఁదేల్చె.

చింతా నరసింహశాస్త్రిగారు, పేజీ 100

నీ॥ నాపాపమేమియో • నన్ను ప్రేముడిఁగాంచ
నూహించఁ దంచును • నొకతె కలుకు
దానిమూయలఁజిక్కి • దానిచెంతవసించు
దుండెనం చొకతె నిట్టూర్పువిడచు
వానికూటమి యింక • స్వప్నమందేయంచు
కన్నీళ్లు నిత్యమ్ము • గార్చునొకతె
బహుళామినీలోలు • ప్రాపుకోరుటె హేయ
మంచునెంచుచు విలపించునొకతె

గీ॥ వనిత లీరితియుండ సర్వజ్ఞుడగుట

నెల్లరింగూడి రమియింపఁ • గృష్ణుడెంచి

నివిధరూపములంది గోపిక లను వల

(రాచకన్యల నందఱు • రతులఁదేల్చె)

ఈ యవధానసభను జయప్రదయగ కొనసాగించుటలో తమకుండు దిక్కిల్లలో
సాయమునర్చిన రేమిడిచర్లపుర పాలనాధికారుల, వాస్తవ్యుల భాషాభియాసముచేత
కొనిగూడఁదగియున్న దనుట యొకక్రొత్తవిషయముకాదు. మామండలము విస్తీర్ణము
ద్వితీయ క్రియాశూన్యకమైన సత్ప్రయత్నములయందును, పర్వతా విద్యావిమోచనము
గును సఫలీకృతులై నిర్విఘ్నముగ నేటివరకు విద్యను దివిసాభివృద్ధి నొందినది
నాస్తవ్యులని స్వార్థకనానుమంగొనిన గ్రామములలో మొదటి గ్రామము
మమేయని నేనుచెప్పక తప్పుదు. భగవంతుఁడు వీరి యాపవిత్రప్రభుత్వము
నింతగ ముతన సుపారకరుణావృష్టిని నిలిపి, యితరపురవాసులకును సేవయుత
హ్నములను కలుగఁజేయుగాక!

(20) ప్రయాణము ఎప్పుడు సంతోషము? ఎప్పుడు కాదు?

చింతా వేంకటాచార్య శాస్త్రిగారు, రేమిడిచర్ల.

సీ॥ పరమబంధులయింట • వై వాహికమ్ములు

జరుగ నేగుటకు నుత్సాహమగును

యాత్రాస్థలమ్ముల • నవలోకనమొనర్ప

జనుచుండు వేళ నుత్సాహమగును

జేవతాకార్యముల్ • గావించుమహాసీయ

సందర్శనమున కుత్సాహమగును

తనకేదియొ ఫలంబు • నొనఁగూడనుండిన

స్థలమున కరుగ నుత్సాహమగును

గీ॥ పాపకార్యంబులను జేయు • వారికడకు

తనకు మన్ననజేయని • జనునికడకు

జనెడు వేళ నిరుత్సాహ • జనకమగును

మానధనుడైన సద్యశో • మహితునగును.

(21) జలమున కంటుదోషము కలదా?

మిర్యాల చినరామయ్యగారు, రేమిడిచర్ల.

సీ॥ సర్వవంకంబుల • యౌళనంబొనరించి

పరిశుద్ధుడేయఁగా • వఱలు నెద్ది

దేవాధిదేవుడై • దీపించు శివునకు

శిరమున నిత్యంబు • వఱలు నెద్ది

తమ నిరంకుశకవితాప్రతాపముచేతను, సహజశమదమాదిగుణములచేత గలిగిన జనానుకూల్యతచేతను, నీకవిగారు స్వజనానిందముగ నీ ముద్రానమును, నిర్వృతికొండ జేసియిరదుకు ఫలితముగ వారి కవితామృతధారజారుపకమై, కిరణబాహుళ్యము, నిచ్చటి పుచ్చక పేక్షకల్పదనునందు ప్రసరింపజేసి కవిజానుగ్రహంజేసిన ప్రతాపస్వార్థక నామధేయిలగుబ్ర॥ వే॥ ప్రతాప వేదకటేశ్వరకవిగారి కౌత్యము కృష్ణతామ్రార్వకవం దనము లర్పించుచున్నాడను.

క॥ ఎందఱొ మహాప్రతాపులు | మందగముగఁ గవితి నుడిసి • సొంపుగఁ దమకై

పొందెడుబిరుదము నీకవి | చందిరుఁడు స్వవంశమునకు • పంజగఁ దాల్చెన్ ||

ఎట్లుపాలెను,
30—4—1926.

ఇట్లు బుధజనవిధేయఁడు,
జములాపురపు నారాయణరావు.

అల మహావిష్ణుని • యంఘ్రియుగ్మంబున
ప్రభవించి విమలయై • వలలునెద్ది
రెన్నెకరుండైన • రమణునిఁజేసెట్టి

పావనయై ధాత్రి • వలలునెద్ది
గీ॥ అట్టిగంగకు నంటురఁవ్వంతయైనఁ
గలదటంచును బల్కయుఁక్తంబుకాదు
కొన సర్వజనమ్ములు • కలసిమెలసి
జలఁగైకొనవచ్చు దోఁషమ్ములేదు.

(22) అందఱికిని ఆనందమగు వస్తువేది?

చెన్నమంజు రామభద్రవర్మగారు, రేమిడిచర్ల
మత్త॥ స్వాంతమందునఁ గల్గుచింతలఁ • బాయఁజేయ సమర్థులై
సుంతయేని కొంతనెమ్మదిఁ • జూపనీయని వేఁమయున్
సంతసమ్మును కొంగుబంగరు • సంగతిన్ గడుసాయనా
సంతితిన్ గన నెల్లవారలు • సంతసమ్ము వహింతురీగా.

(23) మనుజునికి దేనియం దెక్కువ మక్కువ?

దేవంభొట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు, రేమిడిచర్ల
జీ॥ నూనులుగల్గి విత్తమున • శోభిలి ఆత్మవిచార తత్త్వవి
జ్ఞానము గాంచిమించి సదఃసద్విషయమ్ము లెఱుంగఁజాలి
జ్ఞానిధియై వినిర్మల యశఃప్రకటికృత దిక్తటుండనా
మానవుండైనగాని కడుమక్కువ విత్తమునందె చూడెడున్

(24) ప్రపంచములో నరులకొకప్పు డున్నబుద్ధి మఱియొకప్పుడు •

దోసపాటి శ్రీరాములుగారు, రేమిడిచర్ల

గీ॥ కగ్మయేరీతిగా • ఘటియిల్ల నుండెనో

ఆరీతి బుద్ధియు • మారుచుంట

ప్రకృతుల్ వేర్వేరు • భగవంతుడే సృష్టిఁ

జేసెడివేళ తాఁజేసియుంట

ప్రతినిమేషమ్మును • వక్రమార్గమ్ములఁ

జిత్తమ్ము చలనమ్ము • జెందుచుంట

తిత్తాదు లనఁజాలి • తీక్షణదాహప

దార్థముల్ మనకు భోజ్యమ్ములగుట

గీ॥ శమనమమ్ములనార్జించుశక్తిలేని | అస్మదాదులబుద్ధియట్లయ్యెగాక
కిందమూలాశనులగుచుగ్రాలునట్టి | మునులబుద్ధులుచవలతబొందగలవె?

* (25) అవధాని గారి సామర్థ్యమును జూచి పుచ్చింపఁ జాలనిచంద్రవృక్షము
గూర్చి. చింతలపూడి రాజగోపాలరావు గారు, వధిర.

శా॥ ఘోగాజిన్ పడి పార్థుడమ్ముల నెటుల్ గుప్పించునో యట్లులే

ధా రాశమ్ముగ కైతనలైడు కనీఁద్రస్రస్థనున్ పీఠతె

న్నేరీతుల్ శ్రీమ పెట్ట లీలగ జనాభిచ్చెన్ గదాయంచు త

త్సారంబెల్ల గ్రహించుమానుకొనె మాచంద్రవృక్ష బ్రశ్నింపఁగన్.

(26) విభీషణుడు భక్తుడా? విశ్వాస విహీనుడా!

దేవంభౌట్ల అనంతపద్మనాభ శాస్త్రిగారు రేమిడిచర్ల.

ఉ॥ భాసురమూర్తియై పరమభక్తులపాలిటి కల్పవృక్షమై

వాసిని గన్న రామునకు • భక్తులలోపల నగ్రగణ్యుడై

దోసమొనర్చు రావణునితోడ విరోధముఋసినంత వి

శ్వాస విహీనుడం చనఁగ • సమ్మతమానె విభీషణున్ సఖా!

(27) పాతివ్రత్యములేని కాంతపలన సంఘమునకుఁ గలుగునష్టములు.

దేవంభౌట్ల శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు, రేమిడిచర్ల.

శా॥ ఖ్యాతిగ గల్గినవంగడమ్ముకు కళంకంబెంతో నాటించుటన్

నీతి న్నీమమువీడి బంధుజనముల్ • నిందింప వర్తించుటన్

* శ్రీయుతులచింతలపూడిరాజగోపాలరావు గారు 2.6-1926 నాకొక లేఖనాగ్రహారము
లోఁగలనీక్రింది మూడుపద్యములవలన వారికి నాపైగలనదభిప్రాయము వెల్లడికాగలదు.

ఉ॥ సత్యగుణప్రధానమును • సత్యవచః పరిపాలితులు, న

గ్రత్యము సభ్యులందు గొనఁగఁ దగినట్టి మహామహాత్మ్యమా

ర్యత్యము సాక్ష్యమియు సుహృద్భాజ్యము సత్సభలారసించు ధీ

రత్యము మీయెడఁగలుగ • గంజిత నామది నేంక పేళ్ళగా!

చం॥ భవదభిధాన సమృద్ధి • భక్తియుతంబుగ నాత్మజేసి నీ

లీలిత రవివలూరితిని • గావున నాపలుకూర్చుచి ను

శ్కవితన పంక్కురింపఁగల • కార్యభరమ్ము మీరుబాని నా

కవగతమున్ బొనర్పఁడు కలట్టి ప్రమాదములకు సమస్తమున్

మత్త॥ ప్రాకటంబగు మోకవిత్వ ప్రభావమునని నాని నే

మోకు శిష్యుడైతి ధీధి • మోహశూన్యము జాటఁగా

నే కవిత్వము నల్లఁబూనితి • నిట్లునే ముఁగఁగాద మ

శ్చేకలత్యుడు వింటినిదెను • నేర్చి మాన్యుఁడు గదగెన్.

నీతిగ గూర్చుకొంటాళి నమ్మిభవు బా విండు ప్రయత్నములు
బాతివ్రత్యము లేని కాంతను విడిచి భాగ్యంబున

(28) దేవంభూట్ల రాధాకృష్ణమూర్తిగారు గామానాథుని
యాయుత్సవమునకు రానికొంటాత.

దేవంభూట్ల అనంతపద్మనాభశాస్త్రిగారు,
గీ|| ఎవనిచే దొలుదొల్త • నీసీప వీక్షించు

భాగ్యంబు నాకు సంపాద్యక నీ
ఎవనిచే సిద్ధమల్లేశ్వరశతకంబు

కర్తనై వఱలు యోగ్యతక
ఎవనివాత్సల్యత • నీపురిలో నాకు

సభలుగావించు ప్రాస క్రింద
ఎవనియూతనునమ్మి • యీకార్యమునొనర్చు
గా మదిదలపెట్టె • గలిగినాచొ

గీ|| ఎవనిరాకకు మీపౌరు • లెంతు రట్టి
బుధవరుండు రాధాకృష్ణమూర్తిగారు
కార్యపరతను నిడుదవోల్ • గామ ము
నేండు రానికొంటాత వర్ణింపదరమె?

(29) “తల్లీ! నిన్నుదలంచి” అనుపద్యమునకు మొదటి పాదము
పరము. చింతలపూడి రాజగోపాలరావుగారు వ్రాసినది.

మ|| జననీ! నిన్ను స్మరించియన్యులకు దాన్యత్వము కల్పించు
గనుకే నానిలయంబునకే నిలిచి మాంగళ్యము
తనమునకే సల్పుము నాకరమ్మునను వాత్సల్యము
వనజాక్షి! పగమేశ్వరీ! సుఖకరీ! • బ్రహ్మా

జ్ఞా|| తల్లీ! నిన్నుదలంచి కార్యమును సంధానము
యల్లుక శోభిల జేసి వైభవము నొనర్చు
పుల్లాసంబున నాదుచెంతనె నతంబుండంగదే
పుల్లంభోరహమందిరా! శ్రీతత్సత్సామ్య

అవధాన నిదర్శన బ్రహ్మశ్రీ లా.కా.గి.నా.వి.వి.సం.వి.
ప్రశంసించుచు చదివిన శ్లోకములు ముద్రణకొరకు

30) యాజ్ఞవల్క్యుః, గంపాసంగయ్యశాస్త్రీగారు, తెనాలి.

చ॥ వనజదళాక్షునంశ ప్రభవమ్మయి, యజ్ఞమొనగ్గునట్టి యా
జనకవహర్నిసత్తమునిఃసత్సభ శాస్త్రునిచార చర్చలన్
మునుల జయించి గార్గిని నమోనవయం చనిపించి యగ్రీహ
జనుగొనె యాజ్ఞవల్క్యుఃపిఁచంద్రుఁడు; వానినుతింపఁ జెల్లదే!

అవధానాంతమునఁ జెప్పినది.

సీ॥ శాస్త్రసద్దోష్ఠినిఁసభను రంజిలఁజేసె నల లంక యీనాఁ యణుండు
పరిహాసపూర్వకోపన్యాసములతోడప్రసదమ్ము నింపెగోపాలరావు
సభనుగూర్చెడిపట్లఁశ్రమజెందెదేశపాండ్యజమలాపురపునా యణుండు
అనుదినంబునుశ్రమంబంచు సంచకవచ్చెకొతుకమ్మన లక్ష్మీకాంతరెడ్డి
గీ॥ ప్రధితరేమిడిచర్ల పౌరవ్రజంబు శ్రద్ధమైవచ్చి మేటిప్రోహిహ మొరంగిరి
దలుముదమ్ముగనమిత్రమందిరముననాకుజయము బృశతవధానమ్ము నందు.

ఉ॥ శ్రీయతి వేంకటేశ్వరఁ డశేయప్రతాపకవీరమాళి నే
డీయెడ సభ్యుల దలుకు ఁ నింపె నలార గసోచితంబుగా
జేయశతావధానమును జిత్తమెలర్పఁగ జూడఁగా మనం
బాయిత సమ్మదాకలితఁమై తనరాగం గనిత్యధాటి నేడ.

ఉ॥ వెక్కవధానములో నలిపి ఁ వెక్కువ కబ్బయిల్లి సద్యశం
లెక్కువగా గడించిన కవీశ్వరగత్తు మవయున్ నెగులే
కెక్కడ మేముగోర దయఁచి వధానము నల్ప ముత్సృలన్
మిక్కుటమైన మోదమున ఁ మిఁచఁగఁజేయి వేంకటేశ్వరా!

ఉ॥ యావనమందురూపముగఁజొఘమునందు సద్యమునను ప
జ్జీపనమందు భూతదయఁ జిత్తనశోధమునను సద్య ప
ద్యావముల నుఁగాగుడికఁతగుణమును మఱెన్నో తీరులన్
నీవిల వేంకటేశ్వర కవీ! ప్రవరాఖ్యునిఁ బోల నేయుగా.

ఉ॥ నందటో భూసురాదులు కవీశ్వరులు స్వగమావధాను లి
కెందటో పండితోత్తములు ఁ నెందటో ధీకవీశ్వరుల గల
రందటోన సర్వముకఁతాకరమాత్మనయలఁడు యుగ మి
యదొక సట్టి సద్గుణ మనంతరం గాఁగతి నేడఁజేయి!

ఉ॥ వేదము సంస్కృతిఁబు ఘనఁవేదశిఖిలో శతిమునఁబట్టి వి
ద్యాదయితుఁడు మీకు సభఁజూచున సంస్కృతి పాదగత్తుయలో
గాడిలి పువ్వుమాలికలు ఁ కానీకనిచ్చుచునుండఁ జూచి నే
నాదర బుద్ధితోడఁ గొనిఁగూడెని నెట్లులఁ జిత్తనిఘనము!

అక్షయ చై॥ శు॥ దశమి.

చింతలపుడి గజగోపాలరావు.

రే మి డి చ ర్ల

సత్కారానంతరమునఁ జెప్పినది
 గాఢాయుణము పాఠాయణమొనరింపఁ
 జేసి కృతార్థతఁ జెందినావు
 తావధాన విధానఁ సభసేయఁగాఁజేసి
 అంచితయశము గడించినావు
 బావకీ కల్యాణమకాననఁ గావించి
 ధన్యత్వమును గాంచిఁ తనదినావు
 త్రిరామ పట్టాభిషేకము నొనరించి
 శ్రీరామకృపను నార్జించినావు
 సభికులెల్లరు మెచ్చఁ సంతృప్తి నేఁజెంద
 మాతృవస్త్రములు ననూనమైన
 కాన్మలాసఁగినావుఁ ఘనత దేవంభాట్ల
 పద్మనాభశాస్త్రి! ఁ భవ్యకీర్తి!

మౌ కథాఁ బండితులక విశేషముగ సత్కారములక
 గ్రహముక జూపుచు రావభక్తుడగుచుకఁ రాజి
 స్థనమున జేసెడువద్మనాభుపయి వాత్సల్యమున జూపిచుచుక
 యనహానములలో జయంబిడగదమ్మా! హేమదుర్గాదేవి!

అగవిరితమ్మిరేమల యొకరముగించినకూర్పులింక మ
 చెరువగు ధారణాప్రతిభఁ చే నలరించి, తతావధానముక
 జరిపిననీగు నేగుపు, బ్రీశంసయొనర్తుఁ బ్రతాపవేక పే
 శ్వరమనవి! చుహృన్మతిబొంగగదీనిఁ బరిగ్రహింపుమా!

ది గామ,
 20—5—25.

శేషాద్రిరమణకర్తవ్య
 తతావధానము

స వ రణ ప ట్రి క

పుట

పంక్తి

తప్పు

ఒప్పు

3	18	యనినెంచెదన్	యనియెంచెదన్
8	1	వహమె	వహమై
9	24	కేటికియంచు	కేటికినంచు
17	5	ఉద్యోగియా	ఉద్యోగినా
17	6	జగయ్య	జగయ్య
20	5	దోనిధి	దోనిధి
28	23	చొక్కొంపు	చొక్కంపు
31	6	త్మవరుంకు	త్మసుగుండు
42	19	త్పిజ్జమంత	త్పిజ్జసుంత
43	4	బ్రమ్మాదమ్ము	బ్రమ్మాదమ్ము
44	1	గుండుటూ	గుంటూరు
46	27	చంచనేత్ర	చంచన్నేత్ర
46	7	నూహించెనెమొ	నూహించెనెమొ
54	3	పథమమ్ము	పథమమ్ము
54	5	బ్యామ్ము	బాల్యమ్ము
59	17	పతకముల్	పతకమ్ము
59	11	అనుకంపన్	ధృతగంపన్
63	12	పూనమ్ము	నమ్ము
64	5	తర్వాత	గుమారస్వామిజననము
76	18	గాదా	గాదే
77	26	సమమై	సమమ్ము
80	8	ర్వము	ర్వమ్ము
84	7	సింహ	సింహ
93	12	జగదాంబ	జగదంబ
93	22	ఆశించు	ఆసించు
100	6	యన్యధ	యన్యధ
102	2	పైసూరిన్	పైసూరిన్

N. B:—దిన్నయచ్చునంగల నెరసులు సూచింపబడలేదు. (పాఠ్యాల యధా)

మరి సవరించుకొందురుగాక!